

Yohanes

Yesus me ukuwata peeta menaa

Mee kapogee yiba menaa kuwa yaebeamaata mée mee ko Yohanes mee, Yesus me topenaa seta bagee gaasi ma wiya kuwa mée ena, uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee se. Mee kapogee yiba Yesus me topenaa seta bagee kuwa esee epa see mée see wegayu ko Yohanes see mee.

Wa me ebeamaata menaa kuwa ko Yesus mee ko Ogatamee Yoopaa, Ogatamee me magaa da kaa isiyaata Mée, Ebo Kristus mee yoka see kuwa mée me mikee gaawoosi naadi ebeamaata. Bedaa Yesus Waa Ogatamee ma endagii kemaata Waa miya ebo, Waa miya Asii-sege see Mée ii see kuwa miya nekeensi naadi ebeamaata.

Yesus mee epoo to wodoo pakaa-seometa kaama wodoo tahun bado ena waa naa omemaata kaama tahun 90 mee yiba mokoo Yohanes me mee kapogee yaebeamaata.

Mee kapogee yiba mena kutuu yuwa kuwa ko kisee:

1:1-18 Menaa Da see ekaa munta Mée Waa magaa da kaa eseta menaa

1:19-51 Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me "Yesus mee ko Ebo Kristus mee yoka" see menaa yawegata kemaata mée yuwa Yesus sekaataa peeta menaa

2:1-5:47 Yesus me petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa

6:1-71 Yesus me mée lima ribu naano agiyoo yaagoo kiyabuu seta kaama "Anii ko mée

- kisee too tuyaabuu siwoosi naadi roti mee"
see aseta menaa
- 7:1-8:59 Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus
me menaa be kaa wisinegee seta menaa
- 9:1-41 Yesus mee ko magaa da kaa bagee
paagoo awee yawogaamaasi naadi Agoos da
mee kemaata emaa digiyoo see mée ena
emaa awee yakiyaata menaa
- 10:1-42 Yesus mee ko domba wodaa munitaa
see Mée kaa menaa
- 11:1-57 Yesus mee ko mée aya toowoo
siyaabuu taano Mée kemaata Lazarus mee
aya andoo peeyaata menaa
- 12:1-50 Yesus bogaano see naadi Yerusalem
magaa kaa pakaamaata kaama wegata
menaa
- 13:1-30 Yesus mee Wa me topenaa see bagee
yuwa ma Paskah epo enaataa nota menaa
- 13:31-16:33 Yesus Wa me topenaa see bagee
yuwa topeta menaa yuwa
- 17:1-26 Yesus me Waa mikee gaayaa bagee
yuwa kaa sembahyang yaasetaa menaa
- 18:1-19:42 Yesus boosi naadi menaa yawe-
gataata kaama piya bokoo to kaa booyaata
menaa
- 20:1-21:25 Yesus aya andoo peeta kaama
wodoo ukuwanaa, peenaa seta menaa

Menaa Da mée keta menaa

¹ Esee petamanii ko Menaa Da see ekaa munta
Mée mee tota. Menaa Da see ekaa munta Mée
mee Ogatamee ma epo enaataa tota. Menaa Da

mee miya Ogatamee.* ² Esee petamanii agiyoo-pagiyoo uduma taa kaboo Waa Ogatamee ma epo enaataa tota. ³ Ogatamee me se-agiyoo, we-agiyoo uduma ogaataata kuwa Menaa Da doodoo ogaataata. Wa me ogaatagaano taa agiyoo ena ma taa. ⁴ Mée tomaa daamaa tuyaabuu siwoo siyaa kuwa manii to ko Wa kaa too. Wa me mée tomaa daamaa tuyaabuu siwoo siyaa menaa kuwa mée paagoo ago yawogaamaayaa mokoo. ⁵ Ago Da mee digiyoo yiba daamaa yawogaamaayaabuu siwoo siyaa, digiyoo mee me peedi se ekeasiyaa.

⁶ Mée ena, Ogatamee me mée yuwa paagoo pooi see aseta mée mee meta, wa ekaa da ko Yohanes. ⁷ Waa meta mee ko Ago Da Wa me menaa yaweganaa taano see naadi, bedaa kuwa menaa mée uduma mikee nao see gaasi naadi meta. ⁸ Yohanes waa Ago Da mee se, Ago Da kaa menaa kuwa too yaweganaa taano see naadi meta. ⁹ Kuwa menaa yaweganaa seta kaboo da mikee okaa da ebo Ago Da mee, Waa mée tomaa uduma awee da kaa yawogaamaasi naadi Ago Da mee, Waa mée paagoo meeno see koo taaki.

¹⁰ Waa magaa da kaa omegee, toogee seta, bedaa uwoo to, magaa to uduma Wa me ogaataata kiya magaa da kaa bagee yuwa me Waa ewo, nekeeniino taa. ¹¹ Wa me magaa kaa Waa ma tomaa kaa bagee paagoo meta kiya Waa be kaa badaa magaano taa. ¹² Okoo kisee koo seta kiya

* **1:1** Menaa Da see ekaa munta Mée mee ko Yesus Kristus mee. Yunani menaa kaa Logos see ekaa mee. **1:1** Why 19:13 **1:3** Kol 1:16-17 **1:4** Luk 1:78-79, Yoh 8:12 **1:5** Yoh 3:19 **1:9** Yoh 12:46

kuwa Waa daamaa badaa maata bagee yuwa, okoo Wa ekaa da ebo, Waa mikee gaata bagee kuwa uduma Ogatamee me daamaa yoka naadi Wa me yogaa kiyaata. ¹³ Okoo Wa me yogaa kiyaata kuwa ko mée me yoga agoo kiyaayaa mokoo se, mée me yoga agoo kaano ede gaayaa dimii mee kaa miya se, bedaa paimée me yoga agoo kaanaka gaayaa dimii doodoo kaama miya se kiya Ogatamee Wa me edee, Wa me gaayaa-gaayaa doodoo kaama Wa me yogaa kiyaata.

¹⁴ Mena Da see ekaa munta Mée mee ko Waa mée ena keta. Mée ena keta kaama inii mée paagoo epo enaataa mée eeomegee, toogee seta. Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa inii deemea. Kuwa asii-sege siyaa agiyoo kuwa Nagamee me Wa me ena too too Yogaa kaa manta. Wa me mée epa dimii mee ebo, Wa too esee mikee dimi yago Mée ii see kuwa inii mée deeyaami.

¹⁵ Mée me Waa ipi kisi naadi menaa kuwa Yohanes me yaweganaa simi. Wa me ebo menaa-mena kaa "Wae, ni me miyoo taa kisema menaa ko 'Waa uuto meepi Mée mee ko esee ebo. Waa anii taa kaa miya tota yoka anii peedi' see kisema. Eto ko mee Mée mee ki see kuwa anii bedaa kiiwegaga" see asigi. ¹⁶ Ogatamee Wa me mée epa dimii mee ebo kemaata inii kaa esee daamaa mée manegée siyaa agiyoo kuwa inii uduma daamaa maseeii siwoo see. ¹⁷ Diiyoo deewoo seta menaa kuwa Ogatamee me Musa doodoo mée manta kiya Wa me inii mée esee epa dimii mee gaayu ko Yesus Kristus mee doodoo mée yamiyaabuu simi, Wa too esee

mikee dimi yago Mée ii see kuwa inii mée deeyaami. ¹⁸ Ogatamee Waa deetaa see mée ena ma taa kiya Wa me ena too too Yogaa Wa me inii Ogatamee mée ipi kiyaabuu seta. Waa miya Ogatamee, Waa Nagamee ma epo enaataa totaa see Mée mee.

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me "Anii Ebo Kristus mee se" see aseta menaa

Mat 3:1-12, Mrk 1:1-8, Luk 3:3-6,15-17

¹⁹ Kuwa kaboo da taa ko Yerusalem magaa kaa kiyoo Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yohanes mee kaasee mée to, kaasee mée to naadi kaama pe-apaadee taano bagee yuwa "Pe-niiyeegii" see asegea. Okoo noonaa imam bagee, noonaa Lewi apaa kaa bagee. Okoo Wa paagoo peemaata kaama asiino, "Aa maamee naa ya?" asegea. ²⁰ Waa booneano menaa ena ma taa, wa me awee da kaa asiino, "Anii Ogatamee me wigintaata wegawoo seta Mée, Ebo Kristus mee se" see asigi.

²¹ Okoo me asiino, "Aa Ebo Kristus mee se gaayu ko aa maamee naa ya? Aa nabi Elia mee ye?" asegea naaki "Taa" asigi. Bedaa okoo me asiino, "Idukaa kaama Nabi eboo ena inii paagoo miyaatagi see wegawoo seta Mée mee naa aa ye?" asegea naaki "Taa" asigi.

²² Okoo me asiino, "Taa gaayu ko aa maamee naa ya? Kuwa a paagoo inii pe-niideegii see mée asegea bagee yuwa inii bedaa okoo paagoo mena daamaa pe-asiino see yoka a me too 'Anii kisee mée to, kisee mée to' see kuwa mée asii" see asegea.

²³ Wa me asiino, "Idukaa nabi Yesaya me wegata menaa ena mee ko kisee: Mée waa ena me ebo menaa-menaa kaa 'TUHAN me meeno see etaa daamaa topoo yatupitagaai' see menaa mee piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa wegaatagi, see menaa wegawoo seta. Meeinée mee ko anii" see asigi.

²⁴ Kuwa wa paagoo mena pe-yeegiino see naadi mepea bagee kuwa noonaa Parisi kaa bagee. ²⁵ Okoo me asiino, "Aa ko Ebo Kristus mee miya taa, aa nabi Elia mee miya taa, aa idukaa kaama Nabi eboo ena meetagi see wegawoo seta Mée mee miya taa gaayu ko aa kaasee kaainée uwo yatukumetaake naa ya?" see asegea.

²⁶ Wa me asiino, "Ani me uwo yibainée yatukumetaaka kiya Mée Waa ena, ikii me ewo see Mée mee ikii paagoo kiitotaaki. ²⁷ Ani keta ikii paagoo mepa kiya anii peedi. Waa uuto meepi Mée mee ko esee ebo. Wa me badoo doko onee peedii to mee miya ni me yaekagaano iyo, anii sikii taa" see asigi. ²⁸ Kuwa menaa aawegaakea kuwa ko Yordan uwoo asii yaato Betania magaa kaa wa meinée uwo yatukumetaa see yoo kaama asegea menaa.

"Yesus mee Ogatamee me Domba Pooduu To" see aseta menaa

²⁹ Tokoma mee da Yohanes me Yesus mee wa paagoo migi see deeta kaama asiino, "Ikii deeweei. Mee ko Ogatamee me Domba Pooduu To, magaa da kaa bagee me pedeo yuwa yawonakomeeta kaama Ogatamee ma menaa yataa

kiyaano Mée mee.† ³⁰ Waa ko ani me miyoo taa kisema Mée mee. Kuwa ko 'Waa uuto meepi Mée mee esee ebo. Waa ko anii taa kaa tota yoka anii peedi' see kuwa kisema. ³¹ Waa kisee Mée see kuwa idukaa anii miya ewo kiya eto ko Israel bagee yuwa miya Waa daamaa ipi kiyaabuu taano see naadi anii meemaata kaama mée uwo yatukumetaaka" see asigi.

³² Bedaa Yohanes me deeta-deeta yuwa ewegaano menaa mee ko kisee: "Anii deetaayaa naaki poodee see bedoo eseaniyaa mokoo see see Roh mee epoo to wadoo kaama Wa kaa eseanigi. Eseanta kaama kisee toomuu taaki see kuwa deema. ³³ Idukaa anii miya Waa ewo, nekeeniino taa kiya mée uwo natukumese yoka pooi see naseta Mée Wa me nasimi menaa mee ko kisee: 'Roh Waa Mée ena kaa eseanta kaama Wa kaa toomuu taapi, see kuwa a me diipe. Mee Mée mee ko Roh Kudus yiba mée yatukumaapi Mée mee' see nasimi. ³⁴ Anii kuwa mikee kisee deema yoka mee Mée mee Waa mikee Ogatamee Yoopaa yoka see menaa kuwa anii yaweganaaka" see asigi.

Yesus me topenaa see bagee petamanii yuwa Wa sekaataa peeta menaa

³⁵ Tokoma mee da Yohanes mee wa me topetaa see bagee ekea wiya ma kiyoo yiinaageeta toomuu taakea. ³⁶ Wa me Yesus kitaa peegi

† **1:29** Israel bagee kuwa okoo me domba wodaa wugimaata kaama Ogatamee paagoo ekega-manee seta see see Yesus Wa me inii Ogatamee ma menaa mée yataa kiyaasi naadi Waa ekaato mée yaekegataata kaama bogaatagi kemaata Yohanes me aseta menaa. **1:29** Kel 12:1-13

see deeta kaama asiino, "Deeweedei. Mee ko Ogatamee me Domba Pooduu To" see asigi. ³⁷ Wa me topetaa see bagee wiya ekea me kuwa menaa yeeta kaama Yesu obeegea. ³⁸ Yesu Waa ikigi pe-maataa kaama deamaayaa naaki ekea mee wiya Wa sekaataa obeewookea. Wa me asiino, "Ekea maagiyoo abawookea?" asigi naaki "Rabi, wae" asegea. (Rabi see wegayu ko mena mee topetaa see mee to mee.) Ekea me "Aa kayoo omegeeke?" asegea naaki ³⁹ "Ekea me diipea yoka mee" see asigi. Epo peedoota kaama uwaataa da Wa me ometaa see yoo peemaata kaama kiyoo epo enaataa toomu naadi digiyoo takiinega.

⁴⁰ Kuwa Yohanes me menaa yeeta kaama Yesu obeewookea bagee wiya kuwa mee ena ekaa da ko Andreas, Simon Petrus ebee. ⁴¹ Andreas mee kisee ki peedoota yagamee Simon deemaata kaama asiino, "Ebo Mesias see Mee mee deemaage nao" see asigi. (Ebo Mesias see ekaa mee wegayu ko Ibrani menaa kaa Ebo Kristus see ekaa mee.) ⁴² Wa me yagamee badaa maadoota Yesu paagoo eepegi. Yesu me waa deeta kaama asiino, "Aa ko Simon, Yohanes yoopaa mee kiya Kepas see ekaa kamuntaaga yoka eto kaama wadoo mee ekaa da kawewoo taapea" see asigi. (Kepas see ekaa mee wegayu ko Petrus see ekaa mee.)‡

⁴³ Tokoma mee da Yesu Waa Galilea wee kaa poonaka see gaagi. Kiyoo peemaata kaama Pilipus see mee to mee deemaata kaama "Ni

1:36 1Pet 1:18-19 ‡ **1:42** Kepas see ekaa mee wegayu ko Ibrani menaa kaa oma see mee. Petrus see ekaa mee Yunani menaa kaa ekaa. **1:42** Mat 16:18

sekaataa nameei" see asigi. ⁴⁴ Pilipus waa Betsaida magaa kaa méé, Andreas ma, Petrus ma okoo paaya enaataa totaa see magaa. ⁴⁵ Kiyoo kaama Pilipus me Natanael see méé to mee pe-deemaata kaama asiino, "Idukaa kaama wegawoo seta Mée mee, Musa me menaa yiba miya, nabi bagee me menaa yiba miya kisee wegawoo seta Mée mee ma inii aadee sepe. Waa ko Yesus mee, Yusup Yoopaa, Nazaret magaa kaa Mée mee" see asigi.

⁴⁶ Natanael me asiino, "Nazaret magaa kaa bagee kuwa daamaa bagee ena ma agoo ye?" asigi naaki Pilipus me "Me-dii" asigi.

⁴⁷ Ekea epo peedoota kaama Yesus paagoo peemaagea kaboo Yesus me Natanael migi see deeta kaama Natanael paagoo asiino, "Deeweei. Mee ko esee mikee Israel kaa méé to. Wa yiba méé deebaa see dimii peenaa ma taa" see asigi.

⁴⁸ Natanael me asiino, "Aa kaasee kaa naipi kege?" asigi naaki Wa me asiino, "Pilipus waa a paagoo badaa kamaagiino taa kaboo aa ara piyaa manii da kaa toomuu taake see kuwa kadeepa" see asigi.

⁴⁹ Natanael me asiino, "Ei, Guru. Aa ko Ogatamee Yoopaa, Aa ko Israel bagee me Eboo mee" see asigi.

⁵⁰ Yesus me asiino, "Ni me aa ara piyaa manii da kaa toomuu taake kuwa kadeepa see kasega menaa da mee kaa too a me 'Aa mikee kisee Mée to yoka' see nagaage ye? Aa Ni me kisee kadeepa see kasega menaa da kuwa kaa dimi nagimege kuwa peedi, esee ebo see agiyoo yuwa a me deewoo taape" see asigi. ⁵¹ Bedaa Wa me asiino,

"Anii esee mikee kisiino ko: Epoo to kabaanta kaama Ogatamee me malaikat bagee yuwa Mée Yogaa mee paagoo esetaa, pakataa segeekaa see kuwa miya ikii diipea" see asigi. §

2

Yesus me aii uwoo yuwa anggur poo uwoo gakadiyaata menaa

¹ Unu wiya omemaata kaama wedaagoo to naagoo Galilea wee kaa Kana magaa kaa kiyoo mée waa ena me api goeano naagoo. Naano agiyoo noogee yoo kiyoo Yesus baayo miya topa, ² Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo paagoo "Naano ke mee!" asegea naadi okoo miya enaataa eenotaa. ³ Noogee naadi kaama anggur poo uwoo imi taa. Imi taa naadi okooto me Waa asiino, "Okoo anggur poo uwoo kuwa taa keepeasega yoka" see asega. ⁴ Yesus me asiino, "Ei, nibaayo, kaasee kaa nasege? Anii nanekeensi naadi agiyoo ukuwanaa see monaa kaa kaano taa yoka" see asigi. ⁵ Okooto me kiyoo agiyoo yaokagee see bagee yuwa asiino, "Wa me kisiipi-kisiipi kuwa daamaa pee-yaukuwaai" see asega.

1:51 Kej 28:10-15 § **1:51** Malaikat bagee esetaa, pakataa segee seta kuwa ko idukaa miya Yakub me unu kaa kisee deeta. Unu kaa deeta kaama 'Ogatamee me ni me asii-kaba-kaba bagee yuwa Wa me bagee kisi naadi anii nawigintaagi' see nekeenta. Mee see see mokoo Yesus me topenaa see bagee yuwa me miya 'Yesus mee mikee Ogatamee me wigintaata Mée to ii' see nanekeeniipea yoka naadi aseta menaa.

⁶ Amokiyoo ebo otaawee bedimi agoo, Yahudi bagee me tuunuu sepea yuwa wetogekumi-ino uwoo wugiino see naadi oma otaawee yuwa. Otaawee noonaa uwo delapan puluh liter wugiyaa, noonaa seratus dua puluh liter wugiyaa see otaawee yuwa. ⁷ Yesus me kuwa agiyoo yaokagee see bagee yuwa asiino, "Kuwa otaawee yuwa uwo pudiisi yoka kabageawee tai" see asigi. Uwo kabageawee naadi ebeato da kaa kega kaboo ⁸ Wa me asiino, "Eto ko simu ena wugidoota pesta tuku see mée paagoo yadoodoo" see asigi naadi kisee yadoodoo. ⁹ Kuwa uwoo yuwa anggur poo uwoo keepeasega naadi kaama pesta tuku see mée to peenaa noodeegi naaki esee gii daamaa. Kuwa uwoo wogepea yoo waa ewo, kuwa yawogedoo peepea bagee yuwa okoo too ipi. Wa me kisee ewo kaa mee api goeano mée to mena ogegeeta kaama asiino, ¹⁰ "Ei, anggur poo uwoo gaayu ko gii daamaa see yuwa kuwa keta mée me nusi naadi mée paagoo maniyaa. Kuwa uwo daamaa kiyaa yuwa noogee naadi kaama gii peenaa too kiyaa yuwa mée maniyaa, se maa. Kiya aa gaayu ko kisee tai. Eto wodopasi yaato too a me kuwa daamaa kiyaa yuwa mée manege" see asigi.

¹¹ Kuwa aii uwoo kuwa anggur poo uwoo gakadiyaata mee ko Yesus Waa kisee Mée to ii see kuwa nekeensi naadi dimi nagii-nagii see agiyoo petamanii mee, Galilea wee kaa Kana magaa kaa kiyoo ukuwaaniyaagi. Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa kisee daamaa awee da kaa deeyaata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa Waa

mikee nao see gaagea.

Yesus me kepe masetaa see bagee yuwa Ogatamee me ee kaa kaama abagaapeata menaa Mat 21:12-13, Mrk 11:15-17, Luk 19:45-46

¹² Kiyoo kaama Yesus ma, Wabaayo ma, Waa ma kenaa bagee yuwa ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma kuwa uduma epo enataa esedoota Kapernaum magaa kaa eseemaata kaama kiyoo unu wiya waa naa ometa. ¹³ Yahudi bagee me ebo naagoo Paskah naano mee ekaapa kega naadi Yesus Waa pakadoota Yerusalem magaa kaa ¹⁴ kiyoo Ogatamee me ee kaa pakaamaata kaama deamaagi too ko kepe masetaa see bagee yuwa topea. Sapi wodaa ma, domba wodaa ma, poodee see bedoo ma kuwa pe-doogee taa see bagee miya agoo, kepe aapeka taa see bagee miya kiyoo animaata toomuu taakea.* ¹⁵ Okoo kiyoo totaakea naadi Yesus me one poo yuwa masegeeyu, uduma enataa bebenataata kaama kiyoo topea bagee yuwa ma, okoo me domba wodaa yuwa ma, sapi wodaa yuwa ma okoo uduma Ogatamee me ee kaa kaama yoo da kaa abagakomeeyu. Kuwa kepe aapeka taa see bagee okoo me kepee yuwa aii magaa da

2:11 Yoh 1:14 * **2:14** Okoo me agiyoo-pagiyoo pe-doogee, edaagee see yoo kiyoo ko mée tomaa-tomaa apanaa yuwa me Ogatamee ebo ekee, yaapaagee taa see yoo. Okoo me pe-doogee, edaagee see agiyoo kuwa ko Ogatamee paagoo kupi-manee taano agiyoo. Kepe aapeka taano kuwa ko mée me Ogatamee me ee kaa pajak kepee edaasi naadi kepe aapeka taa see, ogei me kepee kuwa me edaano daa, okoo Yahudi bagee me kepee kuwa too edaayaa naadi kaama kepe aapeka segee see.

kaa eseaniyaabuu naadi kaama okoo me keagee yuwa yagepeepi-paapi semaata eke. ¹⁶ Wa me kuwa poodee see bedoo doogee taa see bagee yuwa asiino, "Kuwa nakaayoo se, uduma dogaa. Neataagi me ee mee agiyoo maataa, edaataa see ee si yakiyaa" see asigi. ¹⁷ Kisee asigi kemaata Wa me topenaa see bagee yuwa me idukaa ebeamata menaa ena nekeenegea, mee ko kisee: "Ogatamee, A me ee mee anii esee ou, biyaa napooniyaayaa mokoo" see ebeamata menaa mee.†

¹⁸ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus kagoo kaa asiino, "Kuwa A me kisee abagaapeasege kuwa Ogatamee me Aa naukuwaai see kasigi gaayu ko inii me kisee ii see kagaano see yoka A me dimi nagii-nagii agiyoo maagiyoo inii mée deeyaape naa ya?" see asegea. ¹⁹ Yesus me asiino, "Ni me ikii kideeyaapa agiyoo mee ko ikii me Ogatamee me ee mee umiyaaweii. Umiyaata kaama unu wedo kaa too Ani me bedaa daamaa maatagaapa" see asigi. ²⁰ Okoo me asiino, "Sooi, Ogatamee me ee mee ko tahun mée wiya ma bidimi maagee seta ee kiya A me too unu wedo kaa too daamaa maatagaapa see wegage ye?" see asegea. ²¹ Kiya Yesus me mikee maa ee mee naadi kaama wegagi menaa mee se kiya Ogatamee me ee mee Wa me maa to ebea-ebea naadi asigi menaa. ²² Yesus Waa boota

2:17 Mzm 69:10 † **2:17** "Biyaa napooniyaayaa mokoo" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me kuwa bagee yuwa abagaapeata kemaata mée me nabe kaa nawugimagaapea naadi ebea-ebea menaa kuwa. Mee wegawoo seta menaa da Wa kaa uwa daaga yoo ii see nekeenegea.

kaama aya andoo peeta kaama wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa Wa me aseta menaa da mee daamaa nekeenegea. "Mikee, Wa me kisee wegami ii" see nekeenta kaama kuwa Ogatamee me ebeamata menaa da ma, Yesu me wegata menaa da ma kuwa mikee nao see gaagea.

Mée me dimii kuwa Yesu Waa ipi naadi okoo paagoo dimi yaekegatagaano taa kaa menaa

²³ Yesu Waa Paskah Naagoo naano see naadi Yerusalem magaa kaa omegeeka too Waa kisee Mée ii see nekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo kuwa okoo mée eebaa degea. Okoo kuwa agiyoo deeta kaama Waa ebo ekaa yago Mée nao naadi mikee gaagea. ²⁴ Okoo me kisee gaagea kiya mée uduma okoo me dimii kuwa Waa ipi kemaata kaama Waa ekaato okoo paagoo dimi yaekegatagaano be. ²⁵ Mée me iyee-payee kuwa uduma Waa ipi yoka mée me dimi yiba gaayaa yuwa kuwa Waa ipi kisi naadi ase-manee siyaa bagee ena ma taa.

3

Yesu mee Nikodemus ma mena aawegaa seta menaa

¹ Parisi kaa mée ena ekaa da ko Nikodemus mee, Yahudi bagee tuku see mée ena, ² waa daa-tooyiba yaato peedoota Yesu paagoo peemaata kaama asiino, "Guru, Aa inii mena mée topegeesi naadi Ogatamee me kapeeyaagi ii see kuwa inii ipi. Ogatamee Waa Aa ma epo enaataa kaatoono taa naaki A me dimi nagii-nagii see

agiyoo ukuwanaa segeeke kuwa iyo, mée me se ukuwamaayaa agiyoo yoka" see asigi.

³ Yesus me asiino, "Anii esee mikee kasiino ko: Okoo wiyaagoo to ma kabaano taa bagee kuwa Wa too ebo mée eetotaa see yoo kiyoo se deemaayaa" see asigi.

⁴ Nikodemus me asiino, "Kiya mée ebo kiyaa wodoo kaasee kabamaayaa ya? Wabaayo to-gaawee pakaa-seometa kaama bedaa wiyaagoo to ma kabamaayaa ye?" see asigi.

⁵ Yesus me asiino, "Anii esee mikee kasiino ko: Okoo uwo kaa ma, Roh kaa ma kabaano taa bagee kuwa Wa too ebo mée eetotaa see yoo kiyoo se seemiyaayaa.* ⁶ Mée me kabayaa-kabayaa mee ena, Roh me kabayaa-kabayaa mee ena. Kabaano ena mee ko má yaato, ena mee dimi mena yaato. ⁷ Ani me 'Ikii wiyaagoo to ma kabaano gaano pedeo' see kasega menaa kuwa dimi se nagimaai. ⁸ Roh me kabayaa mee ko bo pupu mokoo.† Bo pupu wa me gaayaa-gaayaa taa too peenaa siyaa. Tuku da aa yeetaa see kiya kiyoo kaama mega, kiyoo kaama peega see kuwa aa ewo. Mee mokoo miya Roh me

3:3 Tit 3:5, 1Pet 1:3 * **3:5** Uwo kaa kabaano see mee mena nekeeniino yaato ko mena keгаа wedo waa naa agoo. Mena keгаа ena mee ko uwo mée yatukumaano ebea-ebea. Mena keгаа ena mee ko mée me yoga kabaano mee petamanii mee, Roh me kabaano mee wiyaagoo to mee naadi ebea-ebea. Bedaa mena keгаа ena mee ko dimi mena uwo wetogeano ebea-ebea, see kuwa. **3:5** Yeh 36:25-27 **3:6** Yoh 1:13, 1Kor 15:50 † **3:8** Ibrani menaa kaa ma, Yunani menaa kaa miya bo see menaa ma, Roh see ekaa ma kuwa mee menaa too.

mée wiyaagoo to ma kabayaa-kabayaa mee kisee kemaata kasega" see asigi.

⁹ Nikodemus me asiino, "Kuwa agiyoo kuwa kaasee ukuwaaniyaa ya?" see asigi. ¹⁰ Yesus me asiino, "Aa Israel bagee mena mée topetaa see mée kiya kuwa agiyoo yuwa aa ewo ye?"

¹¹ Anii esee mikee kasiino ko: Inii me ipi see menaa yuwa miya mée eeweganaake, inii me deepe-deepe yuwa miya mée eewegageeke kiya inii me menaa kuwa ikii yaato bagee me se masegea.

¹² Anii kuwa magaa da kaa ebea-ebea menaa kisega kuwa ikii me kuwa mikee menaa yoka see dimii mee taa kiyu ko Anii epoo to yaato menaa kiiwegayaa miya ikii me kuwa menaa kuwa mikee menaa yoka see se nagaapea.

¹³ Asiyoo epoo to wodoo pakageeta bagee ena ma taa. Epoo to wodoo kaama magaa da kaa eseta Mée mee ena too too, mee ko Mée Yogaa mee.

¹⁴ Idukaa Musa mee ebo mee maga ugi da kaa otoogiyoo ebea-ebea da yagaataata mokoo see see Mée Yogaa mee miya mée me yagaataano gaano pedeo.‡

¹⁵ Kisee yagaataata kaama Waa mikee gaayaa bagee kuwa uduma iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taatagea.

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

¹⁶ Ogatamee me magaa da kaa bagee yuwa esee epa kemaata Wa me ena too too Yogaa mée

3:8 Yeh 37:9 ‡ **3:14** "Musa me otoogiyoo ebea-ebea da yagaataata" see menaa mee ko idukaa Musa me mee ebea-ebea da piya setoo to kaa weetaata kaama Israel bagee yuwa otoogiyoo me daata bagee yuwa mee otoogiyoo ebea-ebea da deataayu ko se booyaa. Mee mokoo mée me Yesus miya piya bokoo to kaa yagaataapea naadi aseta menaa. **3:14** Bil 21:9

manta. Waa mikee gaayaa bagee yuwa uduma se pedeo keta iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo segeesi naadi mée manta. ¹⁷ Ogatamee Wa me Yogaa magaa da kaa bagee paagoo isiyaata mee ko mée tomaa pedeo kiyaabuu taano see naadi se kiya Wa me Yogaa me mée tomaa daba daagimaa peeyaabuusi naadi isiyaata. ¹⁸ Waa mikee gaayaa bagee kuwa Ogatamee me pedeo kiyaano see naadi wigintaata se. Yogamee mikee gaano taa bagee kuwa too Ogatamee me wigintagaa seta bagee yuwa. Okoo Ogatamee me ena too too Yogaa Wa ekaa da ebo, Waa mikee nao see gaano taa bagee yuwa. ¹⁹ Mée tomaa wigintagaa siyaa kuwa ko kisee: Agoo Da mee magaa da kaa eseta kiya mée tomaa kuwa okoo me ukuwagee seta agiyoo kuwa pedeo too naadi kaama okoo digiyoo yiba too toono ede, okoo awee yaato be. ²⁰ Pedeo agiyoo ukuwagee see bagee kuwa uduma awee kuwa be, okoo me pedeo ukuwagee see agiyoo awee da kaa nadiipea naadi awee yaato Agoo da paagoo se miyaa. ²¹ Kiya mikee daamaa see agiyoo ukuwagee see bagee kuwa gaayu ko okoo awee yaato miyaa. Okoo me daamaa ukuwagee see agiyoo kuwa mikee, Ogatamee me too daamaa yaagoo kiyaabuu taaki agiyoo yuwa ii see kuwa awee da kaa daamaa nekeensi naadi okoo Agoo da paagoo medaa siyaa" see asigi.

Yohanes me Yesus ebo ekeasiino see naadi waa ekaato peedi ekeata menaa

3:16 Rom 5:8, Ep 2:4-7, 1Yoh 4:9-10 **3:17** Mat 1:21, Luk 19:10

3:18 Yoh 5:24

²² Mee kaama wodoo Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo peedoota Yudea wee kaa peemaata kaama kiyoo bagee ma enaataa eeometaa, uwo mée yatukumetaa. ²³ Kuwa kaboo da Yohanes mee Ainon magaa kaa, Salim gebo kaa magaa kaa kiyoo tupi. Kiyoo uwo eebaa agoo naadi mée yuwa Yohanes paagoo medaakea, wa me okoo uwo yatukumegeeki. ²⁴ Yohanes mee digiyoo ee yiba dogeamaano taa kaboo kuwa kisee ukuwageeki.

²⁵ Kuwa kaboo da taa ko Yohanes me topetaa see bagee yuwa ma, apanaa Yahudi bagee ena ma mena aawegaa taakea. Kuwa ko Yahudi bagee yuwa me tuunuu siyaa yuwa kisee uwo yawetogekomee see daamaa, kisee uwo yawetogekomee see pedeo, see menaa kaa aawisi-maawisikea. ²⁶ Mena aawegaa semaata kaama peedoota Yohanes paagoo asiino, "Guru, wae. Idukaa Yordan uwo asii yaato kiyoo a paagoo kaatoomuu taa simi Mée, a me mée paagoo ipi yakiyaage Mée mee eto Waa miya mée uwo yatukumetaaki kemaata mée uduma Wa paagoo too peedaakea" see asegea.

²⁷ Yohanes me asiino, "Inii me masiyaa agiyoo kuwa epoo to wodoo kaama Ogatamee Wa me inii kaa mée yadootaagi gaayu too masiyaa. § ²⁸ Ni me kisema menaa kuwa ko kisee: 'Anii ko Ogatamee me wigintaata kaama wegawoo seta

3:24 Mat 14:3 § **3:27** Yohanes me "Ogatamee Wa me inii kaa mée yadootaagi gaayu too masiyaa" see aseta menaa mee ko Ogatamee me Yesus me naukuwasi naadi Wa kaa ebo agiyoo yadootaata kuwa me Waa ebo, anii see see se kiya koosi, anii ede yoka naadi aseta menaa.

Mée Ebo Kristus mee se kiya Ogatamee me ani keta napeeyaami mée to mee too' see kisema menaa kuwa ikii naipi. ²⁹ Ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: Api goeano mée to gaayu ko apii to wa paagoo peeyaa, wa me apii kiyaa. Mee mée mee waa ma epo peenaa see mée to gaayu ko api goeano mée to me menaa daamaa yayiitoo taano see naadi wa paagoo eetotaa siyaa. Api goeano mée to me menaa kuwa waa esee ede ma, ede ma yayiitoo siyaa. Mee mokoo miya ni me ede dimii mee esee ebo.* ³⁰ Wa too ebo kiwoo, anii peedi kiwoo, kisee too siwoo taano gaano pedeo" see asigi.

Yesus Wa too ebo, Wa too asii-sege see kaa menaa

³¹ Asiyoo kaama magaa da kaa eseta Mée Waa Ebo Wodoo Eboo. Magaa da kaa bagee kuwa ko maga yaato kaama bagee kemaata magaa da kaa menaa too aawegaa siyaa. Epoo to wodoo kaama eseta Mée Waa Ebo Wodoo Eboo. ³² Wa me deeta-deeta, yeeta-yeeta kuwa eewegayaa kiya daamaa peneasiino bagee taa. ³³ Wa me menaa daamaa masemaayu see bagee kuwa ko okoo me "Ogatamee mee mikee menaa epoo Mée yoka" see wegayaa. ³⁴ Ogatamee Wa me isiyaata Mée mee Wa kaa Roh mee maamaa manta kemaata Wa me wegataa see menaa kuwa uduma Ogatamee me menaa too.

3:28 Mal 3:1 * **3:29** Api goeano mée to mee ko Yesus ebea-ebea. Apii to mee ko okoo Yesus paagoo peedaakea bagee yuwa ebea-ebea. Eto ko mée yuwa Yesus paagoo too peedaakea kuwa Yohanes waa ede ma, ede ma too naadi aseta menaa.

³⁵ Nagamee me Yogamee esee epa, bedaa se-
agiyoo, we-agiyoo, se-pesee, we-pesee uduma Wa
kaa manta. ³⁶ Yogamee mikee gaayaa bagee
kuwa iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee
taatagea kiya Yogamee wisintaata si yayeetaa
see bagee kuwa kisee too se toogee taapea.
Ogatamee me kagoo kuwa okoo kaa topa, kisee
too kagoo yadootagaa siwoo see bagee yuwa.

4

*Yesus ma, Samaria kaa apii ma ekea aawegaa
seta menaa*

¹ Kuwa kaboo da Yesus Wa me mée eebaa
topetaa, mée eebaa uwo yatukumetaa kiya
Yohanes me mée eebaa taa, see menaa kuwa
Parisi kaa bagee yuwa yeegea. Okoo me kisee
yeegea see kuwa Yesus Waa ipi. ² Okoo kisee
menaa yeegea kiya taa. Yesus me mée uwo
yatukumetaa see kuwa se kiya Wa me topenaa
see bagee yuwa me too. ³ Parisi kaa bagee
kuwa menaa yuwa yeemaagea see kuwa Yesus
me ipi keta kaama Yudea wee kaa kaama metaki
peedoota Galilea wee kaa. Kiyoo peetaaka too
⁴ Samaria magaawee mee kotowataayaa kiya
kitaa pono gaano pedeo naadi kitaa peedoota
⁵ Samaria wee kaa magaa ena ekaa da ko Sikar
magaa kaa kiyoo peemaayu. Sikar magaa mee ko
idukaa Yakub me wayoopaa Yusup manta magaa
mee ekaapa see magaa. ⁶ Yakub wa me uwo
wogegeesi naadi ekegata komoo ena kiyoo agoo.
Yesus kana peano see naadi mee komoo to geboo
da kaa animaayu. Kenoo to mée mumoo to kaa

kaboo ⁷⁻⁸ Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo edaano see naadi mée kutuu taa see yoo pe-seomegea. Wa too kiyoo toomuu taaka too ko api ena uwo wugiino see naadi mega. Meemaaga kaboo Yesu me asiino, "Ei, Anii uwo nawugi-manii" see asigi.

⁹ Mee Samaria kaa apii to me asiino, "Aa ko Yahudi kaa mée to kadeega, bedaa anii ko Samaria kaa apii yoka A me 'Uwo nawugi-manii' nasege kuwa kaasee kaa ya?" see asega. Wa me kisee asega mee ko Yahudi bagee ma, Samaria bagee ma kuwa aabe kaa mena se aawegaa, se aadee, see kuwa kaa asega menaa.

¹⁰ Yesu me asiino, "Ogatamee Wa me too aii kaniino agiyoo mee aa ipi naaki, bedaa 'Uwo nawugi-manii' see kasega Mée Waa miya ipi naaki a me 'Uwo nii' see asiyaa. Asiyaa naaki Wa me aya tuyaabuu siyaa uwoo mee aii aa kaneeyaa" see asigi.

¹¹ Apii to me asiino, "Neataagi, Aa otaawee imi taa, uwo wogegee see komoo to mee miya togoo. Kuwa aya tuyaabuu siyaa uwoo kuwa A me kayoo kaama wugiipe naa ya? ¹² Idukaa inii mée kabawoo seta mée Yakub wa me mee uwo komoo to kaa kaama uwo daamaa noogee seta, bedaa wayoopaa nokaa yuwa ma, wa me moneekee agiyoo yuwa ma kuwa uduma kuwa uwoo daamaa noogee siwoo naadi kaama mee komoo to mee eto inii paagoo mée yaekeata. A me uwoo kuwa too daamaa naadi A too ebo, Yakub waa peedi see kuwa Aa gaage ye?" see asega.

13 Yesus me asiino, "Kuwa aii uwoo kuwa nuyaa bagee uduma bedaa uwo naadi kaapea
14 kiya Ni me maniyaa uwoo mee too noomaata kaama kisee too peenaa ma uwo naadi taa kiyaa. Uwo mumaa to mokoo okoo yiba kaama kuwa uwoo kabaata peedaa naadi kaama okoo iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taapea" see asigi.

15 Apii to me asiino, "Neataagi, mee uwoo mee anii nii, anii uwo naadi taa see kuwa ede, anii kisee too nakaayoo uwo me-wogegee segee see kuwa be" see asega.

16 Yesus me asiino, "Peedoota a me pai to mena ugidoota nakaayoo epo enataa meei" asigi naaki "Anii pai taa" asega.

17 Yesus me asiino, "A me 'Anii pai taa' see nasege kuwa mikee menaa. 18 Eto miyoo a me mée idibi, bedaa eto kiipaa miya aa mée ena paagoo aii eetoogeeke kiya mee miya a me pai to se, yoka aa mikee menaa too wegage" see asigi.

19 Apii to me asiino, "Neataagi, Aa nabi bagee ena ii see kadeega. 20 Anii mena ena kaa-paadiinaka, mee ko idukaa kaama inii Samaria bagee kuwa mee kuyee da kaa too Ogatamee ebo ekee, yaapaagee siwooke. Kiya ikii Yahudi bagee gaayu ko Ogatamee ebo ekee, yaapaagee taano kuwa Yerusalem magaa kaa kiyoo kaama too gaano pedeo see menaa kuwa kaasee kaa ya?" see asega.

21 Yesus me asiino, "Apii to, aa daamaa ne-keenii. Epeekaa ikii Samaria bagee me Nagamee

ebo ekee, yaapaagee siyaa kuwa ko maga ena kaa kaama too taa, nakaayoo mee kuyee da kaa kaama too miya taa, Yerusalem magaa kaa kaama too miya taa, see kasega kuwa mikee menaa yoka see nagaai. ²² Ikii Samaria bagee gaayu ko ikii me ebo ekee, yaapaagee taa see Mée mee ikii ewo kiya inii Yahudi bagee kuwa Waa ipi. Ogatamee me daba mée daagimaa peeyaano menaa kuwa manii to ko Yahudi bagee paagoo kaama kemaata inii me Waa ipi. ²³ Kisee Ogatamee ebo ekee, yaapaagee taatagea kuwa eto kiipaa miya koo segeekaa. Okoo mikee Ogatamee ebo ekee, yaapaagee siyaa bagee uduma okoo esee dimi menaa da me ebo ekee taapea, mikee see dimii kaa yaapaagee taapea. Mikee, Nagamee me kuwa see see naapaagee taa see bagee kuwa ede, kuwa ou see gaataa see. ²⁴ Ogatamee Waa dimi noogaa da too see Mée kemaata Waa ebo ekee, yaapaagee see bagee kuwa esee dimi menaa da me too ebo ekee, esee mikee see kaa yaapaagee, kisee ukuwawoo taano gaano pedeo" see asigi.*

²⁵ Apii to me asiino, "Ebo Mesias mee, Ebo Kristus see ekaa weetaa see Mée mee meepi. Waa meepi naagoo menaa-panaa uduma daamaa mée ase-manee taapi see kuwa anii ipi" asega naaki ²⁶ "Mee ko mena kaawegataaka Mée Anii" see asigi.

* **4:24** "Ogatamee mee dimi noogaa da too see Mée" see wegayu ko Waa maa da taa see Mée yoka mee kuyee kaa, mee kuyee kaa kisee se omegee, toogee siyaa, inii dimi menaa da me too Waa ebo ekee, yaapaagee siyaa see kuwa nekeensi naadi menaa.

²⁷ Kuwa menaa eewegataaka too ko Wa me topenaa see bagee yuwa meemaagea. Waa apii to ma mena aawegaa taakea yuwa okoo deeta kaama dimi nagimegea kiya okoo me "Aa maagiyoo abage naa ya?" see kuwa mée ena ma asiino taa, bedaa "Aa kaasee kaa mee apii to mee mena eewegataake?" see miya asiino taa. ²⁸ Mee apii to wa me uwo wugitaa see otaawee da mee kiyoo ekeata peedoota kota kaa kiyoo bagee paagoo asiino, ²⁹ "Ei, amokomee ko Mée Waa ena ani me ukuwata-ukuwata uduma awee da kaa naawegapi. Waa Ebo Kristus mee ye, taa ye naadi ikii deesea yoka meei" see asega. ³⁰ Okoo mee magaa to amoo yaato Waa pe-diino see naadi peegea.

³¹ Okoo Wa paagoo meemagaano taa kaboo da taa Wa me topenaa see bagee yuwa me Waa asiino, "Guru, agiyoo naai" asegea. ³² Kiya Wa me asiino, "Anii naano agiyoo agoo, ikii miya ewo see agiyoo" see asigi. ³³ Okoo me "Waa nusi naadi agiyoo naa yadoo pea ye?" see aaseekea.

³⁴ Yesus me asiino, "Ni me nuyaa agiyoo kuwa ko Anii naisiyaata Mée Wa me gaayaa-gaayaa yuwa too Ani me yaukuwanaa siyaa kuwa. Wa me gaayaa-gaayaa yuwa uduma Anii daamaa yaukuwataata sikii kiyaano ou dimii mee ko Ni me naano agiyoo. ³⁵ Ikii me wegayaa menaa ena mee ko kisee: 'Bugi kaa agiyoo weemaayu naadi keno wui omemaata masiyaa' see kuwa ikii me wegayaa, se maa? Kiya Ani me kisiino ko: Deeweedei, eto kiipaa miya weta agiyoo maamaa ebaa kapoo kedaaka yoka

daamaa masiyaa.† 36 Masiino bagee kuwa okoo me yaukuwataa to mokoo da maseeii segeeke, bedaa okoo me kutumeeii taa see agiyoo kuwa miya iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taatagea. Kisee naadi kaama wetaa see mée to ma, masetaa see mée to ma ekea paaya daamaa epo enaataa ede ma, ede ma segee siyaa. 37 'Mée ena me weenaa siyaa, mée ena me maseeii senaa siyaa' see wegayaa menaa mee mikee menaa. 38 Ani me ikii kuwa yuwa daamaa namasesea yoka pooi see kisega mee ko ikii me masii masiino miya taa, weeno miya taa, kisee magaa kaa Anii kipeeyaabuu see. Kiyoo apanaa bagee okoo keta kana ma, kana ma masii masegee sepea, kaama too ikii uuto agiyoo maseeii taa see" see asigi.‡

39 Mee apii to wa me "Mee Mée mee ni me ukuwata-ukuwata kuwa uduma awee da kaa naawegapi" see eeweganaa sepa menaa kuwa kaa mee magaa kaa Yesus mikee gaayaa bagee eebaa kedaakea. 40 Okoo Yesus paagoo meemaata kaama "Inii paagoo mée eeomegee, eetoogee taai" see menaa maamaa asegea. Waa

† 4:35 "Eto kiipaa miya weta agiyoo maamaa eebaa kapoo kedaaka yoka daamaa masiyaa" see menaa mee ko okoo mée eebaa Yesus paagoo medaakea yoka okoo daamaa badaa maasi naadi ebea-ebea menaa kuwa, Samaria bagee Wa paagoo medaakea kuwa see see. 4:35 Mat 9:37-38 ‡ 4:38 "Apanaa bagee okoo keta kana ma, kana ma masii masegee sepea" see mee mena nekeeniino yaato ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes ma, apanaa waa see see bagee yuwa ma okoo keta mée paagoo mena topenaa sepea, kaama too Yesus me topenaa see bagee yuwa me kuwa topeta bagee yuwa kutumeeii siyaa see ebea-ebea.

kiyoo unu wiya eeumitaaki too ko ⁴¹ apanaa bagee mée eebaa miya Wa me wegataa see menaa kuwa me Waa mikee nao see gaagea. ⁴² Okoo me mee apii to asiino, "Inii a me mée eewegape menaa kuwa kaa too inii Waa mikee nao see gaage se kiya eto ko Wa me mée eewegapi menaa kuwa inii daamaa yayeemaage. Waa ko esee mikee uwoo to, magaa to mée tomaa-tomaa daba daagimaa peeyaano Mée mee ii see kuwa inii miya ipi" see asegea.

Yesus mee Galilea wee kaa peeta menaa

⁴³ Unu wiya omemaata Yesus peedoota Galilea wee kaa. ⁴⁴ Wa me miyoo taa aseta menaa ena mee ko kisee: "Nabi bagee gaayu ko wa me magaa kaa bagee yuwa me ebo se ekeasiyaa" see asimi. § ⁴⁵ Waa Galilea wee kaa peemaata kaama kiyoo bagee me Waa ede kaa badaa maagea. Okoo me ede kaa badaa maagea mee ko okoo miyoo taa Yerusalem magaa kaa Paskah noogiino see naadi peemaata kaama Wa me ukuwata agiyoo kuwa uduma kiyoo deemea kemaata eto daamaa badaa maagea.

Yesus me ebo bagee ena wa me yogaa to ikiyoo yataa kiyaata menaa

⁴⁶ Waa bedaa peedoota Galilea wee kaa Kana magaa kaa, Wa me miyoo taa aii uwoo yuwa

§ 4:44 Yesus me "Nabi bagee gaayu ko wa me magaa kaa bagee yuwa me ebo se ekeasiyaa" see aseta menaa mee ko Samaria bagee me Waa ebo ekeata kiya Yahudi bagee gaayu ko Waa ma tomaa kaa bagee kiya kisee dimii taa, okoo dimi nagii-nagii agiyoo kuwa too aii diino ede see bagee yoka naadi aseta menaa.

anggur poo uwoo gakadiyaami magaa kaa. Kiyoo peemaagi too ko gebo kaa magaa kaa bagee ena, Kapernaum magaa kaa kiyoo ebo tookee mée wa kaa tabogetaa see mée wa me yogaa ikiyoo ebo, ⁴⁷ bogaano see koo taaki yoka Yesus Waa Yudea wee kaa kaama Galilea wee kaa meemaagi yoka see menaa kuwa yeeta kaama Wa paagoo peegi. Wa paagoo peemaata kaama "Ni me yogaa ikiyoo nataa kiyaase yoka meei" see menaa maamaa asigi.

⁴⁸ Yesus me asiino, "Sooi, ikii nekeensea naadi agiyoo ma, apanaa dimi nagii-nagii agiyoo ma kuwa deeyu too mikee nao see nagaayaa, ikii se deeyu ko kisee taa" see asigi.

⁴⁹ Mee eboo me asiino, "Neataagi, ni me yogaa mee bogaanaki yoka meei" see asigi.

⁵⁰ Yesus me "Ee kaa pooi, a me yogaa mee se bogaapi yoka" see asigi. Yesus me asigi menaa kuwa wa me mikee nao see gaata kaama ee kaa peegi. ⁵¹ Waa eta mana kaa peemaagi too ko wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa ma aadeekea. "A me yogaa mee ikiyoo taa kigi nao" see asegea.

⁵² Wa me asiino, "Yogaa to ikiyoo taa kipi kenoo mee mapea keno kaa naa ya?" asigi naaki "Etoomanaa keno mée mumoo to kaa kaama peenaa ese-betokeenigi see kaboo wa me tani see ikiyoo mee taa kipi" see asegea. ⁵³ Kuwa asegea naadi wa me mikee, Yesus me "A me yogaa mee se bogaapi" see nasimi kuwa mee kenoo kaa kaboo nasimi ii see nekeenigi. Kuwa kaa kaama nagamee ma, wa me ee kaa bagee ma kuwa uduma Yesus mikee gaagea. ⁵⁴ Mee Wa

me kisee nekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo mee ko Waa Yudea wee kaa kaama Galilea wee kaa peemaata kaama wodoo wiyaagoo to ukuwaaniyaata mee.

5

Betesda uwo komoo to kaa Yesus me bado pedeo see mée ena daamaa yakiyaata menaa

¹ Kuwa wodoo taa Yahudi bagee me ebo naagoo ena Yesus miya naano see naadi pakadoota Yerusalem magaa kaa. ² Yerusalem magaa kaa kiyoo oma wagee kenee ena ekaa da ko Domba Wodaa Peetaa See Kenee to geboo da taa uwo komoo ena agoo. Ibrani menaa kaa mee uwo komoo to ekaa da ko Betesda. Mee uwo komoo to geboo da kaa eeda-eeda ee idibi agoo. ³ Kuwa ee yiba ikiyoo yago bagee maamaa toomuu taakea, kuwa ko emaa digiyoo see bagee ma, bado pedeo poono naka see bagee ma, oogimaata bagee ma okoo maamaa eebaa kitaa aii ometaakea. [Okoo mee uwoo bega-bega taapa ye naadi diitoo taakea. ⁴ Kuwa ko kaagaa ena-ena malaikat bagee ena esedoota mee uwo komoo to kaa uwo yuwa bega-bega siyaabuu segee see. Uwo bega-bega taaka see kaboo mée waa ena wa keta mee uwoo yiba moga eseanigi naaki wa kaa meanta agiyoo yuwa taa keepeasiyaa yoka naadi okoo kiyoo diitoo segee see.]

⁵ Kuwa kaboo da kiyoo mée waa ena, wa kaa meanta agiyoo tahun amaamo ma wagoo kisee too umiwoo seta kiya taa kaano taa see mée ena agoo. ⁶ Yesus me waa kiyoo ometaaki see deeta kaama mikee kisee meanta kaama

maamaa eebaa omegeeki yoka naadi wa paagoo "A kaa meanta agiyoo mee taa kega see aa ede kege ye?" see asigi.

⁷ Wa me asiino, "Neataagi, uwo bega-bega taaka kaboo anii uwo yiba nadooyamaano bagee taa. Anii uwo yiba eseaniino kaboo mée waa ena keta uwo yiba eseanigi, see ukuwagee see" see asigi.

⁸ Yesus me asiino, "Eto ko aa anoogii, a me omegee see opee to masegeeta peenaa taai" see asigi. ⁹ Kisee asigi naaki taka ena wa kaa meanta agiyoo taa keepeasigi, wa me opee to masegeeta kaama daamaa peenaaki.

Mee naagoo ko Sabat naagoo yoka ¹⁰ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me mee daamaa yakiyaagi mée to asiino, "Ei, kenaagoo ko Sabat naagoo yoka a me opee to ma kisee peenaa see kuwa daa" see asegea.

¹¹ Wa me asiino, "Anii daamaa nakiyaagi Mée Wa me 'A me opee to masegeeta peenaa taai' see nasigi yoka" see asigi.

¹² Okoo me asiino, "A paagoo 'A me opee to masegeeta peenaa taai' see kasigi Mée mee maamee naa ya?" asegea naaki ¹³ waa ewo. Kiyoo mée maamaa eebaa kemaata Yesus me mee agiyoo yataa kiyaata kaama peanigi taa ewo.

¹⁴ Toomuu naadi kaama Ogatamee me ee kaa Yesus me mee mée to deemaata kaama asiino, "Eto ko a me meanta agiyoo taa, daamaa kemaage. Eto kaama wodoo pedeo agiyoo se ukuwagee taai, a kaa meanta agiyoo mee asii esee pedeo agiyoo meaniyaa yoka daamaa ne-keenii" see asigi.

15 Mee mée to peedoota Yahudi kaa ebo-ebo yuwa paagoo "Anii daamaa nakiyaagi Mée mee ko Yesus mee" see asigi. 16 Yesus me kuwa agiyoo yuwa Sabat naagoo ukuwageeki naadi kaama kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus maamaa wisinegeeka. 17 Kiya Yesus me okoo asiino, "Neataagi mee idukaa kaama kisee too eto kiipaa miya Wa me agiyoo ukuwagee siwooki, bedaa Ani me miya kisee agiyoo ukuwageeka" see asigi.* 18 Kisee asigi naadi kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Waa patamaano see dimii mee ebo kegea. Sabat naagoo tuunuuki yaai naadi kaama too patamaakee se kiya Wa me "Ogatamee mee Neataagi yoka" kisee Waa ekaato Ogatamee ma ena doodoo ekee see menaa kuwa kaa miya esee be kegea.

Yesus me "Anii kisee Mée yoka" see aseta menaa

19 Bedaa Yesus me okoo asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Yogamee Wa me too ukuwamaayaa agiyoo ena ma taa. Nagamee me ukuwataa see agiyoo kuwa deeta kaama too ukuwamaayaa. Nagamee me ukuwataa see agiyoo kuwa Yogamee me miya ukuwataa see. 20 Nagamee me Yogamee esee epa yoka Wa me ukuwataa see agiyoo kuwa uduma Yogamee paagoo daamaa deeyaabuu see. Nagamee me deeyaabuu see agiyoo kuwa ko mée kaa agiyoo

* **5:17** "Neataagi Wa me agiyoo daamaa ukuwagee siwooki" see aseta menaa mee ko egapii gakata, Sabat naagoo miya Ogatamee Wa me agiyoo ukuwageeki see see Ani me miya egapii gakata ukuwageeka see nanekeensi naadi aseta menaa. **5:18** Yoh 10:30-33

yataa kiyaano kuwa too se kiya mee asii esee ebo see agiyoo kuwa miya. Yogamee me kuwa agiyoo yuwa yakuwaaniyaabuu naadi kaama ikii dimi nagimeamoo taapea. ²¹ Kuwa ko Nagamee me boota bagee aya andoo peeyaata kaama tuyaayaa mokoo Yogamee me miya Wa me ede kiyaa bagee yuwa kisee too aya tuyaabuu segee siyaa. ²² Nagamee me mée ena ma se wigintaayaa. Yogamee me mée tomaa wigintaasi naadi Wa kaa too yaekeata. ²³ Mée me Nagamee ebo ekee segee see mokoo Yogamee miya kisee ebo ekee segeesi naadi mée tomaa wigintagaa siyaa kuwa Yogamee paagoo yaekeata. Yogamee ebo se ekeasiyaa bagee kuwa Yogamee isiyaata Mée Nagamee mee miya ebo se ekeasiyaa.

²⁴ Anii esee mikee kisiino ko: Ni me menaa daamaa nayeeta kaama Anii naisiyaata Mée mee mikee gaayaa bagee kuwa se wigintaata kisee too iminoo miya, iminoo miya toowoo taatagea. Okoo se pedeo kaatagea, mée umina bogaano yaato ekeata iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo see yaato peanta totaa see bagee yuwa kiyaa. ²⁵ Bedaa Anii esee mikee kisiino ko: Iminookaa boota bagee yuwa Ogatamee Yoopaa Wa me mena wuu da yitagea. Iminookaa too se kiya eto miya boota bagee yuwa okoo Wa me mena wuu da yeeta kaama kisee too toowoo

taapea.† 26 Nagamee mee ko aya toono epoo Mée. Kisee kemaata Wa me Yogamee miya mée aya tuyaabuu taano Mée kiyaaata. 27 Waa ko Mée Yogaa kemaata mée tomaa wigintagaa siyaa kuwa miya Wa kaa too yaekeata. 28 Ni me kisega menaa kuwa dimi se nagimaai. Ogo maata bagee yuwa uduma epeekaa Yogamee me mena wuu da yiitagea. Kuwa yiitagea bagee uduma 29 okoo ogo maata yoo kaama pakaanee taatagea. Daamaa agiyoo ukuwagee seta bagee kuwa aya andoo peeyaata kaama kisee too toowoo taatagea. Pedeo agiyoo ukuwagee seta bagee kuwa aya andoo peeyaata kaama wa too pe-wigintaata pedeo kaatagea.

30 Ni me too ukuwamaayaa agiyoo ena ma taa. Ni me gaayaa-gaayaa yuwa too ukuwageeka se kiya Anii Wa me gaayaa-gaayaa kuwa too ou naadi yaukuwageeka. Ni me mée tomaa wigintagaa siyaa kuwa ko Anii naisiyaata Mée Wa me kisee-kisee naawigintagaai see menaa yuwa Anii daamaa yayeeta kaama too mée wigintagaa siyaa. Kisee kemaata Ni me mée wigintagaa siyaa kuwa topoo too.

31 Anii kisee Mée, kisee Mée see menaa kuwa Ani me too weganaa siyu ko kuwa aii menaa too, mikee see menaa see taa. 32 Ni kaa menaa

† 5:25 Yesus me "Eto miya boota bagee Wa me mena wuu da yeeta kaama kisee too toowoo taapea" see aseta menaa mee mena nekeeniino yaato ko okoo Yesus mikee gaano taa bagee kuwa boota bagee mokoo yoka okoo Yesus mikee gaata kaama umina bogaano yaato ekeata kisee too toowoo siyaa yaato peaniyaa, see menaa mee. 5:25 Yoh 10:27-28 5:29 Mat 25:45-46 5:30 Mat 26:39

nawegataa see Mée ena agoo. Wa me Ni kaa nawegataa see menaa kuwa mikee menaa too see kuwa Anii ipi. ³³ Ikii me Yohanes paagoo asedee taano see naadi mée noonaa pooi see asemea. Wa me Ni kaa "Waa kisee Mée yoka" see nawegami menaa kuwa mikee menaa too. ³⁴ Wa me mikee menaa Ni kaa nawegami kiya mée me kisee Ni kaa menaa nawegaano kuwa Anii gaano pedeo see taa.‡ Kiya kuwa wa me Ni kaa nawegami menaa kuwa ikii me mikee gaata kaama daba daagimaa peesea naadi kiiwegaga. ³⁵ Yohanes mee ko peto iyaata kaama ago kusi-kusi peeyaayaa mokoo see mée. Mee agoo da wogaamaata kuwa ko eebaa umiino taa kiya wa me menaa yuwa ikii esee ede kemea. ³⁶ Anii gaayu ko Anii kisee Mée yoka see nanekeensi naadi ukuwanaa see agiyoo kuwa ebo, Yohanes me Ni kaa nawegami menaa kuwa mee asii esee ebo agiyoo. Nagamee me kuwa agiyoo yuwa naukuwataata sikii kiyaasi naadi Ni kaa naekeata yoka Ani me eto yaukuwataaka. Kuwa agiyoo kuwa ko Nagamee me mikee isiyaata Mée ii see nanekeensi naadi agiyoo yuwa yoka esee ebo. ³⁷ Anii naisiyaata Mée Nagamee Wa me Ni kaa menaa nawegawoo segeeki. Ikii Wa me menaa miya yiino taa, ebeyumaa da miya diino taa, ewo. ³⁸ Wa me isiyaata Mée mee ikii mikee gaano taa kemaata ikii Wa me menaa yuwa miya

5:33 Yoh 1:19-27 ‡ **5:34** "Mée me kisee Ni kaa menaa nawegaano kuwa Anii gaano pedeo see taa" see menaa mee ko Yohanes waa magaa da kaa bagee yoka wa me yawegata menaa kuwa peedi, Yesu me kisee nanekeensi naadi ukuwanaa seta agiyoo kuwa ebo naadi aseta menaa.

dimi yiba yamagaano taa. ³⁹ Mée kisee too iminoo miya, iminoo miya aya tuyaabuu segee siyaa menaa kuwa ikii Ogatamee me kapogee yiba agoo yoka naadi kitaa ipiipi abawoo segeekea. Mikee, kuwa ebeamaata menaa yiba Anii kisee Mée ii see nanekeensi naadi menaa agoo. ⁴⁰ Ikii miya kisee too toogee siwoo siyaa kiya Ni paagoo nameeno be kegea.

⁴¹ Mée me Anii ebo naekeasegea naaki ou see dimii mee Anii taa ⁴² kiya ikii me dimii kuwa Anii keipi. Ikii Ogatamee mee ou dimii mee taa see bagee kideega. ⁴³ Neataagi me Anii naisiyaata yoka Anii Wa ekaa da yadoonaaka kiya ikii me Anii nawisintaagea, Anii badaa namagaano be. Kiya aii bagee ena, anii ekaa yago bagee yoka naadi waa ekaato ekaa da doonaa see mée gaayu ko ikii me waa daamaa badaa maayaa. ⁴⁴ Mée me anii naapaagee, ebo naekee taano ede see dimii mee ikii agoo, kisee dimii ikii aagaa segeekea kiya ena too too Mée Ogatamee mee Wa me too naapaagee taano ou see dimii mee ikii taa. Ikii kisee bagee yoka ikii me kaasee Anii mikee nao see nagaayaa? Iyo. ⁴⁵ Nagamee paagoo 'Okoo kisee bagee yuwa too yoka' see menaa ikii kaa kiwegaatagi mée mee ko Anii se, kisee se nagaai. Ikii kaa kisee menaa kiwegaatagi mée mee ko Musa. Ikii wa me menaa wegawookea, ikii wa kaa dimi maawookea kiya wa me ikii kaa kisee pedeo menaa kiwegaatagi. ⁴⁶ Idukaa Wa me Ni kaa menaa kuwa naebeamaata. Ikii kuwa Musa

me menaa kuwa mikee menaa yoka see gaapea naaki ikii me Anii miya mikee nao see nagaayaa. ⁴⁷ Kiya kuwa wa me Ni kaa naebeamaata menaa kuwa ikii me mikee menaa yoka see dimii mee taa kiyu ko Ni me menaa kuwa ikii kaasee mikee menaa yoka see nagaayaa? Iyo" see asigi.

6

Mée lima ribu naano agiyoo Yesus me maamaa eebaa yaagoo kiyaata menaa

Mat 14:13-21, Mrk 6:32-44, Luk 9:10-17

¹ Mee wodoo taa Yesus peedoota Galilea uwo piku asii yaato. Galilea uwo pikuu da see ekaa mee ena, Tiberias uwo pikuu da see ekaa miya weeyaa. ² Kiyoo peemaata kaama ikiyoo yago bagee yuwa Wa me ikiyoo yataa kiyaabuusi naadi dimi nagii-nagii agiyoo yuwa kuwa méé maamaa eebaa deeta kaama Waa obeegea. ³ Waa kuye ena kaa pakaamaata kaama Wa me topenaa see bagee ma epo animaata totaa. ⁴ Kuwa kaboo da Yahudi bagee me ebo naagoo Paskah mee ekaapa. ⁵ Yesus me deamaagi naaki méé maamaa eebaa Wa paagoo megea. Wa me Pilipus asiino, "Apee kuwa bagee yuwa eenaano agiyoo inii kayoo kaama edaapea naa ya?" see asigi. ⁶ Mee ko Yesus me 'Anii kisee-kisee ukuwaanaka' see dimii agoo kiya Pilipus mee gaadee taano see naadi apaadeegi menaa.*

5:46 Ul 18:15 * **6:6** Yesus me Pilipus gaadee taano see naadi apaadeeta menaa mee ko Pilipus me Yesus 'A me kuwa naano agiyoo sikii yakiyaayaa yoka' see kuwa awee da kaa wegasi naadi apaadeeta menaa mee.

⁷ Pilipus me asiino, "Sooi, perak kepee ogei me badoo wiya kuwa miya sikii taa, naano agiyoo kuwa sikii-sikii se edaamaayaa. Kuwa bagee yuwa mée gakata roti ponee ena too too masiyaa miya iyo" see asigi.

⁸ Wa me topenaa see mée ena, Andreas, Simon Petrus ebee wa me Yesus asiino, ⁹ "Nakaayoo yoga peedii to waa roti magu idibi, doge imi wiya kuwa topa kiya mée maamaa eebaa yoka se sikii kaapa naadi kaasee ukuwaa pea naa ya?" see asigi.

¹⁰ Yesus me asiino, "Mée yuwa animaa ii taai see pe-niasii" asigi naadi pe-asegea. Kiyoo boo uwaa da agoo yoka mée yuwa kiyoo animaagea. Kuwa bagee yuwa kuwa api, yoga se egaa see, paayogaa too lima ribu waa naa. ¹¹ Kiyoo kaama Yesus kuwa roti magu idibi masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Aseta kaama roti magu yuwa kiyoo animaa ii sepea bagee yuwa paagoo yawu-ditayu. Roti yawuditaata kaama bedaa doge yuwa miya okoo uduma sikii-sikii yawuditayu.

¹² Yawuditaata kaama naano sikii, bekataa see kaboo Yesus me asiino, "Kuwa naano taa koga topa ponee-panaa yuwa otoopa tameakee se yoka daamaa enaataa yigimeeii taai" see asigi.

¹³ Kuwa roti magu idibi kuwa kaa kaama eebaa kedaa siyaabuu sipi koga topa ponee-panaa yuwa kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa me meeii naadi iduunee ayaa gaasi ma wiya pudii aweamaagea.

¹⁴ Kuwa mée tabaa da okoo me Yesus me ne-keensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo mee deeta

kaama wegaano, "Mee Mée mee ko esee mikee idukaa kaama nabi bagee eboo ena meetagi see wegawoo seta Mée mee yoka" see wegagea. ¹⁵ Okoo me omaago ma Yesus mee 'Wa too inii paagoo ebo mée eetusi yoka inii Waa badaa maageeta ebo niituyaai' see dimii mee Waa nekeenta kaama bedaa pakadoota mee maga kuyee da kaa koogo Wa too pakaa-seke.

*Yesus piku dagii da taa bado me peeta menaa
Mat 14:22-33, Mrk 6:45-52*

¹⁶ Mee naagoo uwaataa da Wa me topenaa see bagee yuwa uwo geboo da kaa esegea. ¹⁷ Kiyoo toomuu naadi kaama digiyoo takiinega. Yesus mee eseemagaano taa kaa okoo too koma ena kaa pakaanta uwo asii yaato Kapernaum magaa kaa peegea. ¹⁸ Peetaakea kaboo bo, biku-biku ebo mega. ¹⁹ Kisee kega, kisee kega naadi mee komaa da kilometer idibi waa naa piku semoo to kaa peemaata kaama deamoo ko Yesus Waa bado me uwo dagii da taa komaa da doodoo metaaki. Okoo wedaagea ²⁰ kiya Wa me "Taa, Anii yoka ikii se wedaai" see asigi. ²¹ Asigi naadi okoo ede kaa Waa komaa da kaa yaagegea, kaboo da taa ko taka ena okoo me peetaakea magaa kaa keepeasega.

Mée yuwa me Yesus abanaa seta menaa

²² Tokoma mee da uwo piku asii yaato okoo koma kaa pakaanee semea yoo kiyoo kuwa mée tabaa da Yesus mee kayoo peepi naadi kaama deamaagea ko koma taa. Okoo me gaano, 'Ei, etoomanaa koma ena too too agoo, Yesus me

topenaa see bagee yuwa okoo too mee komaa da kaa pakaanta peemea, Yesus ma epo enaataa poono taa' see gaagea. ²³ Kuwa kaboo da taa ko apanaa komaa yuwa Tiberias magaa kaa kaama megea. Tuhan Wa me roti masegeeta "Ogatamee paamee, magiyaage" see aseta kaama nomea yoo magaa ekaapa see yoo kiyoo kuwa komaa yuwa meemaagea. ²⁴ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma kuwa kiyoo toono taa naadi okoo me kuwa komaa kaa pakaanta kaama Yesus abanaa taano see naadi Kapernaum magaa kaa peegea.

Yesus mee ko mée aya tuyaabuu siwoo siyaa roti see ebea-ebea menaa

²⁵ Yesus abanaakea bagee yuwa uwo asii yaato peemaata kaama Yesus deemaagea. Okoo me Waa asiino, "Guru, nakaayoo tope kuwa Aa kame kepaa mpi ya?" see asegea.

²⁶ Wa me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Ikii me Anii naabanaakea kuwa ko Ani me mee nekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo mee ikii me nadeemea kuwa me se kiya kuwa roti yuwa ikii maamaa nomea, ikii bekamea kuwa me too naabanaakea. ²⁷ Naano agiyoo abawoo see mee ko aii nookee agiyoo kuwa se, moga dabiyaa see agiyoo too yoka se abaai. Mée Yogaa Wa me ikii nosea naadi kineeyaa agiyoo kuwa too abaai, ikii me anii noga naaki ou see dimii kaa ukuwawoo taai. Kuwa agiyoo se dabiyaa, mée kisee too iminoo miya, iminoo miya aya tuyaabuu segee siyaa. Wa me kuwa nuyaa agiyoo kineegeesi naadi Nagamee Ogatamee me daamaa, ede kaa

Wa kaa too yaekeata yoka kuwa agiyoo too abaa" see asigi.

²⁸ Okoo me asiino, "Ogatamee Waa ede kisi naadi yakuwaano gaano pedeo agiyoo kuwa inii maagiyoo naa yakuwayaa naa ya?" see asegea.

²⁹ Wa me asiino, "Ogatamee ede kisi naadi yakuwaakee agiyoo mee ko kisee: Wa me isiyaata Mée mee mikee nao see gaawoo siyaa see mee" see asigi.

³⁰ Okoo me asiino, "Kisee gaayu ko Aa kisee Mée ii see kanekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo mee maagiyoo mée yakuwaape naa ya? Inii me kisee kadeeta kaama Aa mikee nao see kagaasi naadi agiyoo mee maagiyoo naa mée yakuwaape naa ya? ³¹ Idukaa inii me bagee kuwa gaayu ko okoo ebo mee maga ugii da kaa manna see agiyoo mee noogee siwoo seta. Kuwa ko 'Wa me epoo to wodoo kaama roti mee okoo daamaa nusi naadi manegee seta' see menaa mee ebeamaata yoka" see asegea.

³² Yesus me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Idukaa kuwa roti kuwa epoo to wodoo kaama ikii me bagee paagoo kineegee seta mée mee Musa se kiya Neataagi Wa me too. Waa ko epoo to wodoo kaama esee mikee okaa da roti mee ikii eto kineetaa see Mée mee. ³³ Mikee, Ogatamee Wa me roti mee ko epoo to wodoo kaama esedoota mée tomaa yuwa paagoo okoo aya tuyaabuu see roti mee" see asigi.

³⁴ Okoo me asiino, "Neataagi, Aa mee roti mee inii mée manegee siwoo taai" see asegea.

³⁵ Yesu me asiino, "Mée aya tuyaabuu siyaa roti mee ko Anii. Ni paagoo namiyaa bagee kuwa kisee too peenaa ma naadi se kaaapea, bedaa Anii mikee nao see nagaayaa bagee kuwa kisee too peenaa ma uwo naadi se kaaapea. ³⁶ Kiya Ani me kisema see see ikii me nadeegea kiya Anii mikee nao see dimii nagaano taa. ³⁷ Neetaagi Wa me Anii neetaa see bagee kuwa uduma Ni paagoo nameepea. Bedaa Ni paagoo namiyaa bagee kuwa Anii mée ena ma se abagayaa. ³⁸ Anii kuwa kiseega kuwa ko Ni me gaayaa-gaayaa yuwa too ukuwaano see naadi epoo to woodoo kaama eseta se kiya Anii naisiyaata Mée Wa me gaayaa-gaayaa kuwa too yakuwaano see naadi eseta yoka kisega. ³⁹ Wa me gaayaa-gaayaa mee ko kisee: Wa me Anii neeta bagee yuwa mée ena ma si yaegayaata okoo uduma wodopasi naagoo Ani me daamaa aya andoo peeyaabuu taata see mee. ⁴⁰ Mikee, Neetaagi Wa me gaayaa-gaayaa mee ko kisee: Okoo me Yogamee mee dimi-dimi deeta kaama mikee nao see gaayaa bagee kuwa uduma iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee siwoo siyaa, bedaa wodopasi naagoo Ani me okoo aya andoo peeyaabuu taata, see mee Wa me gaayaa-gaayaa" see asigi.

⁴¹ Yesu me "Anii ko epoo to woodoo kaama eseta roti mee" see asigi menaa kuwa kiyoo topea Yahudi bagee yuwa me yayiino be kaa mena dukumeaweeka. ⁴² Okoo me wegaano, "Mee Mée mee ko Yesu, Yusup yoopaa, se maa? Okonaka inii ipi yoka eto ko Wa me 'Anii epoo

to wodoo kaama eseta' see wegagi menaa mee kaasee menaa?" see aawegaakea.

⁴³ Yesus me asiino, "Kuwa ikii me mena nadukumeaweeka kuwa ekeasii. ⁴⁴ Mée Ni paagoo nameeno mee ko Neataagi Anii naisiyaata Mée Wa me dimi mena goekeata bagee kuwa too Ni paagoo namiyaa. Kuwa bagee kuwa Anii wodopasi naagoo aya andoo peeyaabuu taata. ⁴⁵ Idukaa nabi bagee me menaa ena mee ko kisee: 'Okoo uduma Ogatamee me tupiitagi' see menaa ebeamata. Nagamee Wa me menaa daamaa yayeeta tupiyaa bagee kuwa Ni paagoo nameepea. ⁴⁶ Mee kisega menaa mee ko Nagamee Waa deetaa see bagee agoo, see kisega se. Wa paagoo kaama eseta Mée Wa me too, Wa me Nagamee deetaa. ⁴⁷ Anii esee mikee kisiino ko: Anii mikee nao see nagaayaa bagee kuwa iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taatagea. ⁴⁸ Anii ko mée aya tuyaabuu siyaa roti mee. ⁴⁹ Idukaa ikii me bagee yuwa ebo mee maga ugii da kaa manna see agiyoo mee noogee seta kiya okoo boogee seta. ⁵⁰ Eto mee epoo to wodoo kaama eseta roti mee ko kisee taa. Mee roti mee nuyaa bagee kuwa uduma okoo umina se bogaapea. ⁵¹ Anii ko epoo to wodoo kaama mée aya tuyaabuusi naadi eseta roti mee. Mee roti mee nuyaa bagee kuwa uduma iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taatagea. Ani me mée tomaa aya tuyaabuusi naadi maniipa roti mee ko Ni me mogee yuwa kuwa" see asigi.

⁵² Mee asigi menaa da Yahudi bagee yuwa okoo

too omaago ma aawisii naadi wegaano, "Wa me mogee kuwa inii nusi naadi kaasee mée maniyaa ya?" see aawegaakea.

⁵³ Yesu me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Mée Yogaa mee Wa me mogee yuwa ma, Wa me tadaa yuwa ma kuwa ikii se nuyu ko ikii daamaa se toowoo siyaa. ⁵⁴ Ni me mogee yuwa ma, Ni me tadaa yuwa ma kuwa nanoowoo siyaa bagee kuwa iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee siyaa, bedaa wodopasi naagoo Ani me okoo aya andoo peeyaabuu taata. ⁵⁵ Kuwa ko Ni me mogee kuwa mikee okaa da nookee agiyoo, bedaa Ni me tadaa kuwa miya mikee okaa da nookee uwoo. ⁵⁶ Ni me mogee yuwa ma, Ni me tadaa yuwa ma kuwa nanoowoo siyaa bagee kuwa Ni yiba niitogee siyaa, bedaa Anii okoo yiba eetogee siyaa. ⁵⁷ Aya toono epoo Mée Nagamee Wa me Anii naisiyaata. Anii Wa kaa too umiwoo, toowoo taaka. Mee mokoo miya Anii nanoowoo siyaa bagee kuwa okoo Ani kaa too toowoo taapea. ⁵⁸ Mee epoo to wodoo kaama eseta roti mee ko ena, kuwa idukaa bagee yuwa me noogee seta roti kuwa see see se. Okoo kuwa roti noogee seta kiya okoo uduma boogee seta. Eto mee roti mee noowoo siyaa bagee kuwa iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taapea" see asigi. ⁵⁹ Kuwa menaa kuwa ko Waa Kapernaum magaa kaa kiyoo sembahyang segee see ee yiba kaama eewegata menaa.

Yesu sekaataa peenaa seta bagee mée eebaa yaekea peeta menaa

⁶⁰ Wa sekaataa peenaa see bagee okoo eebaa kuwa Wa me asigi menaa yeeta kaama "Kuwa menaa kuwa nekeeniino kana, maamee me yayeemaayaa?" see asegea.

⁶¹ Okoo me mena dukumeaweekea kuwa Yesus me nekeenta kaama asiino, "Ni me menaa kuwa kaa ikii pedeo dimii nagaagea ye? ⁶² Mée Yogaa mee Wa me petamanii toogee seta yoo asiyoo be-daa metaki pakagi see kuwa ikii me deeta kaama kaasee gaayaa naa ya? ⁶³ Mée aya tuyaabuu siyaa mee ko Roh me too ukuwamaayaa, mée me pesee kaa iyo, se agoo kiyaayaa. Ni me kiiwegaga menaa kuwa ko Roh me menaa, Wa me mée aya tuyaayaa menaa yuwa. ⁶⁴ Kiya ikii mée noonaa me Aa mikee nao see dimii mee nagaano taa" see asigi. Kuwa ko Yesus me Waa mikee gaano taa bagee yuwa ma, Waa mée paagoo ekegatagaapi mée to ma okoo uduma Wa me idukaa petamanii kaama ipi keta. ⁶⁵ Wa me asiino, "Ikii kisee mikee nagaano taa bagee agoo naadi kaama Ani me yumakaa 'Nagamee me daba miyaata bagee kuwa too Ni paagoo namiyaa' see kisega" see asigi.

⁶⁶ Yesus me kuwa menaa eewegamaata kaama Wa sekaataa peenaa sepea bagee mée maamaa eebaa kuwa Waa wisintaata Wa sekaataa se peegea.

Petrus me Yesus paagoo "Aa ko mée toowoo siyaa menaa epoo Mée" see aseta menaa

⁶⁷ Kuwa bagee yuwa yaekea peeta kaama Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa

paagoo asiino, "Ikii miya Anii naekea poopea ye?" see asigi.

⁶⁸ Simon Petrus me asiino, "Tuhan, inii maamee paagoo peeyaa? Aa ko mée kisee too iminoo miya, iminoo miya toowoo siyaa menaa epoo Mée, ⁶⁹ Aa ko Ogatamee me A too kawigintaata Mée see kuwa inii mikee nao see kagaage, inii esee kaipi kege" see asigi.

⁷⁰ Yesus me asiino, "Mikee, Ani me ikii kuwa gaasi ma wiya kuwa kiwiginema, taa ye? Kiya ikii waa ena ko Iblis" see asigi. ⁷¹ Mee menaa mee ko kuwa mée gaasi ma wiya kuwa mée waa ena, Yudas Iskariot see mée to wa me Anii naekegatagaapi yoka naadi wegagi menaa.

7

Yerusalem magaa kaa Yahudi bagee me ee peedi maatagaa seta naagoo naano see naadi peeta menaa

¹ Mee kaama wadoo Yudea wee kaa kiyoo Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus patamaano dimii agoo naadi Waa kiyoo peenaa taano taa, Galilea wee kaa too peenaa seta. ² Kuwa kaboo da Yahudi bagee me ebo naagoo ena, Ee Peedi Maataata Kiyoo Noogee, Omegee Siyaa

mee ekaapa yoka* ³ Yesus Waebee nokaa yuwa me Waa asiino, "Aa nakaayoo se tooi. A me ukuwanaa segee siyaa agiyoo kuwa A me topenaa see bagee yuwa kadeesi yoka peedoota Yudea wee kaa peenaa taai. ⁴ Waa ekaato ogo peeyaano see dimii agoo see mée to gaayu ko wa me ukuwanaa see agiyoo kuwa koogo-koogo see se ukuwanaa siyaa. Kisee bagee taa yoka Aa kisee ebo agiyoo ukuwageeke gaayu ko mée tomaa uduma kadeesi yoka Aa ekaato awee da kaa mée paagoo deeyaai" see asegea. ⁵ Kuwa okoo me asegea menaa kuwa ko okoo Waa ma ena kenaa bagee yuwa kiya Waa mikee nao see dimii mee gaano taa kemaata asegea menaa.

⁶ Yesus me okoo asiino, "Anii kiyoo pono monaa kaa kaano taa kiya ikii gaayu ko aii kaboo peeyaa. ⁷ Magaa da kaa bagee okoo me ikii se kibe kiyaa kiya Anii nabe kegea. Anii okoo me ukuwagee see agiyoo kuwa pedeo see asegeeka kemaata nabe kegea. ⁸ Ikii too pakanaai. Anii pakanaano monaa kaa kaano taa yoka se pakaapa" ⁹ see aseta kaama Waa Galilea wee kaa toomaayu.

¹⁰ Waebee nokaa yuwa naano see naadi pakana-

* **7:2** Ee Peedi Maataata Kiyoo Noogee, Omegee Siyaa mee ko idukaa Israel bagee yuwa ebo mee maga ugii da kaa okoo kuwa see see ee peedi yuwa yiba maanaa, omena seta kaboo Ogatamee me okoo daamaa deegee seta, bedaa etokaa miya tahan gakata poo maamaa daageeta kaama Ogatamee kiiboo, paamee see dimii kaa okoo Yerusalem magaa kaa ebo naagoo noogiino see naadi peegee seta. Okoo Ogatamee kiiboo, paamee dimii ma kuwa see see peedi ee yuwa maataata kaama kiyoo unu wagoomee, noogee seta. **7:2** Kel 34:22

seomegea kaboo Waa miya pakataa, awee da kaa se kiya koogo-koogo see ¹¹ pakaamaata kaama toomu taaka too ko Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Waa abanaakea. "Mee Mée mee kayoo?" see asenaakea. ¹² Kiyoo mée tabaa da okoo me ebe kaa menaa, poko kaa menaa kaa yawegagea. Mée noonaa me "Waa dimi daamaa see Mée" see yawegagea kiya noonaa me "Taa, Wa me mée yuwa deebaa segeeki yoka" see yawegagea. ¹³ Kisee aaseeka kiya kuwa Yesus kaa menaa kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me nakagoo kaapea yoka naadi weda kaa mée ena ma awee da kaa se wegagea.

Yesus me Ogatamee me ee kaa mée topeta menaa

¹⁴ Ebo naagoo noogee siyaa yuwa unu wui omekomeeyu see naagoo Yesus Waa Ogatamee me ee kaa pakaamaata kaama mée yuwa topetaa. ¹⁵ Wa me mée topetaa see menaa kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me dimi nagimegea. "Waa sekolah tupiino taa yoka Waa kuwa dimi ipi kigi kuwa kaasee kaa ya?" see asegea.

¹⁶ Wa me okoo asiino, "Ni me mée topetaa see menaa kuwa Ni me menaa se kiya Anii naisiyaata Mée Wa me menaa too. ¹⁷ Wa me gaayaa-gaayaa yuwa yakuwaano ou gaayaa bagee kuwa okoo me too kisee nanekeniyaa. Kisee bagee kuwa Ni me mée topetaa see menaa kuwa mikee Ogatamee me menaa yee, Ni me aii wegataa see menaa too yee see kuwa okoo me ipi kaapea. ¹⁸ Okoo mée me ebo naekeasiino ou see dimii gaayaa bagee kuwa gaayu ko okoo me aii dimi kaa menaa too wegataa siyaa kiya

mée waa ena, waa peeyaata mée wa too mée me ebo ekeasi naadi menaa yawegataa see mée mee gaayu ko waa mikee, dimi topoo, makapaa dimii, makapaa menaa kuwa peenaa ma taa. ¹⁹ Musa mee gaayu ko ikii me bagee yuwa deewoosi naadi menaa kuwa kineeta, se maa? Kiya ikii kuwa menaa daamaa yadeewoo, yayeewoo see bagee ena ma taa. Kuwa me kemaata ikii me kaasee kaa Waa tuunuu see Mée yoka naadi kaama napatamaano dimii nagaagea ya?" see asigi. ²⁰ Kiyoo mée tabaa da me asiino, "Aa paa yago mée see kadeege. Aa kapatamaano bagee maamee naa ya?" see asegea.

²¹ Yesus me asiino, "Anii agiyoo ena too too ukuwama naadi kaama ikii uduma dimi nagimemea.† ²² Musa me paayogaa yogaa yuwa kado ponee daapii taano menaa mee deewoosi naadi ikii me bagee paagoo kiekeata. (Musa me kuwa menaa okoo paagoo ekeata see wegayaa kiya petamanii kuwa menaa kuwa Ogatamee me Musa miyoo bagee paagoo aseta.) Kuwa menaa kiekeata kemaata ikii me Sabat naagoo miya paayogaa yogaa yuwa kado ponee yadaapii segee siyaa. ²³ Kisee kuwa Musa me kiekeata menaa kuwa ikii me se ekeata deewoo taano see naadi Sabat naagoo miya kado ponee yadaapii

7:18 Yoh 5:41-44, 1Tes 2:6 † **7:21** Yesus me mee oogimaata mée daamaa yakiyaata kaama okoo dimi nagimemea. Yesus me Sabat naagoo mee agiyoo yaukuwami. **7:21** Yoh 5:1-9 **7:22** Kej 17:10-14

segee see.‡ Ikii me kado ponee ena too too yadaapeasiino kuwa dagu gaayu ko Ani me mée waa ena wa me maa da kuwa uduma Sabat naagoo daamaa yakiyaama kuwa ikii kaasee kaa nakagoo kegea ya? ²⁴ Ikii ewo kaa otoopa tapaato yaato too deeta kaama wegaakee se kiya mée waa ena kaa 'Waa kisee mée yoka' see menaa yawegaano see gaayu ko ipiipi nekeenta kaama daamaa topoo see menaa kaa too yawegaai" see asigi.§

Yesus mee mikee Ebo Kristus ye, taa ye naadi aseta menaa

²⁵ Kiyoo kaama Yerusalem magaa kaa bagee noonaa me wegaano, "Mee Mée mee ko okoo me patamaano ou see gaataa see Mée mee, se maa?

²⁶ Deeweii, Waa mée paagoo awee da kaa mena eeweganaa segeeki kiya inii me ebo-ebo yuwa me Waa ma aawisii siyaa menaa ena ma taa kegea. Okoo me 'Waa ko mikee Ebo Kristus ii' see gaagea kepa ye? ²⁷ Kiya taa, Ebo Kristus gaayu ko Waa mee magaa to kaa Mée, Waa mee magaa to kaa kaama mipi see kuwa ipi kiyaa bagee ena

‡ **7:23** "Ikii Musa me menaa se ekeata deewoo taano see naadi Sabat naagoo miya kado ponee yadaapii siyaa" see menaa mee ko paayogaa yogaa ena kabamaata kaama unu wagaagoo to naagoo Sabat naagoo kega kaboo miya ikii kado ponee yadaapeasiino dagu yoka naadi asigi menaa. § **7:24** "Ikii ewo kaa otoopa tapaato yaato too deeta kaama wegaakee se" see asigi menaa mee ko okoo me 'Mee ko Sabat naagoo ukuwagi agiyoo da yaai' see dimii mee too gaagea, tapaato yaato too deeyaa mokoo. Okoo me 'Yesus Wa me mée ena daamaa yakiyaagi nao' see dimii mee nanekeeniino taa yoka naadi aseta menaa.

ma taa. Kiya mee Mée mee Waa kabata magaa mee inii ipi yoka" see wegagea.

²⁸ Yesu Waa Ogatamee me ee kaa mée tupi-taaki too ebo menaa-menaa kaa asiino, "Ikii me Anii mikee naipi kegea ye? Anii mee magaa kaa kaama meta see kuwa miya ikii mikee naipi kegea ye? Anii meta mee ko Ni me gaayaa-gaayaa kaa too aii meta se kiya Wa too mikee menaa yago Mée Wa me too naisiyaata. Ikii Waa ewo kegea. ²⁹ Anii Wa paagoo kaama meta, Wa me Anii naisiyaata yoka Anii Waa ipi" see asigi.

³⁰ Kisee asigi naadi okoo me Waa peneasiino see kookea kiya iyo, Waa peneasiino monaa kaa pakaaniino taa kemaata se peneasegea. ³¹ Kiya kuwa mée tabaa da mée eebaa Waa mikee nao see gaagea. Okoo me wegaano, "Ebo Kristus mee ko Waa meemaata kaama dimi nagii-nagii agiyoo eebaa ukuwaaniyaabuu taatagi kiya Mee Mée mee ko kisee agiyoo maamaa eebaa ukuwaaniyaabuu taaki yoka Waa, se maa?" see wegagea. ³² Okoo me kisee aasee taakea menaa kuwa Parisi kaa bagee me yeegea. Yeeta kaama imam bagee yuwa ma epo enaataa peedoota Ogatamee me ee yadiitoo taa see bagee paagoo "Ikii Waa pe-niipeneasii" see asegea.

³³ Kuwa kaboo da Yesu me asiino, "Anii ikii paagoo eebaa taa kiimegee naadi kaama bedaa Anii naisiyaata Mée paagoo metaki poota. ³⁴ Pe-seometa kaama wadoo ikii me Anii naabanaa taapea kiya se nadeemagaapea. Anii peemaata toogee taata yoo ikii se nameemaayaa" see asigi.

³⁵ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me aawegaa taano, "Waa peemaata kaama inii Waa se

deemaayaa yoo kayoo naa ya? Inii me bagee yuwa Yunani bagee ma epo totaa see magaa kaa kiyoo Yunani bagee yuwa Wa me pe-tupiipi ye?
³⁶ Wa me 'Ikii naabanaa taapea kiya se nadeema-gaapea. Anii peemaata kaama toogee taata yoo ikii se nameemaayaa' see wegagi menaa mee kaasee menaa naa ya?" see aawegaakea.

Uwo naadi kiyaa bagee Yesus Wa paagoo uwo me-nusi naadi menaa

³⁷ Kuwa noogee, omegee siyaa yuwa wodopasi ebo naagoo Yesus yiinaageeta kaama ebo menaa-menaa kaa wegaano, "Uwo naadi kiyaa bagee yuwa uwo nusi yoka Ni paagoo medaa siweei.

³⁸ Anii mikee nao see nagaayaa bagee kuwa Ogatamee me kapogee yiba mena ena mee mokoo okoo miya kisee kaapea, mee ko kisee: 'Uwo anoo da peeyaa mokoo okoo miya dimi yiba kaama daamaa toowoosi naadi uwoo kuwa pakadaa segee siwoo taapea' see menaa ebeamaata" see wegagi. ³⁹ Wa me wegagi menaa kuwa ko Roh mee ebea-ebea menaa yuwa. Yesus Waa aya andoo peeta kaama ebo ekeasiino taa kaboo yoka Roh mee miya méé paagoo maniino taa. Epeekaa Yesus mikee gaayaa bagee yuwa Roh mee masiitagea naadi ebea-ebea menaa kuwa.

⁴⁰ Wa me menaa yiitookea bagee yuwa noonaa me asiino, "Mee Mée mee ko mikee idukaa kaama Nabi eboo ena inii paagoo miyaatagi see wegawoo seta Mée mee ii" see asegea. ⁴¹ Bedaa

mée noonaa me asiino, "Waa ko Ogatamee me wigintaata Mée Ebo Kristus mee yoka" see asegea. Kiya apanaa bagee me asiino, "Taa, Waa Galilea wee kaa Mée to. Ebo Kristus mee Galilea wee kaa kaama meetagi see menaa kuwa wegawoo taano taa, se maa?" ⁴² Ogatamee me kapogee yiba ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Ebo Kristus mee ko Daud me asii-kaba-kaba seta kaa Mée ena kaatagi, bedaa Daud kabata magaa, Betlehem magaa kaa kaama meetagi' see menaa ebeamaata, se maa?" see asegea. ⁴³ Okoo me 'Yesus mee kisee Mée, kisee Mée' see aawisi-maawisi naadi kaama ukuu wiya baataagea. ⁴⁴ Mée noonaa me Waa peneasiino dimii agoo kiya pe-peneasiyaa see taa.

Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus mikee gaano taa see kaa menaa

⁴⁵ Kuwa Ogatamee me ee yadiitoo taa see bagee okoo Yesus paagoo peegeeta metaki imam ebo yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo paagoo megea. Meemaagea kaboo okoo me "Yaai, ikii kaasee kaa Yesus mee peneata doomeeno taa naa ya?" see asegea. ⁴⁶ Kuwa yadiitoo taa see bagee yuwa me asiino, "Wa me wegataa see menaa kuwa wa too, mée ena ma kisee menaa wegaaano taa yoka" see asegea.

⁴⁷ Parisi kaa bagee me asiino, "Yaai, Wa me ikii miya kideebaa seta kaama mikee menaa yuwa kiewo kedaa siyaagi ye?" ⁴⁸ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma inii mée ena ma Waa mikee nao see gaano taa, se maa?

⁴⁹ Kiya kuwa mée tabaa da okoo Wa me menaa too peneata Musa me menaa kuwa ewo, kisee ekeata bagee yuwa yoka okoo kaa pedeo menaa ayaa to mantaata bagee yuwa too" see asegea.

⁵⁰ Kuwa Parisi kaa bagee ena ko Nikodemus, miyoo taa Yesus paagoo peemi mée to. Wa me asiino, ⁵¹ "Musa me menaa yiba inii me deewoo siyaa menaa ena mee ko kisee: Mée waa ena, wa kaa mena agoo see mée to gaayu ko kuwa wa me koo taaki agiyoo yuwa inii ewo, wa me menaa daamaa yeemagaano taa kaa hukuman se maniyaa, see menaa da mee inii deewoo siyaa, se maa?" see asigi.

⁵² Okoo me asiino, "Aa miya Galilea wee kaa mée to ye? Aa kapoge yiba ipiipi dii. Nabi bagee gaayu ko Galilea wee kaa kaama mée ena ma se meepi see kuwa a me diipe" see asegea.

Tobaaka taata apii ena Yesus me mena yawegata menaa

⁵³ [Kiyoo kaama mée gakata okoo wa me ee kaa, wa me ee kaa peedaakea.

8

¹ Kiya Yesus Waa pakadoota Zaitun kuyee da kaa kiyoo omemaayu tokoma mee da ² peenaa aweepeasega kaboo Waa bedaa peedoota Ogatamee me ee kaa peemaagi too ko mée uduma Wa paagoo medaakea. Waa animaata kaama mée topetaaka too ko ³ Musa me menaa mée topetaa see bagee ma, Parisi kaa bagee

ma kuwa api ena, tobaaka sepa apii to peneata badaa maadoota Wa paagoo eemegea. Okoo me mee apii to kiyoo topea bagee yuwa yaayupii da kaa yiinaageeyaata kaama asiino, ⁴ "Ei, Guru. Mee apii mee ko tobaaka taaka too deemaata kaama peneasege. ⁵ Idukaa Musa me 'Kisee apii gaayu ko boosi yoka oma kamu me wogeepeasii' see mée aseta. Kisee kemaata A me naa kaasee gaage? Mée asii" see asegea. ⁶ Okoo me asegea menaa mee ko Yesus koopoo see menaa ena wegasi naadi asegea. Okoo me "Yaai, Wa me wegapi menaa da mee pedeo yoka" see yawegaano see naadi asegea menaa.* Kiya Yesus Waa kodeata kaama kepo me magaa to kaa mena ebeataa.

⁷ Okoo me kisee mée asii, mée asii see maamaa asegea naadi kaama Waa yiinaageeta kaama asiino, "Ikii waa ena, pedeo dimii, pedeo menaa ena ma taa see mée wa me keta mee apii to oma kamu me wugisi" see asigi. ⁸ Aseta kaama bedaa kodeata magaa to kaa mena ebeataa. ⁹ Okoo Wa me menaa kuwa yeeta kaama waa ena koogo peegi, waa ena koogo peegi. Ebo bagee yuwa okoo keta peedaakea, kaama too apanaa yuwa miya uduma peedaa naadi Yesus mee apii to ma ekea too totaa. ¹⁰ Yesus yiinaageeta kaama mee apii to asiino, "Okoo kayoo? Aa boose naadi

8:5 Im 20:10 * **8:6** Okoo me Yesus paagoo asegea menaa mee ko Wa me "Oma kamu se wugii" see asiyu ko okoo me Yesus Waa ko Musa me menaa kuwa si yayeetaa see Mée to yaai naadi kaama Wa me asigi menaa doodoota hukuman maniino bagee paagoo pe-asiino see naadi asegea menaa. **8:7** Rom 2:1-3

kawegapea bagee kuwa ena ma toono taa ye?" asigi naaki ¹¹ "Ei, Neataagi, mée ena ma taa" see asega. Yesu me asiino, "Anii miya kisee pedeo menaa se kawegaapa. Eto ko aa pooi. Eto kaama wodoo pedeo agiyoo se ukuwaai" see asigi.]

Yesu mee wogaamaayaa Ago da ebea-bebe menaa

¹² Bedaa Yesu me mée yuwa asiino, "Anii ko magaa da kaa bagee paagoo yawogaamaayaa Ago da. Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa digiyoo yiba se peenaa taapea. Mee ago da okoo kaa ago naadi kaama daamaa toowoo taapea" see asigi.

¹³ Parisi kaa bagee me asiino, "Kuwa menaa kuwa A me too wegage. Aa 'Mikee kisee Mée to ii' see kuwa Aa mikee kaipi naadi kawegaano bagee ena ma taa yoka kuwa makapaa menaa too kadeege" see asegea.

¹⁴ Yesu me asiino, "Anii kisee Mée yoka see kuwa Anii ekaato kaa wegayaa miya Anii mikee menaa wegayaa. Ni me meta yoo miya Anii ipi, Ni me poopa yoo miya Anii ipi yoka Ni me menaa kuwa mikee menaa too. Kiya ikii Ni me meta yoo miya ewo, Ni me poopa yoo miya ikii ewo. ¹⁵ Ikii ko mée me gaayaa-gaayaa dimii me too 'Aa kisee mée yoka, kisee mée yoka' see pe-wigintagaa siyaa bagee. Anii mée ena ma se wigintaayaa. ¹⁶ Ani me mée wigintaayaa miya Ani me too wigintaayaa se kiya Nagamee, Anii naisiyaata Mée ma Enaa paaya epo enaataa mée wigintagaa siyaa yoka Ani me mée wigintagano

kuwa mikee, topoo too. ¹⁷ Ikii me deewoo siyaa menaa yiba mena ena ko kisee: 'Mée ekea wiya, ekea paaya "Anii kisee deepa, kisee deepa" see kuwa mee menaa too wegayu ko ekea me menaa mikee menaa yoka naadi daamaa yayeeyaa' see menaa ebeamata. ¹⁸ Mee mokoo miya Anii kisee Mée ii see nanekeensi naadi nawegaano bagee wiya agoo. Ena mee ko Anii, bedaa ena mee Nagamee, Anii naisiyaata Mée, Enaa paaya yoka" see asigi.

¹⁹ Kuwa bagee yuwa me asiino, "Agaataagi mee kayoo?" asegea naaki Yesus me asiino, "Ikii Anii esee naipi see taa, Neataagi Waa miya ewo see bagee yuwa. Ikii me Anii miya naipi naaki Neataagi Waa miya ipi kiyaa" see asigi. ²⁰ Wa me asigi menaa kuwa ko Ogatamee me ee kaa kepe awetaa see yoo geboo da kaa Wa me mée tupitaaki too asigi menaa. Waa peneasiino bagee ena ma taa, mee monaa kaa pakaaniino taa kemaata.

Yesus me Anii magaa da kaa mée to se naadi aseta menaa

²¹ Bedaa Yesus me okoo asiino, "Anii poota naagoo ikii me naabanaa taatagea kiya ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa kaa bogaatagea. Anii poota yoo ikii miya meeno iyo" see asigi.

²² Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me aawegaa taano, "Wa me 'Anii poota yoo ikii miya meeno iyo' see wegagi menaa mee Waa ekaato wugima-gaapa naadi kaama wegagi menaa kepa" kisee aaseekea.

²³ Yesus me asiino, "Ikii ko yamuyaato magaa da kaa bagee. Anii mee ko asiyaato kaama Mée. Ikii manii to ko magaa da kaa kaama, ikii kisee dimi yago bagee. Anii mee ko magaa da kaa kaama se. ²⁴ Kisee kemaata 'Ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa kaa bogaatagea' see kisega. Anii kisee Mée, kisee Mée see kisega menaa kuwa ikii me mikee nao see dimii mee taa kiyu ko ikii me pedeo yuwa kaa umina bogaatagea" see asigi.

²⁵ Okoo me asiino, "A me 'Anii kisee Mée yoka' see mée asege kuwa Aa maamee naa ya?" asegea naaki Wa me asiino, "Yaai, Anii petamanii kaama mapea menaa kisiwoo segeeka ya? ²⁶ Ikii Ogatamee ma menaa eebaa kuwa Ani me kisee yoka, kisee yoka see maamaa kisiyaa, Anii kisee ikii kiwigintaayaa kiya Anii naisiyaata Mée Wa me menaa too Anii yawegagee see. Waa ko mikkee menaa too wegataa see Mée yoka Anii Wa me menaa yeeta kaama magaa da kaa yaweganaa segeeka" see asigi. ²⁷ Wa me 'Nagamee gaamaata kaama mée asigi menaa yoka' see kuwa okoo se nekeenegea.

²⁸ See kemaata Yesus me okoo asiino, "Mée Yogaa mee ikii me yagaataata kaama 'Mikee, Wa me Anii kisee Mée yoka see wegami ii' see kuwa ikii me nanekeeniitagea.† Bedaa 'Ani me too ukuwamaayaa agiyoo ena ma taa, Nagamee me Ni paagoo natopetaa see menaa kuwa too yawegataaka yoka' see wegami ii, see kuwa

† **8:28** Mée Yogaa mee yagaataapea mee ko Yesus piya bokoo to kaa yagaataata booyaaapea see mee. **8:28** Yoh 12:32

miya ikii naipi kaatagea. ²⁹ Anii naisiyaata Mée Waa Anii ma epo enaataa naatupi. Waa dimi wikii-wikii siyaayaa agiyoo kuwa Ani me kisee too yaukuwanaa segeeka yoka Waa Ani too naekeasiino taa" see asigi. ³⁰ Kuwa menaa wegataaki too ko mée eebaa Waa mikee nao see gaagea.

Mikee menaa kuwa me mée daba peeyaayaa see kaa menaa

³¹ Kuwa Yahudi bagee yuwa okoo Yesus mikee gaagea bagee yuwa paagoo Wa me asiino, "Ikii Ni me menaa kuwa daamaa peneata doowoo, umiwoo siyu ko ikii mikee Ni me kitopetaa see bagee yuwa. ³² Ikii mikee menaa daamaa ipi kaapea, bedaa kuwa mikee menaa kuwa me ikii daba kipeeyaabuu taapa" see asigi.

³³ Okoo me asiino, "Inii ko Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee. Idukaa kaama eto too apanaa tomaa kaa bagee me okoo me agiyoo aii yaokagee taano see naadi inii hamba bagee mée kiyaano taa. Kisee taa yoka A me 'Ikii daba kipeeyaabuu taapa' see mée asege menaa kuwa kaasee menaa naa ya?" see asegea.

³⁴ Yesus me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Pedeo dimii gaataa, pedeo agiyoo ukuwataa see bagee kuwa uduma kuwa pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa too ukuwageesi naadi hamba kiyaata bagee yuwa mokoo kiyaa. ³⁵ Mée me ee kaa agiyoo yaokageesi naadi hamba kiyaata mée to gaayu ko waa mee ee kaa kisee too epo se eeumiwoo, toowoo siyaa. Mee ee epoo mée

wa me yogaa to wa too mee ee kaa iminoo miya, iminoo miya kisee too eeumiwoo, toowoo siyaa.‡ ³⁶ Kisee kemaata Yogamee me ikii daba kipeeyaagi kepa ko ikii miya esee mikee daba kipeeyaata toowoo see bagee kiya. ³⁷ Ikii ko Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee see kuwa Anii miya ipi. Ikii kisee bagee kiya Ni me menaa yuwa ikii dimi yiba daamaa magaano taa kemaata Anii napatamaano ou see dimii ikii agoo. ³⁸ Ni me Nagamee paagoo deeta-deeta yuwa Anii kiiwegataaka. Ikii miya ikiitaagi me menaa yuwa yayeeta kaama kisee yaukuwageekea" see asigi.

³⁹ Okoo me asiino, "Iniitaagi mee ko Abraham" see asegea. Yesu me asiino, "Ikii mikee Abraham me yogaa naaki wa me daamaa ukuwagee seta yuwa kuwa ikii me miya ukuwagee siyaa. ⁴⁰ Anii Ogatamee paagoo mikee menaa yuwa yayeeta kaama ikii paagoo daamaa kiiwegageeka kiya ikii me Anii napatamaano dimii nagaataakea. Kisee agiyoo kuwa Abraham me ukuwaano taa. ⁴¹ Ikii ikiitaagi me ukuwagee siyaa agiyoo kuwa too ukuwageekea" see asigi. Okoo me asiino, "Inii gaayu ko tobaaka kaa mee kabata yogaa yuwa se. Iniitaagi Waa ena too too, Ogatamee mee too" see asegea.

⁴² Yesu me asiino, "Ikiitaagi mee Ogatamee

‡ **8:35** Mena nekeeniino yaato ko okoo me 'Anii Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee yoka anii sikii, anii Ogatamee me ee kaa epo eetoogee see bagee mokoo' see gaagea kiya okoo pedeo dimii, pedeo agiyoo ukuwagee, omegee see bagee yoka okoo aii bagee yuwa too naadi Yesu me kuwa ebea-ebea menaa kaa aseta.

8:36 Rom 8:1-2

naaki ikii me Anii naepa kiyaa. Anii Ogatamee paagoo kaama meta. Anii meta mee ko Ni me gaayaa-gaayaa kaa too meta see se kiya Wa me Anii naisiyaata kemaata meta. ⁴³ Ni me menaa kuwa kisee too kiiwegageeka kiya ikii me Anii se nanekeenegea kuwa kaasee kaa? Ikii Ni me menaa yuwa se nayeemaayaa. ⁴⁴ Ikii ko ikiitaagi Iblis yaato kaama bagee. Kisee kemaata ikiitaagi me ou gaayaa-gaayaa yuwa too ikii me yakuwaano ede. Waa petamanii kaama kisee too mée wugitaa see mée. Wa yiba mikee menaa ena ma taa kemaata mikee menaa yaato taa see mée. Waa ko makapaa menaa wegataa see mée, makapaa menaa epoo mée yoka kisee waa makapaa menaa wegayu ko wa me iyee-payee kaa kaama too wegataa see. Ikii wa me menaa yayeetaa see bagee yuwa ⁴⁵ kiya Anii mikee menaa too kiiwegageeka. Kisee kemaata ikii mikee nao see dimii mee nagaano taa. ⁴⁶ Ikii me Ni kaa 'Waa kisee pedeo agiyoo ukuwapi yoka' see menaa kuwa nawegayaa bagee ena ma agoo ye? Anii mikee menaa too daamaa kiiwegageeka gaayu ko ikii kaasee kaa mikee nao see nagaano taa ya? ⁴⁷ Ogatamee yaato bagee gaayu ko Wa me menaa daamaa yayeetaa siyaa. Ikii ko Ogatamee yaato taa see bagee yoka Wa me menaa si yayeetaa" see asigi.

Abraham mee agoo kaano taa kaboo Yesus tota see kaa menaa

⁴⁸ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus asiino, "Aa ko Samaria kaa mée, paa yago mée see kasege kuwa mikee menaa too, se maa?" see asegea.

⁴⁹ Yesus me asiino, "Anii paa yago mée se. Anii Neataagi mee ebo ekee segeeka kiya ikii me Anii peedi naekkee segeeka. ⁵⁰ Mée me Anii ebo naekeasegea naaki ou see dimii mee Anii taa. Anii ebo naekeasiino ou see Mée ena agoo, Wa me too mena Ni kaa daamaa nadaakomee taa see Mée. ⁵¹ Anii esee mikee kisiino ko: Ni me menaa daamaa peneata nadeewoo siyaa bagee kuwa umina se boota iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo taatagea" see asigi.

⁵² Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asiino, "Aa ko mikee paa yago mée to ii see kuwa inii eto kanekenenege. Mee ko idukaa Abraham mee miya boota, nabi bagee kuwa miya boota. Uduma boota kiya A me wegaano, 'Ni me menaa daamaa peneata nadeewoo siyaa bagee kuwa umina se boota iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo taatagea' see wegage. ⁵³ Abraham mee miya boota, nabi bagee miya boota, okoo toowoo taano taa kemaata okoo peedi, Ni too ebo see kuwa Aa gaage ye?" see asegea.

⁵⁴ Yesus me asiino, "Anii ekaato kisee ebo ekee see naaki Anii ebo naekkee see menaa kuwa otoopa imi taa menaa too kiyaa. Anii ebo naekkee see Mée mee ko Neataagi mee, ikii me 'Inii me Eboo Ogatamee' see wegageeka Mée mee. ⁵⁵ Waa ko ikii me ewo see Mée kiya Anii Waa ipi. Kisee Anii 'Waa ewo' see wegayu ko Anii makapaa menaa wegataa see mée kiyaa,

Anii miya ikii see see kiyaa. Kiya taa, Anii mikee Waa ipi, Anii Wa me menaa kuwa daamaa peneata yadeewoo segeeka. ⁵⁶ Idukaa kaama Anii meeta monaa da mee ikiitaagi Abraham me anii kadiipa nao naadi esee ede ma, ede ma nadiitoo siwoo seta. Mikee, Anii meemaama mee wa me nadeeta kaama esee ede kimi" see asigi.

⁵⁷ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asiino, "Aa tahun mée wiya ma gaasi kuwa umiino taa see Mée kiya Abraham mee Aa deeme ye?" see asegea.

⁵⁸ Yesus me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Abraham mee agoo kaano taa kaboo Anii toono too" see asigi. § ⁵⁹ Kisee asigi naadi okoo me Waa oma kamu wugitagaano see naadi masegegea kiya Waa ekaato boonemaata Ogatamee me ee kaa kaama pe-seomigi.

9

Yesus me emaa digiyoo see mée ena emaa daamaa yakiyaata menaa

¹ Yesus Waa peetaaka too deeyaa naaki mée ena, idukaa kabata yoo kaama emaa digiyoo keta see mée ena tupi. ² Wa me topenaa see bagee me Yesus asiino, "Guru, mee mée mee kisee emaa digiyoo keta mee gaayu ko maamee me pedeo ukuwamaata kaama kisee kabata ya? Waa

§ **8:58** Yesus me "Abraham mee miya agoo kaano taa kaboo Anii toono too" see asigi menaa mee ko Keluaran 3:14 yiba Ogatamee me miya "Anii toono too" see menaa mee aseta. "Anii toono too" see wegayu ko Anii taa kaboo taa see menaa mee. Yesus me Anii miya Ogatamee ma ena doodoo naadi asigi menaa kuwa. **8:58** Kel 3:14, Yoh 1:1, Kol 1:17

ekaato me pedeo kaa ye, okonaka me pedeo kaa ye?" see asegea.

³ Yesus me asiino, "Waa emaa digiyoo keta mee ko waa ekaato pedeo kaa miya taa, okonaka me pedeo kaa miya taa kiya Ogatamee Wa me mee mée to kaa pesee yakiyaayaa agiyoo kuwa mée uduma awee da kaa deeyaano see naadi ukuwaanta. ⁴ Digiyoo takiiniipa yoka Anii naisiyaata Mée Wa me agiyoo yuwa inii awee see yaato yaukuwagee taano gaano pedeo. Digiyoo takiinta kaama wodoo mée ena ma agiyoo se koo semaayaa.* ⁵ Anii magaa da kaa totaa see kaboo kuwa Anii magaa da kaa bagee paagoo awee yawogaamaayaa Agoos da mee" see asigi.

⁶ Aseta kaama magaa to kaa dabeedi taakomeeta tapaa-tapaa naadi kaama mee mée to emaa yuwa kaa widimemaayu. ⁷ Widimemaata kaama "Eto ko aa peedoota Siloam pikuu da kaa kiyoo pe-wetogeai" see asigi. Siloam see ekaa mee wegayu ko Peeyaata see ekaa mee. Kisee asigi naadi waa peedoota mee pikuu da kaa uwo wetogemaata kaama ee kaa peetaaki naaki emaa diino keago kigi.

⁸ Ee kaa peemaagi ko wa me ee geboo da kaa bagee kiyoo toomuu taakea, waa kepe neesi naadi idimegee sipi kaboo waa ipi see bagee yuwa miya kiyoo topea. Okoo me asiino, "Mee mée mee ko kepe idimegee see mée mee, se

9:3 Yoh 11:4 * **9:4** "Digiyoo takiinta kaama wodoo" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus Waa magaa da kaa wogaamaasi naadi Agoos da yoka Waa pe-seometa kaama wodoo digiyoo takiiniyaa mokoo see ebea-ebea menaa mee. **9:4** Yoh 11:9-10, 12:35-36

maa?" asegea naaki ⁹ mée noonaa me "Mikee waa" asegea kiya noonaa me "Taa, mee waa keenda see mée ena" see asegea. Kaama too mee mée to me asiino, "Mikee, Anii ke" see asigi.

¹⁰ Okoo me asiino, "Kisee kiya aa emaa diino keago kege kuwa kaasee kaa naa ya?" see asegea.

¹¹ Wa me asiino, "Mee Yesus see Mée to me tapaa-tapaa semaata kuwa ani me emaa yuwa kaa nawidimpi. Nawidimemaata kaama 'Peedoota Siloam pikuu da kaa uwo pe-wetogeai' see nasigi. Kisee nasigi naadi anii peedoota mee pikuu da kaa uwo pe-wetogiyaa naaki emaa diino keago keepeasega" see asigi. ¹² Okoo me "Mee Mée to kayoo?" asegea naaki "Ewo" asigi.

¹³ Mee idukaa kaama emaa digiyoo keta see mée mee Parisi kaa bagee yuwa paagoo badaa maagea. ¹⁴ Yesus Wa me kuwa tapaa-tapaa semaata mee mée to emaa daamaa yakiyaabuu sipi naagoo mee ko Sabat naagoo.

¹⁵ Badaa maamaagea kaboo Parisi kaa bagee yuwa me apaadiino, "Aa kaasee diino keago kege naa ya?" asegea naaki wa me asiino, "Mée Waa ena me ni me emaa yuwa kaa tapaa nawidimetaata kaama anii uwo kaa wetogiyaa naaki diino keago kepa" see asigi.

¹⁶ Kuwa Parisi kaa bagee noonaa me wegaano, "Mee Mée mee Sabat naagoo diiyoo deeyaa menaa kuwa daamaa se deewooki yoka Waa Ogatamee me mée yamiyaano taa see Mée" see asegea. Kiya apanaa bagee me wegaano, "Waa aii dimi pedeo see mée naaki Wa me dimi nagii-nagii agiyoo kuwa kaasee koo semaayaa?" see asegea. Kisee aawisi-maawisi naadi ukuu wiya

baataagea. ¹⁷ Kaama too okoo me mee idukaa kaama emaa digiyoo keta see mée to kaagaa ena ma asiino, "Wa me aa emaa masii kuwa daamaa kakiyaabuu sipi kemaata a me naa Waa kaasee Mée to see gaage ya?" asegea naaki "Waa nabi bagee ena" see asigi.

¹⁸ Kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me mee mée to mikee idukaa kaama emaa digiyoo kiwoo seta kiya eto diino keago kigi ii see kuwa okoo me mikee menaa yoka see dimii mee gaano taa kemaata "Wa me okonaka kuwa mena niiogaai" see asegea. ¹⁹ Meemaagea kaboo okoo me ekea asiino, "Mee mée mee ekea me yogaa, se maa? Waa idukaa ekea me kabata yoo kaama kisee too emaa digiyoo kiwoo seta ii see kuwa ekea miya mikee see asiyaa ye? Kisee gaayu ko waa kaasee kaa eto emaa diino keago kigi naa ya?" see asegea.

²⁰ Okonaka me asiino, "Mee ko mikee enaa me yogaa. Waa mikee kabata yoo kaama emaa digiyoo kiwoo seta see kuwa miya ipi. ²¹ Kiya maagiyoo yaukuwamaata kaama waa eto diino keago kigi see kuwa enaa ewo. Waa emaa daamaa yakiyaagi Mée mee miya ewo. Waa ebo yoka wa too asedee taai, wa me daamaa kisiipi" see asegea. ²² Okonaka me kisee asegea menaa kuwa ko ekea Yahudi kaa ebo-ebo yuwa weda kaa asegea menaa. Kuwa ko okoo me miyoo taa wegaano, "Yesus 'Waa mikee idukaa wigintaata wegawoo seta Mée Ebo Kristus mee' see wegayaa bagee kuwa inii me okoo paagoo 'Sembahyang ee kaa epo enaataa se niitota pooi' see asiipe" see wegamaa. ²³ Okonaka me okoo me kisee mée

asiipea yaai naadi "Waa ebo yoka wa too asedee taai" see asegea.

24 Kiyoo kaama kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa bedaa kaagaa ena ma mee idukaa kaama emaa digiyoo keta see mée to mee "Mena ni-iogaai" asegea. Meemaagi kaboo okoo me waa asiino, "Ogatamee me a me menaa kuwa kayeegi yoka mikee menaa too mée asii. Mee Yesus see Mée to mee pedeo, Waa tuunuu segee see Mée see kuwa inii ipi yoka" see asegea.

25 Wa me asiino, "Mee Mée to pedeo agiyoo ukuwanaa see mée ye, taa ye see kuwa anii ewo. Anii mena ena mee too ipi, mee ko kisee: Anii miyoo taa emaa digiyoo too kiwoo sepa kiya eto ko anii diino keago kega, see kuwa too ipi" see asigi.

26 Okoo me asiino, "Wa me maagiyoo kakoo sipi ya? A me emaa kuwa maagiyoo kaukuwamaata kaama daamaa kakiyaagi naa ya?" asegea naaki 27 wa me asiino, "Anii kuwa menaa kuwa yumakaa kisega kiya ikii daamaa nayiino taa kepea. Kuwa menaa yuwa ikii kaasee kaa wiyaagoo to ma nayiinakea ya? Ikii miya Wa me kitopenaa see bagee yuwa kaano see naadi naapaadeekea ye?" see asigi.

28 Kisee asigi naadi okoo me waa maamaa wisinegea. "Aa ko Wa me menaa katopenaa see mée to kiya inii gaayu ko inii Musa me menaa too topetaa see bagee yuwa. 29 Idukaa Ogatamee Wa me menaa kuwa Musa daamaa ase-maneeeta see kuwa mikee, inii ipi kiya mee Mée to meta yoo kayoo? Inii ewo" see asegea.

³⁰ Wa me asiino, "Sooi, Waa ko anii emaa daamaa nakiyaabuu sipi Mée to maa diya Waa kayoo kaama bagee ikii ewo see kuwa kaasee kaa? Anii dimi nagimega. ³¹ Pedeo agiyoo ukuwanaa see mée gaayu ko wa me Ogatamee paagoo idimaano menaa kuwa si yayeeyaa. Kiya Ogatamee me menaa daamaa yayeetaa, Wa me gaayaa-gaayaa yuwa daamaa yaukuwataa, kisee Waa ebo ekee taa see mée gaayu too Ogatamee me wa me idimaano menaa daamaa yayeeyaa. ³² Mée waa ena kabata yoo kaama emaa digiyoo kiwoo naadi kaama emaa daamaa yakiyaagi see menaa mee ko idukaa esee petamanii kaama eto too mée ena ma ewo see menaa. ³³ Kisee kemaata mee Mée to Ogatamee me miyaano taa naaki kisee agiyoo ena ma se ukuwamaayaa" see asigi.

³⁴ Okoo me asiino, "Aa ko mikee pedeo dimii, pedeo menaa ma enaataa kakabata see mée kiya a me kisee yoka, kisee yoka see kuwa inii mée topetaake ye?" see aseta kaama waa eto kaama wodoo sembahyang segee see ee kaa epo enaataa se naatoogee taai naadi abagaapeasegea.

*Emaa agoo kiya dimi mena yaato emaa digiyoo
kiyaa mokoo naadi aseta menaa*

³⁵ Mee mée to okoo me sembahyang segee see ee kaa epo enaataa se naatoogee taai naadi abagaapeasegea see menaa mee Yesus me yeeta kaama mee mée to ma aadee seta kaama asiino, "Mée Yogaa mee a me mikee nao see gaage ye?" see asigi. ³⁶ Wa me asiino, "Neataagi, anii Waa

mikee nao see gaano see yoka Waa maamee naa ya? Nasii" see asigi.

³⁷ Yesus me asiino, "Mee ko a me deege Mée, mena kaawegataaki Mée mee" see asigi. ³⁸ Wa me asiino, "Tuhan, Aa mikee nao see kagaaga" see aseta kaama kiiboo, paamee see dimii kaa Wa paagoo mumo esee-kudiinta ebo ekeasigi.

³⁹ Yesus me asiino, "Anii mée tomaa wiginta-gaano see naadi magaa da kaa meta. Mee ko emaa digiyoo kiyaa bagee kuwa emaa daamaa diino keago kedaasi naadi miya, bedaa emaa diino keago kiyaa bagee kuwa emaa digiyoo kedaasi naadi miya, kisee yakiyaabuu taano see naadi meta" see asigi.

⁴⁰ Parisi kaa bagee noonaa kiyoo topea. Okoo me kuwa menaa yeeta kaama asiino, "Inii miya emaa digiyoo see bagee mokoo see mée deege ye?" see asegea.

⁴¹ Yesus me asiino, "Ikii ko emaa digiyoo see bagee naaki ikii Ogatamee ma menaa yuwa taa kiyaa kiya eto ko ikii me 'Inii diino keago see bagee yoka' see wegageekea kemaata ikii Ogatamee ma menaa kuwa taa kaano taa topa"

see asigi.†

10

Yesus mee ko domba wodaa munitaa see Mée see ebea-ebea menaa

¹ Yesus me wegaano, "Anii esee mikee kisiino ko: Domba wodaa kiwitaa to yiba seemaano see naadi kenee to taa se peeta apanaa taa seemiyaa bagee kuwa ko oma maseekke bagee, oma yagaakee bagee too. ² Kiya kenee to taa seemiyaa mée mee ko domba wodaa munitaa see mée. ³ Seemaano see kaboo kenee to kaa yadiitoo taa see mée to me kenee to daamaa yak-abataayaa. Seemeta kaama wa me domba wodaa yuwa wa ekaa, wa ekaa weetagaa siyaa naaki wa me mena wuu da yayeeta kaama medaakea. Meemaagea kaboo badaa maadoo peetaa. ⁴ Wa me domba wodaa yuwa uduma badaa maadoota kaama wa keta eepeetaa. Domba wodaa yuwa wa me mena wuu da yayeeta kaama ipi kaa wa sekaataa obeegea. ⁵ Apanaa bagee gaayu ko se obeeyaa. Okoo me mena wuu da ewo kemaata

† 9:41 "Ikii ko emaa digiyoo see bagee naaki ikii Ogatamee ma menaa kuwa taa kiyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko okoo me 'Mikee see poono etaa da meeanii ewo yoka Yesus me doometa menaa ou' see gaayaa bagee kuwa dimi mena diino keago kedaa siyaa mokoo, okoo Ogatamee ma menaa kuwa taa keta see bagee kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee. Kiya okoo me 'Anii ipi see bagee, anii diino keago yoka Yesus me menaa kuwa wisintayu' see gaayaa bagee kuwa okoo dimi mena digiyoo, okoo Ogatamee ma menaa kuwa taa kaano taa see bagee yuwa too naadi ebea-ebea menaa mee.

oodaa siyaa" see asigi. ⁶ Yesus me mee ebea-ebea menaa da asigi kiya kuwa Yahudi bagee yuwa nekeeniino taa. Okoo me 'Wa me menaa kuwa kaasee mée tupitaaki menaa ya?' see dimii gaagea.

⁷ Bedaa Yesus me asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Anii ko domba wodaa seemetaa see kenee to. ⁸ Idukaa Anii meeno taa miyoo meta bagee kuwa uduma oma maseekee bagee yuwa, oma yagaakee bagee yuwa too yoka domba wodaa yuwa me okoo me menaa yayiino taa.

⁹ Anii ko kenee to. Ni doodoo da taa seemiyaa bagee kuwa daba daagimaa poopea, bedaa okoo Ni doodoo da taa meegee, peegee naadi kaama naano agiyoo noogee yoo daamaa deemagaapea.

¹⁰ Oma maseekee bagee gaayu ko oma masiino ma, mée wugiino ma, mée wegee-wegee taano ma kuwa too ukuwaano see naadi miyaa. Kiya Anii meta mee ko mée daamaa tuyaabuu siwoo taano see naadi meta, okoo daamaa toowoo naadi kaama ede dimii mee maamaa eebaa kedaasi naadi meta.

¹¹ Anii ko domba wodaa munitaa see Mée, daamaa mee. Domba wodaa munitaa see Mée, daamaa mee Wa me kuwa domba wodaa yuwa kaa yabogaano see naadi Waa ekaato yaekegataayaa. ¹² Aii kisee domba wodaa yamunitaa see mée to gaayu ko waa kisee dimii taa. Waa domba wodaa epoo mée taa kemaata waa domba wodaa yuwa yamunitaaki too deamoo ko piya yiba woda nookee kamenoo damaa to migi. Yaai naadi kaama kuwa domba wodaa

yuwa wisintaata moga ooyaa. Oogi naadi kaama kameno me domba wodaa pekageeta kaama apa yuwa peeda-paada siyaabuu siyaa. ¹³ Mee mée to domba wodaa epoo mée taa, domba wodaa yamunitaa see mée to too yoka domba wodaa daamaa diitoo taapa see dimii mee taa kemaata moga ooyaa.

¹⁴⁻¹⁵ Anii ko domba wodaa munitaa see Mée, daamaa mee. Nagamee Anii naipi, bedaa Anii miya Nagamee ipi. Mee mokoo miya Ni me domba yuwa Anii ipi, bedaa domba yuwa miya Anii naipi. Ni me domba yuwa kaa Anii yabogaano see naadi ekaato yaekegataayaa. ¹⁶ Anii apanaa domba miya agoo. Okoo eto mee kiwita yiba toono taa. Kuwa miya Anii badaa magaano gaano pedeo. Ni me mena wuu da okoo daamaa nayiipea. Okoo ma uduma aatapi taata kaama domba wodaa kutuu ena too too kaapa, bedaa okoo munitaa see Mée miya ena too too kaapi.

¹⁷ Anii okoo kaa yabogaano see naadi ekaato yaekegataayaa kemaata Nagamee me naepa kigi. Ni me dimi noogaa da bedaa masiino see naadi Anii ekaato yaekegataayaa.* ¹⁸ Ni me dimi noogaa da mée ena ma se namasemaayaa, Anii aii se nabooyaayaa. Ni me gaayaa-gaayaa kuwa kaa too ekaato yaekegataata mée kaa yabooyaa. Ni me dimi noogaa da yaekegatagaano mee miya, Anii bedaa masemagaano mee miya ekea paaya

10:14-15 Tit 2:14, Why 5:9 **10:16** Yoh 17:20-21, Ep 2:13-14

* **10:17** Yesus Wa me dimi noogaa da mee bedaa masiipa see menaa mee ko Waa boota mee too se kiya Waa aya andoo peeta kaama Wa me dimi noogaa da bedaa masiipa yoka naadi aseta menaa.

Ni me too koo semaaayaa. Ekea paaya Neataagi me 'Kisee ukuwaai' see naseta mee me Anii ekea paaya ukuwaapa" see asigi.

¹⁹ Kuwa Wa me menaa kuwa me Yahudi bagee bedaa aawisi-maawisi naadi kutuu wiya wuditaagea. ²⁰ Okoo mée eebaa me wegaano, "Waa paa agoo naadi taki-takii meanee taaki yoka ikii kaasee kaa Wa me menaa yayeetaakea naa ya?" see wegagea. ²¹ Kiya mée noonaa me wegaano, "Taa, Wa me wegayaa menaa kuwa paa yago bagee me menaa ko taa. Paa me kaasee emaa digiyoo keta see mée emaa daamaa yakiyaayaa? Iyo, se maa?" see asegea.

Yahudi bagee me Yesus wisintaata menaa

²² Kuwa kaboo da Yerusalem magaa kaa Yahudi bagee me ebo naagoo ena, idukaa Ogatamee me ee mee bedaa daamaa yakiyaata kemaata noowoo see naagoo kega.† Kuwa kaboo ko gemoo see uwaa. ²³ Yesus Waa Ogatamee me ee kaa Salomo see ee bapi yaato peegee see etaa da taa peetaaka too ko ²⁴ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa Wa paagoo bobetaata kaama asiino, "Inii dimi abage yoka A me 'Anii Ebo Kristus yoka' see menaa mee mikee gaayu ko A me mée asiino maadee mani kaapa naa ya? Eto ko awee da kaa mée asii" see asegea.

† **10:22** Idukaa Ogatamee me ee mee yape bagee me oma takeata kaama pedeo yakiyaata kiya Yahudi bagee me yape bagee yuwa abagaapeata kaama Ogatamee me ee bedaa daamaa yakiyaata. Daamaa yakiyaata kaama kene kabamea naagoo tahun gakata okoo ede kaa ebo naagoo noowoo segee seta.

²⁵ Yesu me asiino, "Anii kisee menaa kisegee sepa kiya ikii me mikee nao see dimii nagaano taa. Anii Neataagi Wa ekaa da ebo ekeasiino see naadi agiyoo yaukuwanaa segeeka. Kuwa uduma Anii kisee Mée ii see kinekeeniyaabuu taano see naadi agiyoo yuwa. ²⁶ Kiya ikii ko Ni me domba yuwa se kemaata Anii mikee nao see dimii nagaano taa. ²⁷ Ni me domba yuwa kuwa Ni me mena wuu da daamaa nayeegee see. Ani me okoo ipi, bedaa okoo miya Anii naobegea. ²⁸ Ani me okoo iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo siyaa bagee kiyaayaa yoka okoo se pedeo kaatagea. Okoo Ni me yagaa da kaa kaama mée ena ma se napekagiipea. ²⁹ Neataagi mee, okoo Ni paagoo neeta Mée mee ko Ebo Wodoo Eboo see Mée yoka Nagamee Wa me yagaa kaa kaama yapekagiino bagee ena ma taa. ³⁰ Anii ma, Nagamee ma Enaa ko ena too too, ena mee too" see asigi.

³¹ Kaagaa ena ma Yahudi bagee yuwa me Waa wogeepeasiino see naadi oma kamu masegegea. ³² Oma kamu wugiino see kookea kaboo Wa me asiino, "Nagamee me naukuwasi naadi daamaa see agiyoo yuwa esee maamaa eebaa Ani me ikii paagoo kideeyaabuu sepa. Ikii me kuwa agiyoo ena mee pedeo yoka naadi kaama oma kamu me nawugiino see kookea mee ko kamee agiyoo naa ya?" see asigi.

³³ Okoo me asiino, "Kuwa daamaa ukuwataa see agiyoo kuwa kaa se kiya Aa ko mée tomaa ena kiya Aa ekaato Ogatamee ma ena doodoo see

wegage menaa kuwa Wa me kisee be kemaata oma kamu me kawugitagaanake" see asegea.

³⁴ Yesu me asiino, "Ikii me deewoo siyaa menaa yiba Ogatamee Wa me aseta menaa ena mee ko kisee: 'Ikii ko Ogatamee mokoo see bagee see kisega' see aseta, see menaa ebeamata, se maa?‡ ³⁵ Ogatamee me ebeamata menaa ena ma si yataa kiyaayaa yoka mikee menaa too. Kisee kemaata kuwa bagee kuwa Ogatamee mokoo see bagee see yawegata yoka ³⁶ Ani me 'Anii ko Ogatamee Yoopaa yoka' see kisega menaa kuwa me ikii me pedeo menaa nasegea kuwa kaasee kaa ya? Nagamee me daamaa Wa too wigintaata kaama magaa da kaa isiyaata Mée mee kiya ikii me 'Kisee Aa Ogatamee wisinege' see nasegea. ³⁷ Anii Neataagi me agiyoo kuwa si yaukuwayaabuu segeeka naaki Anii mikee nao see se nagaai see kisiyaa. ³⁸ Kiya Anii kuwa Wa me agiyoo mikee yaukuwageeka gaayu ko Ni me menaa kuwa ikii mikee nao see nagaano dimii taa miya kuwa agiyoo yuwa mikee Ogatamee me too ukuwaaniyaabuu siyaa agiyoo ii see dimii mee gaai. Ikii me kuwa agiyoo mikee nao see gaata kaama Nagamee Waa miya Ni yiba tupi, bedaa Anii miya Wa yiba topa see kuwa ikii daamaa naipi kaapea, kisee daamaa nanekeeniipea" see asigi.

³⁹ Kisee asigi naadi okoo me Waa bedaa pe-neasiino see kookea kiya peneasiino taa, daba pe-seomigi.

‡ **10:34** "Ikii ko Ogatamee mokoo see bagee" see aseta mee ko idukaa Ogatamee Wa me magaa da kaa ebo tuyaata bagee paagoo aseta menaa. **10:34** Mzm 82:6

⁴⁰ Kiyoo kaama Yesus peedoota Yordan uwoo asii yaato, idukaa Yohanes waa petamanii mée uwo yatukumegee seta yoo kiyoo peemaata kaama omegeeka too ko ⁴¹ mée maamaa eebaa Wa paagoo medaakea. Okoo me wegaano, "Yohanes wa me dimi nagii-nagii agiyoo ena ma ukuwaano taa kiya wa me Yesus mee 'Kisee Mée, kisee Mée' see yawegata menaa kuwa uduma mikee menaa too" see wegagea. ⁴² Kuwa kaboo da mée eebaa Yesus mikee nao see gaagea.

11

Lazarus mee boota menaa

¹ Kuwa kaboo da mée ena ekaa da ko Lazarus mee Betania magaa kaa ikiyoo meanee taaki. Wa me ukuyogaa ekea wiya miya mee magaa kaa toogeekea. Ena mee ekaa da ko Maria, wabaaba ekaa da ko Marta. ² Maria mee ko wunu daamaa see uwoo Tuhan badoo da kaa yakabagekomeeta kaama wa me edooyuu yuwa me daamaa yawidimeta see apii to mee. Paayogaa mee Lazarus mee ikiyoo meanee taaki naadi kaama ³ ekea me kuwa menaa nadoosi naadi bagee yuwa Yesus paagoo peeyaagea. Wa paagoo peemaata kaama "Tuhan, A me epa see mée to waa ikiyoo meanee taaki see kasegea" see yaasegea. ⁴ Wa me kuwa menaa yeeta kaama asiino, "Mee ikiyoo mee ko waa bogaano ikiyoo se kiya Ogatamee Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa mée deeyaasi naadi ikiyoo mee, bedaa mee ikiyoo kaa kaama Ogatamee Yoopaa miya Waa

ebo, Waa asii-sege see kuwa mée me daamaa diipea" see asigi.

⁵ Yesus me Marta ma, waebee ma, Lazarus ma kuwa uduma epa ebo. ⁶ Lazarus mee meanee taaki see menaa da yeeta kaama wodoo okoo me ee kaa se peeta Wa me ometaa see yoo kiyoo bedaa unu wiya omemaayu. ⁷ Unu wiya omemaata Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo asiino, "Inii bedaa metaki Yudea wee kaa niipooi" see asigi.

⁸ Okoo me asiino, "Guru, Yudea wee kaa kiyoo kuwa Yahudi bagee yuwa me Aa oma kamu me kawogeepeasiino see koo sepea yoo kiyoo Aa poonake ye?" see asegea.

⁹ Yesus me asiino, "Egapi yaato ko awee kuwa keno gaasi ma wiya topa, se maa? Egapi yaato peenaa siyaa bagee gaayu ko magaa da kaa bagee paagoo wogaamaayaa agoo da mee me okoo daamaa deepegee naadi kaama badoo da kaa se kepoto-kapato siyaa. ¹⁰ Kiya daatooyiba yaato peenaa siyaa bagee gaayu ko okoo yiba agoo da taa yoka badoo da kaa kepoto-kapato siyaa" see asigi.

¹¹ Kuwa aseta kaama bedaa Wa me asiino, "Inii me epa see mée Lazarus mee toomoo umpi kiya waa anoogeeyaano see naadi poonaka" see asigi.

¹² Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Tuhan, waa toomoo umpi gaayu ko ikiyoo taa kaapi yoka" see asegea.

¹³ Yesus me "Waa toomoo umpi" see asigi mee ko Lazarus mee boopi naadi ebea-ebea kiya okoo

me 'Waa mikee toomoo umpi naadi asigi menaa too' see gaagea. ¹⁴ Wa me okoo nekeensi naadi awee da kaa asiino, "Lazarus mee boopi. ¹⁵ Ikii me mikee nao see nagaasea naadi Anii pe-diino taa kuwa daamaa, ede. Eto ko inii wa bootaa da paagoo poono" see asigi. ¹⁶ Kisee asigi naadi Tomas mee, Didimus see ekaa miya weetaa see mée to wa me kuwa topenaa see bagee apa yuwa asiino, "Mée me Yesus mee wogeepeasiino see koo sepea magaa kiya inii miya Waa ma epo enaataa bogaakee yoka niipooi" see asigi.

Yesus me "Anii ko mée aya andoo peeyaabuu taano ma, mée aya tuyaabuu siwoo taano ma kuwa koo taa see Mée" see aseta menaa

¹⁷ Yesus peedoota mee magaa kaa peemaagi too ko Lazarus bootaa da ogo maataata kaama unu wui ompea. ¹⁸ Betania magaa mee Yerusalem magaa ekaapa see yoo magaa, kilometer wedo waa naa too see magaa yoka ¹⁹ Yerusalem magaa kaa kaama Yahudi bagee mée eebaa Marta ma, Maria ma ekea me paayogaa mee kaa dimi gaagaa taakea kuwa taa kisi naadi pe-eetoogeekea. ²⁰ Yesus mee migi see menaa mee Marta yeeta kaama Waa ma aadee taano see naadi peega. Kiya Maria mee ee kaa totaaka.

²¹ Marta waa Yesus paagoo peemaata kaama asiino, "Tuhan, Aa nakaayoo mée eetope naaki ni paayogaa mee mee se booyaa. ²² Kiya eto kiipaa miya A me Ogatamee paagoo 'Kisee naukuwaai, kisee nakiyaai' see asiyaa menaa kuwa Wa me daamaa kaukuwaaniyaapi see kuwa anii kaipi" see asega.

²³ Yesus me asiino, "A paayogaa mee waa aya andoo poopi" see asigi. ²⁴ Marta me asiino, "Mikee, epeekaa wodopasi naagoo Ogatamee Wa me mée uduma aya andoo peeyaabuu taatagi naagoo waa miya epo aya andoo pootagi see kuwa anii ipi" see asega.

²⁵ Yesus me asiino, "Anii ko mée aya andoo peeyaabuu taano ma, mée aya tuyaabuu siwoo taano ma kuwa koo taa see Mée. Anii mikee nao see nagaayaa bagee kuwa okoo booyaa miya kisee too toowoo taatagea. ²⁶ Kisee toowoo siyaa bagee kuwa Anii mikee nao see nagaawoo naadi kaama umina se bogaapea. Aa kuwa menaa kuwa mikee menaa yoka see nagaage ye?" see asigi. ²⁷ "Mikee, Tuhan, Aa ko Ogatamee me kawigintaata Mée Ebo Kristus, Ogatamee Yoopaa, magaa da kaa meetagi see wegawoo seta Mée ii see kuwa anii mikee nao see kagaaga" see asega.

²⁸ Kisee aseta kaama peedoota ee kaa waebee Maria paagoo mena koogo goeamaaga. "Guru mee amokiyoo meemaagi. Mena kaawegaanaka see kasigi" see asega. ²⁹ Maria kuwa menaa yeemaata kaama mani anoogeeta kaama Yesus paagoo peega. ³⁰ Kuwa kaboo da Yesus Waa mée topea yoo pakaamagaano taa, Marta ma ekea aadee sepea yoo tupi. ³¹ Maria mee peega kaboo da kuwa waa gaagaa taa kisi naadi eetoomuu taakea bagee yuwa me waa mani anoogeeta peega kuwa deeta kaama okoo me gaano, 'Ogopa kiyoo yege magaamoo taano see naadi peega yoka' naadi obeegea.

³² Maria waa Yesus tupi yoo peemaata Yesus deeta kaama Wa me badoo da kaa mumo esee-kudiinta kaama asiino, "Tuhan, Aa nakaayoo mée eetope naaki ni paayogaa mee mee se booyaa" see asega. ³³ Yesus me Maria ma, wa sekaataa mepea bagee yuwa ma uduma enaataa yegeeka kuwa deeta kaama Waa dimi boodi, gaagaa ebo. ³⁴ Wa me asiino, "Wa bootaa da kayoo ogo maapea naa ya?" asigi naaki "Tuhan, Aa pe-diino ke meei" see asega. ³⁵ Yesus Waa yegeeki. ³⁶ Yahudi bagee me wegaano, "Ikii deeweei. Waa Lazarus esee epa nao see dimii gaata kaama yegeeki" see asegea. ³⁷ Kiya mée noonaa me asiino, "Waa emaa digiyoo see mée emaa daamaa yakiyaami kiya kaasee Lazarus waa se boosi naadi agiyoo yaukuwaano taa naa ya?" see asegea.

Yesus me Lazarus aya andoo peeyaata menaa

³⁸ Yesus Waa bedaa dimi gaagaa ebo kaa peedoota ogo maapea yoo. Mee ko oma beapa, bedaa kenee to kaa ebo omaa ena kiyoo takeata topa. ³⁹ Yesus me asiino, "Omaa to mee dogeamaai" asigi. Boopi mée to wa ukuyogaa mee Marta me asiino, "Tuhan, waa boota kaama unu wui ompea yoka eto wunu ebo" see asega.

⁴⁰ Yesus me asiino, "A me Anii mikee nao see nagaayu ko Ogatamee Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa a me daamaa diipe see kasiino taa ye?" see asigi. ⁴¹ Omaa to dogeamaagea kaboo da Yesus epoo to yaato deataata kaama asiino, "Neataagi, wae. Ni me kasega menaa kuwa Aa daamaa nayege kuwa paamee see kasega.

⁴² Ni me kasiyaa menaa uduma A me nayeegee see kuwa Anii kaipi kiya nakaayoo yiinaageeta toomuu taakea bagee yuwa Anii A me isiyaata Mée to ii see kuwa mikee nao see nagaasi naadi awee da kaa kasega" see asigi. ⁴³ Kisee aseta kaama ebo menaa-menaa kaa "Lazarus, aa awee da kaa meanii" see wegataagi naaki ⁴⁴ boopi mée to awee da kaa meanigi. Wa me yagaa bado uduma doka ponee me bebenamaata topa, bedaa wa me ebeyumaa da taa miya doka ena me bebenamaata topa. Yesus me asiino, "Daamaa peesi yoka yaekegatagai" see asigi.

Yesus patamaano see naadi koogo aawegaa seta menaa

⁴⁵ Yahudi bagee yuwa okoo Maria paagoo eetoogee taano see naadi mepea bagee mée eebaa kuwa Yesus me ukuwapi-ukuwapi yuwa deeta kaama Waa mikee nao see gaagea. ⁴⁶ Kiya mée noonaa me kuwa Wa me ukuwapi-ukuwapi menaa yuwa doodoota Parisi kaa bagee paagoo pe-asegea. ⁴⁷ Kisee asegea naadi kaama imam ebo yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo me "Mena pekataa see bagee uduma meei" see asegea. Uduma meemaagea kaboo da okoo me asiino, "Yaai, mee Mée mee me dimi nagii-nagii agiyoo eebaa ukuwanaa segeeki yoka inii maagiyoo ukuwaapea naa ya? ⁴⁸ Inii me Waa aii wisintaata kisee daba peenaa, ukuwanaa siyaagea kepa ko mée uduma Waa mikee nao see gaapea, bedaa Roma kaa bagee yuwa me Ogatamee me ee ma, inii tomaa kaa bagee ma

mée wegee-wegee taano see naadi meepea" see aaseekea.*

⁴⁹ Okoo paagoo mée ena, ekaa da ko Kayapas mee tupi. Waa ko mee tahun kaa Ebo Imam. Wa me asiino, "Ikii dimi ewo see bagee yuwa too. ⁵⁰ Mée ena too too inii mée yabogaakee daamaa, inii se. Inii tomaa kaa bagee yuwa uduma kisee mée me mée wegee-wegee naadi kaama inii mée taa kiyaayaa kuwa pedeo yoka Waa bogaano kuwa daamaa, see kuwa ikii peenaa ma se nekeenegea" see asigi. ⁵¹ Wa me asigi menaa mee ko wa me too dimii kaa menaa se. Waa ko mee tahun kaa Ebo Imam totaaki yoka Yesus mee Yahudi tomaa kaa bagee yuwa kaa yabogaapi mee kisee uwa daaniita ii see menaa kuwa wa me ewo kaa yawegagi. ⁵² Yesus mee Yahudi tomaa kaa bagee yuwa kaa too yabogaapi se kiya Ogatamee me yogaa yuwa uduma, uwoo to, magaa to kaa kiyoo-kiyoo wudidaa seta bagee uduma okoo enaataa kutumeeii naadi tukuguu ena too too kisi naadi yabogaapi. ⁵³ See kemaata mee naagoo kaama wodoo kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus wugimagaano see naadi menaa koogo aawegaa siwookea.

⁵⁴ Kisee kemaata Yesus Waa kiyoo Yahudi bagee paagoo aweet da kaa peenaa taano taa. Waa peedoota ebo mee maga ugii da gebo kaa magaa ena ekaa da ko Epraim see magaa kaa

* **11:48** "Roma kaa bagee yuwa me mée wegee-wegee taapea" see aseta menaa mee ko mée me Yesus Wa too ebo ekeasiyu ko Roma kaa bagee me Waa se, inii too ebo yoka naadi Yahudi bagee yuwa wegee-wegee taapea yaai naadi aseta menaa.

kiyoo peemaata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa kiyoo ometaa, totaa. ⁵⁵ Kuwa kaboo da Yahudi bagee me Paskah noogee see naagoo ekaapa yoka mée eebaa okoo me magaa kaa kaama Yerusalem magaa kaa pakadaakea. Naano agiyoo naano taa kaboo okoo me tuunuu sepea yuwa wetogekumiino see naadi ukuwaa-ukuwaa kuwa keta ukuwaano see naadi pakagea. ⁵⁶ Pakaamaata kaama Yesus abagea. Okoo Ogatamee me ee kaa yiinaageeta toomuu taaka too aasee taano, "Waa naano see naadi meepi ye, se meepi ye? Ikii kaasee gaagea?" see aaseekea. ⁵⁷ Mee ko miyoo taa imam ebo yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo me Yesus peneasiino see naadi mée yuwa paagoo "Ikii Yesus Waa tupi yoo ipi kiyu ko moga mée asii" see omaago ma wegakomee sepea kemaata Waa meepi ye naadi aaseekea.

12

Wunu daamaa uwoo Yesus me badoo da kaa yakabagekomeeta menaa

Mat 26:6-13, Mrk 14:3-9

¹ Paskah naano taa kaboo unu idibi omemaata bidimeagoo to naagoo naatagea see naagoo Yesus peedoota Betania magaa kaa, Lazarus mee, Yesus me boota kaama aya andoo peeyaami mée wa me toogee see magaa kaa. ² Peemaata kaama mee ee kaa bagee ede kaa naano agiyoo yakopegea. Marta waa naano agiyoo yawu-ditaaka. Kiyoo notaakea bagee yuwa paagoo Lazarus waa miya tupi. ³ Kuwa kaboo da taa ko Maria waa wunu daamaa see uwoo, kepe edaano

esee ebo see uwoo ekaa da ko narwastu see uwoo mee masegeeta kaama Yesus me badoo da kaa daamaa yakabagekomeega. Yakabagekomeeta kaama wa me edooyuu yuwa me daamaa yaw-idimega. Mee daamaa uwoo wunu da mee ee to uduma peemaaga.

⁴ Kiya Wa me topenaa see bagee mée ena, Yudas Iskariot see mée to, Yesus ekegatagaapi mée ⁵ wa me asiino, "Yaai, kuwa uwoo kuwa pe-doogeta kaama ebo kepee ogei me badoo wedo masemaata kaama daba bagee aii maniino daamaa yoka kaasee kaa kisee ukuwaano taa ya?" see asigi. ⁶ Wa me kuwa asigi menaa kuwa ko wa me daba bagee yuwa epa nao see dimii gaata kaama asigi se kiya waa oma masetaa see mée kemaata asigi menaa. Mee ko Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo epo enaataa kepee kuwa wa me too eedoonaa see kiya kepe noonaa wa me koogo oma masegee see kemaata asigi menaa.

⁷ Kisee asigi naadi Yesus me asiino, "Mee apii mee si yawegaai. Wa me nakoo sepa agiyoo mee ko Anii ogo namagaapea naagoo nakoo taapea yuwa kuwa wa me pe-nekeenta kaama nakoo sepa agiyoo yoka pedeo see si yawegaai. ⁸ Daba bagee gaayu ko ikii paagoo kisee too kiumiwoo, toowoo taapea kiya Anii ikii ma enaataa eebaa

se kiiumiipa yoka" see asigi.*

Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Lazarus mee miya wugimagaano see naadi koogo aawegaa seta menaa

⁹ Kuwa kaboo da taa ko Yahudi bagee mée eebaa Yesus Waa Betania magaa kaa tupi see menaa mee yeeta kaama medaakea. Okoo Yesus Wa too diino see naadi se kiya Wa me boota kaama aya andoo peeyaami mée Lazarus waa miya diino see naadi megea. ¹⁰⁻¹¹ Lazarus mee aya andoo peepi naadi kaama Yahudi bagee mée eebaa Yesus mikee nao see gaata kaama Wa yaato peedaakea. Kuwa me kaama imam ebo yuwa me Lazarus waa miya wugimagaano see naadi menaa koogo aawegaakea.

Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakata menaa

Mat 21:1-11, Mrk 11:1-10, Luk 19:28-38

¹² Tokoma mee da Paskah naano see naadi mepea bagee yuwa me Yesus Waa Yerusalem magaa kaa pakataaki see menaa yeegea. ¹³ Okoo palem see piyaa kagoo yuwa daageeta kaama Yesus ma aadee taano see naadi Wa paagoo peegea. Aadee seta kaama okoo me ebo menaa kaa wegaano, "Hosana! Tuhan ekaa yadoopi Mée mee migi yoka niiyaapaagee siweei! Israel bagee ebo mée eetotaa see Mée mee magiyaage!"

* **12:8** Yesus me "Daba bagee gaayu ko ikii paagoo kisee too kiiumiwoo, toowoo taapea" see aseta menaa mee ko daba bagee kepe aii maniino gaayu ko ikii me kisee too daamaa maniwoo siyaa kiya Anii bogaano katu yoka Maria me Ni kaa daamaa nakoo sepa agiyoo mee see see eebaa se naukuwaaapea yoka naadi aseta menaa.

see wegapegeekaa. ¹⁴ Yesus mee keledai wodaa peedi ena deemaata kaama mee wodaa dagii da kaa animaayu, idukaa ebeemaata menaa ena mee mokoo see see, mee ko kisee:

¹⁵ "Ikii Sion magaa kaa bagee se wedaai.

Deeweei, ikii me Eboo mee migi.

Waa keledai wodaa peedi ena dagii da kaa animaata ikii paagoo migi" see menaa yaebeemaata. *Zak 9:9*

¹⁶ Kuwa menaa yuwa uwa daano yaato eto Wa kaa kega yoka see kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa nekeeniino taa. Yesus Wa me asii-sege see yoo pakaamaata kaama wodoo too okoo me mikee, kuwa Wa kaa yaebeemaata menaa yuwa méé me kisee yaukuwamea ii see kuwa nekeendaa seta.

¹⁷ Yesus me Lazarus mee ogo maata yoo kaama awee da kaa meanii see aseta kaama wa bootaa da aya andoo peeyaami naagoo deeta bagee yuwa me kuwa menaa weganaa segeekaa.

¹⁸ Méé eebaa kuwa Yesus me kisee dimi nagii-nagii agiyoo ukuwapi nao see menaa yeeta kaama Waa pe-diino see naadi peegea. ¹⁹ Méé tabaa da Wa paagoo peegea kaboo Parisi kaa bagee yuwa me aawegaa taano, "Yaai, deeweei, eto ko magaa da kaa bagee uduma Wa sekaataa too peedaakea nao. Inii me okoo taamege-taamege, wasege-wasege see agiyoo ena ma si yaukuwamaayaa" see aawegaakea.

Yunani kaa bagee Yesus ma aadee taano see naadi aseta menaa

²⁰ Ebo see naagoo kemaata kuwa Yerusalem magaa kaa Ogatamee ebo ekee, yaapaagee taano see naadi pakagea bagee kuwa noonaa Yunani kaa bagee. ²¹ Okoo Pilipus paagoo peegea. Pilipus waa ko Galilea wee kaa Betsaida magaa kaa méé. Wa paagoo peemaata kaama okoo me asiino, "Ei, neataagi, inii Yesus ma aadee taano see yoka" see asegea. ²² Kisee asegea naadi Pilipus peedoota Andreas paagoo pe-asigi. Pe-asete kaama ekea paaya peedoota Yesus paagoo pe-asegea.

²³ Yesus me asiino, "Eto ko Mée Yogaa mee asii-sege ebo ekee see monaa kaa kega. ²⁴ Anii esee mikee kisiino ko: Gandum poo keepaa to maga yiba eseanta se booyu ko mee keepaa to ena mee too tuyaa. Kiya mee poo keepaa to booyu ko poo maamaa eebaa daamaa ekadaa siyaa.† ²⁵ Okoo ekaato okoo me gaayaa-gaayaa dimii kuwa too obeewoo, umiwoo taano ou see bagee kuwa usiyaato ko umina bogaatagea. Kiya okoo magaa da kaa umiino, toono begaa kuwa okoo me gaayaa-gaayaa yuwa be kaa ekaato ekegatagaa siwoo see bagee kuwa okoo usiyaato ko daamaa toowoo taatagea, kisee too iminoo miya, iminoo miya. ²⁶ Ni me agiyoo naokagee siyaa bagee yuwa Anii peeyaa taa uduma Ni sekaataa nameeno gaano pedeo. Ni me tuyaa

† **12:24** Yesus me "Mee poo keepaa to booyu ko poo maamaa eebaa daamaa ekadaa siyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yunani kaa bagee me Yesus abawookea see see mokoo Wa paagoo medaa naadi mikee nao see gaayaa bagee okoo méé eebaa kedaasi naadi bogaano gaano pedeo naadi ebea-ebea menaa mee.

12:24 1Kor 15:36

12:25 Luk 14:26-27, Kis 20:24

yoo kiyoo Ni me agiyoo naokagee siyaa bagee yuwa miya daamaa epo enaataa niitoopea. Ni me agiyoo naokagee siyaa bagee kuwa Nagamee me ebo ekeasiipi."[‡]

Yesus me "Anii bogaata" see aseta menaa

²⁷ "Eto ko Anii dimi mena esee gaagaa ebo. Anii mapea menaa wegayaa? Neataagi, kuwa yaai-yaai agiyoo nakoo taapea monaa da mee A me Anii daba nadaagimaayaai, see kasiyaa ye? Kiya taa, kuwa agiyoo yuwa naukuwasi naadi Anii meta yoka kuwa kisee se kasiyaa. ²⁸ Neataagi, A ekaa da asii-sege siyaaai" see asigi. Kisee asigi naadi epoo to wodoo kaama mena wuu ena aseeyamaano ko "Ni ekaa da asii-sege siyaabuu siwooka, bedaa kisee too asii-sege siyaabuu siwoo taapa" see aseeyamooki. ²⁹ Kiyoo topea bagee yuwa miya mee mena wuu da yeegea. Okoo me wegaano, "Keemuu yoka" see wegagea. Kiya méé noonaa me "Taa, malaikat bagee me Waa ma eewegagi menaa da kuwa" see wegagea.

³⁰ Yesus me okoo asiino, "Mee mena wuu da mee ko Anii yiino gaano pedeo menaa se kiya ikii yeesea naadi menaa da mee. ³¹ Eto ko magaa da kaa méé tomaa wigintagaa siyaa monaa kaa kega. Eto ko magaa da kaa bagee me eboo mee Ni me daba, peedi ekeata abagaapeasiino see

[‡] **12:26** "Anii peeyaa taa uduma Ni sekaataa nameeno gaano pedeo" see mee mena nekeeniino yaato ko 'Yesus boota see see anii booyaa miya Wa sekaataa poono gaano pedeo' see kuwa nekeensi naadi menaa. **12:27** Yes 53:4-5, Mat 20:28, Ibr 9:28

monaa kaa kega. ³² Mée me Anii magaa da kaa kaama kisee nayagaataapea kaboo méé setomaa, we-tomaa uduma Ni paagoo miyaabuu taapa" see asigi. ³³ Mee Wa me asigi menaa mee ko Waa kisee piya bokoo to kaa bogaapa see ebea-ebea mee naadi asigi menaa.

³⁴ Kiyoo topea bagee yuwa me asiino, "Inii me deewoo siyaa menaa yiba mena ena mee ko kisee: 'Ebo Kristus mee iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee taapi, se bogaatagi' see menaa ebeamata yoka A me 'Mée Yogaa mee kisee yagaataano gaano pedeo' see wegage menaa kuwa kaasee menaa? Mée Yogaa mee maamee naa ya?" see asegea.

³⁵ Yesus me asiino, "Mée paagoo yawogaa-maayaa Agoos da mee ikii paagoo eebaa se kiitoowoo taapi. Agoos da mee ikii paagoo daamaa wogaamaayaa kaboo da daamaa peenaa taai. Digiyoos mee ikii kaa miya kitakiiniyaa yoka nekeenii. Digiyoos yiba peenaa see bagee kuwa okoo poono yoo ewo kaa amoka peenaa siyaa.

³⁶ Agoos da mee ikii paagoo kiituyaa kaboo ikii miya dimi mena awoo da kaa toogee see yogaa kesa yoka Agoos da mee mikee nao see gaai" see asigi. Aseta kaama peedoota méé me se deemaayaa see yoo koogo pe-sekeenigi.

Yahudi bagee yuwa me Yesus mikee gaano taa kuwa kaasee kaa naadi aseta menaa

³⁷ Yahudi bagee yuwa Yesus me kisee nanekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo eebaa

degea kiya Waa mikee nao see dimii mee gaano taa. ³⁸ Okoo me mikee gaano taa kuwa ko idukaa nabi Yesaya me wegata menaa ena uwa daaga yoo kemaata ukuwaanega, mee ko kisee:

"Tuhan, inii me kadoota menaa kuwa daamaa eewegamaage kiya maamee me mikee nao see gaayaa?"

Bedaa Tuhan me pesee see agiyoo kuwa maamee me daamaa deeyaa naa ya?" see wegata.

Yes 53:1

³⁹ Kisee menaa wegawoo seta kemaata kuwa bagee yuwa me Yesus mikee nao see dimii mee iyo. Mikee, nabi Yesaya me okoo kaa yawegata menaa ena ma kisee:

⁴⁰ "Wa me okoo emaa diino naka see bagee yakiyaata,

okoo dimi menaa da miya eboo yakiyaata.

Kuwa ko okoo emaa me se deesi naadi,

dimi menaa da me se nekeensi naadi,

Ni paagoo se namisi naadi okoo dimi ewo kedaa siyaata.

Kisee taa naaki okoo pedeo kiyaabuu see agiyoo yuwa Ani me yataa kiyaayaa" see wegata.

Yes 6:10

⁴¹ Kuwa nabi Yesaya me menaa kuwa ko wa me idukaa kaama Yesus Waa esee ebo, Waa asii-sege see Mée kaatagi see deeta kaama wegata menaa.

⁴² Nabi Yesaya me Yahudi bagee yuwa kaa kisee yawegata kiya Yahudi kaa ebo-ebo yuwa miya okoo mée eebaa Waa mikee nao see gaagea. Mikee gaagea kiya kisee awee da kaa se asegea. Parisi kaa bagee me 'Sembahyang ee kaa epo enaataa se naatooi' see nasiipea yaai naadi Yesus mikee nao see kuwa koogo dimi yiba too

maageekea. ⁴³ Okoo mée me naapaagee taano ou dimii mee ebo, Ogatamee me naapaagee taano ou see dimii mee peedi naadi kaama Yesus mikee nao see kuwa awee da kaa mée asiino weda.

Mée tomaa wigintagaatagi yoka see kuwa gaai naadi aseta menaa

⁴⁴ Yesus me ebo menaa kaa wegaano, "Anii mikee nagaayaa bagee kuwa Ani too se kiya Anii naisiyaata Mée Waa miya mikee gaayaa. ⁴⁵ Bedaa Anii nadeetaa see bagee kuwa okoo me Anii naisiyaata Mée mee miya deetaa see. ⁴⁶ Anii magaa da kaa meta mee ko Anii mikee nagaayaa bagee kuwa uduma digiyoo yiba se toogee seta okoo paagoo agoo da daamaa yawogaamagaano see naadi meta. ⁴⁷ Ni me wegayaa menaa yuwa yeegea kiya daamaa se peneasiyaa bagee kuwa Ani me okoo si yawigintaayaa. Anii magaa da kaa bagee yuwa wigintaata kaama pedeo kiyaano see naadi meta se kiya okoo daba daagimaa peeyaano see naadi meta. ⁴⁸ Anii miya nawisintaa, Ni me menaa miya se namasetaa see bagee kuwa wa too wigintagaatagea. Mikee, wodopasi naagoo okoo wigintaata pedeo kiyaasi naadi yawegaano menaa kuwa ko eto Ni me okoo paagoo eewegawooka menaa kuwa too kaata. ⁴⁹ Ni me eewegageeka menaa kuwa ko Ni me too wegataa see menaa se kiya Nagamee, Anii naisiyaata Mée Wa me 'Kisee naasii, kisee nawegaai' see menaa kuwa Ni paagoo daamaa nase-manee naadi kaama yaweganaa segeeka. ⁵⁰ Wa

me nase-manee see menaa kuwa ko mée kisee too iminoo miya, iminoo miya tuyaabuu siwoo siyaa menaa, see kuwa Anii ipi. Kisee kemaata Ni me yawegayaa menaa kuwa Nagamee me nasegeeki doodoo too yawegageeka" see asigi.

13

Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa okoo me badoo yuwa uwo yawetogeta menaa

¹ Paskah naano taa kaboo Yesus Waa magaa da kaa omegee, toogee seta yuwa kuwa sikii, bedaa Nagamee paagoo metaki pakaano monaa kaa kaano see koo taaka yoka, see kuwa Waa ipi. Waa magaa da kaa bagee paagoo omegee, toogee seta yuwa uduma Wa me bagee yuwa epa gaawoo see too, kisee too wodopasi. ² Daatooyiba yaato Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo notaakea. Yudas Iskariot mee, Simon see mée to me yogaa mee Iblis me Yesus mee yaekegatagaano dimii mee daa-maneege. ³ Yesus Waa Nagamee me se-agiyoo, we-agiyoo, se-pesee, we-pesee uduma Ni kaa naekeata ii see kuwa Waa ipi, bedaa Anii Ogatamee paagoo kaama eseemaata bedaa Wa paagoo pakaapa, see kuwa miya Waa ipi. ⁴ Waa kisee ipi kemaata okoo me naano agiyoo notaakea yoo kaama yiinaageeta Wa me togoo dokaa da beamaata eke, peedi dokaa ena masegeeta yupigapii da taa baametayu. ⁵ Uwo wugigeeta kaama otaawee yiba kabageamoo naadi Wa me topenaa see bagee ena-ena okoo

me badoo yuwa daamaa yawetogetaa, Wa me yupigapii da taa baametaata dokaa peedii to me daamaa yawonakomeeki.*

⁶ Kisee okoo me badoo yuwa kaa uwo yawetogedoota Simon Petrus totaaki yoo peemaayaa naaki "Yaai, Tuhan, A me ni me badoo yuwa uwo nawetogeanake ye?" see asigi. ⁷ Yesus me asiino, "Ani me kaukuwataaka agiyoo mee eto kiipaa aa se nanekeenege, epeekaa too aa daamaa nanekeeniipe" see asigi.

⁸ Petrus me asiino, "A me ni me badoo yuwa kaa uwo peenaa ma se kawetogiyaapa" see asigi.

Yesus me asiino, "Anii uwo se kawetogiyu ko aa Ni yaato bagee see taa kiyaa" see asigi.

⁹ Simon Petrus me asiino, "Tuhan, kisee gaayu ko ni me badoo yuwa kuwa too se kiya ni me yagaa yuwa ma, ni me mumoo to ma kuwa miya daamaa uwo nawetogeai" see asigi.

¹⁰ Yesus me asiino, "Maa to mee uwo daamaa wetogemaata kaama peena-paana naadi badoo da kuwa too uwo wetogiyaa, maa to wiyaagoo to ma uwo se wetogiyaa. Mee mokoo miya ikii daamaa kiwetogemaata kaama pedeo taa, daamaa topea kiya ikii uduma kisee se" see

* **13:5** Yesus me togoo dokaa da beamaata kaama peedi dokaa yupigapii da taa baametayu see mee ko agiyoo yaokagee see bagee yuwa me ukuwaa-ukuwaa kuwa. Bado yawetogeano mee ko okoo me too yakuwaakee agiyoo, ebo bagee me si yakuwayaa kiya Yesus me dimi peedi ekeata kaama yakuwagi. Kisee yakuwagi kemaata Wa me topenaa see bagee yuwa weda, dimi nagimegea.

asigi.† ¹¹ Waa yaekegatagaapi mée to Wa me ipi kemaata "Ikii pedeo taa see kuwa uduma se" see asigi.

¹² Okoo me badoo yuwa yawetogemaata kaama bedaa Wa me togoo dokaa da maataata kaama naano agiyoo notaaakea yoo Wa me komoo da kaa animaayu. Wa me asiino, "Ani me kikoo sepa agiyoo mee ikii nekeenegea ye?" ¹³ Anii daamaa kisi-maniinaka, mee ko ikii me Anii 'Guru' see ekaa naweetaa, 'Tuhan' see ekaa miya nasetaa. Anii mikee kisee Mée yoka kisee ekaa nasiino miya daamaa. ¹⁴ Anii ko ikii me Tuhan, Anii ikii me Guru maa diya ikii me badoo yuwa kisee uwo kiwetogepa. Kisee kemaata ikii miya ikii me badoo yuwa daamaa aawetogee siwoo taano gaano pedeo. ¹⁵ Ni me daamaa kikoo sepa agiyoo mee see see ikii me miya daamaa aaukuwagee siwoosea naadi kideeyaaga. ¹⁶ Anii esee mikee kisiino ko: Agiyoo yaokagee see mée waa ko ebo, wa me eboo mee peedi see kuwa taa. Bedaa mena yadoonaa see mée waa ko ebo, waa

† **13:10** "Badoo da kuwa too uwo wetogiyaa, maa to wiyaagoo to ma uwo se wetogiyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko inii petamanii Yesus mikee gaata kemaata inii Ogatamee ma menaa mée yataa kiyaata kaama Wa me bagee mée kiyaata yoka kuwa miyoo taa pedeo ukuwagee seta yuwa kaagaa ena ma mée si yawetogiyaa, inii me egapii gakata pedeo ukuwagee segee siyaa agiyoo kuwa kaa too mée yawetogegee siyaa naadi ebea-ebaa menaa kuwa. **13:13** Mat 20:26-28, Luk 22:26-27

peeyaagi mée mee peedi see kuwa miya taa.‡
 17 Kuwa uduma ikii nekeenta kaama daamaa
 aakuwagee siyu ko ikii ede ma, ede ma umiwoo,
 toowoo taapea.

18 Kuwa Ni me kisega menaa kuwa Anii ikii
 uduma kisega se. Ikii mée ena-ena Anii kine-
 keenta kaama kiwiginema kiya Ogatamee me
 kapogee kaa menaa ikii mée ena kaa uwa daasi
 naadi Anii waa miya wiginema. Mee menaa mee
 ko kisee: 'Anii ma enaataa roti naanotaa see
 mée wa me Anii nawisintaagi' see ebeamata
 menaa mee. 19 Kuwa menaa ukuwaaniino taa
 kaa kisega. Kuwa menaa ukuwaaniipa kaboo
 Ani me 'Anii kisee Mée, kisee Mée' see kisegeeka
 menaa kuwa ikii me mikee nao see nagaasea
 naadi eto kiipaa kiiwegaga. 20 Anii esee mikee
 kisiino ko: Ni me menaa nadoonaasi naadi
 peeyaata bagee kuwa daamaa badaa maayaa
 bagee Anii miya badaa namaayaa mokoo. Bedaa
 Anii miya daamaa badaa namaayaa bagee kuwa
 Anii naisiyaata Mée Waa miya daamaa badaa
 maayaa mokoo" see asigi.

*Yesus me "Mée ena me naekegatagaapi" see
 aseta mena*

Mat 26:20-25, Mrk 14:18-21, Luk 22:21-23

‡ **13:16** "Agiyoo yaokagee see mée waa ko ebo, wa me eboo mee
 peedi see kuwa taa" see menaa mee ko Yesus Waa ebo maa diya
 Waa ekaato dimi peedi ekeata kaama apanaa bagee me badoo
 yuwa yawetogipi. Kisee kemaata Wa me topenaa see bagee kuwa
 'Anii ebo yoka apanaa bagee me badoo yuwa yawetogeano be' see
 dimii mee pedeo see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

13:18 Mzm 41:10

13:20 Mat 10:40-42

²¹ Yesus kuwa menaa asemaata kaama dimi gaagaa ebo. Waa dimi awee da kaa ekegataata kaama asiino, "Anii esee mikee kisiino ko: Ikii mée ena me Anii naekegatagaapi" see asigi.

²² Wa me topenaa see bagee yuwa me emaa aawoge-woge naadi 'Maamee naa ya? Maamee naa ya?' see dimii gaagea. ²³ Wa me topenaa see bagee ena, Yesus me esee epa see mée to waa Yesus geboo da kaa dagi yagaa yaato animaata totaaki. ²⁴ Simon Petrus me Yesus me mee wegapi mée to mee maamee naa ya, see kuwa Yesus paagoo naase-maneesi naadi mumoo to me pe-omeetaagi. ²⁵ Mee Yesus me esee epa see mée to Yesus kaa pe-gebaanta kaama asiino, "Tuhan, mee maamee naa ya?" see asigi.

²⁶ Yesus me asiino, "Anii mee roti ponee to mee otaawee yiba tokoata kaama maniipa mée to mee" see asigi. Aseta kaama roti ponee to otaawee yiba tokoata kaama Yudas Iskariot goomaneege. ²⁷ Roti ponee to masegeegi, gaayaa naaki taka ena Iblis wa yiba seemigi. Yesus me Yudas asiino, "A me ukuwaano see kooke agiyoo mee mani pe-ukuwaai" see asigi. ²⁸ Wa me Yudas asigi menaa mee Waa ma enataa animaata agiyoo notaakea bagee apa yuwa me 'Kaasee menaa wegagi naa ya?' see kuwa okoo nekeeniino taa. ²⁹ Yudas waa ko okoo me kepe ayaabu eedoonaa see mée yoka okoo noonaa me gaano, 'Yesus me wa paagoo "Paskah kaa agiyoo mée eedaagii" see asigi yee, "Daba bagee paagoo kepe aii manii" see asigi yee' see dimii gaagea. ³⁰ Yudas mee roti ponee to masegeeta kaama kisee ki peegi. Kuwa kaboo da digiyoo takiinta

daatooyiba yaato.

Yesus me gipii see menaa ena ase-maneeta menaa

³¹ Yudas pe-seomigi kaboo Yesus me asiino, "Eto ko Mée Yogaa mee Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa mée me diipea, bedaa Waa doodoo Ogatamee mee ebo, Waa asii-sege see kuwa miya diipea. § ³² Waa doodoo Ogatamee mee ebo, Waa asii-sege, kisee Wa me deeyaabuu siyu ko Ogatamee me miya Mée Yogaa mee ebo, Waa asii-sege, kisee deeyaabuu taapi, kisee mani-mani mée paagoo deeyaabuu taapi. ³³ Ni me yogaa yuwa, wae. Anii ikii paagoo eebaa se kiiumiipa. Ikii me Anii naabanaa taapea kiya Ani me kuwa Yahudi bagee yuwa asema menaa kuwa bedaa eto kiipaa ikii miya kisiinaka, mee ko: 'Anii poota yoo ikii miya meeno iyo' see menaa mee. ³⁴ Eto ko Anii gipii see menaa ena kisi-maniinaka, mee ko: Ikii epa aagaa taai. Ani me ikii epa kigaawooka see see ikii epa aagaa taano gaano pedeo. ³⁵ Kisee ikii daamaa epa aagaa siyu ko ikii 'Mikee, Wa me topenaa see bagee yuwa ii' see kuwa mée uduma me daamaa kinekeeniipea" see asigi.

Yesus me Petrus "Aa Anii ewo poga-poga nataape" see aseta menaa

Mat 26:31-35, Mrk 14:27-31, Luk 22:31-34

§ **13:31** Yesus doodoo "Ogatamee mee ebo, Waa asii-sege see kuwa miya diipea" see aseta menaa mee ko Ogatamee Yoopaa me mée tomaa yuwa kaa yabogaapi mee me Ogatamee Waa ebo, Waa asii-sege see diipea yoka naadi aseta menaa. **13:31** Yoh 17:1-5, Plp 2:10-12 **13:34** Yoh 15:12-13, Ep 5:2

³⁶ Simon Petrus me asiino, "Tuhan, Aa kayoo poope?" asigi naaki Yesus me asiino, "Anii poopa yoo aa eto kiipaa se naobeemaayaa kiya aa epeekaa too Anii naobeatage" see asigi.

³⁷ Petrus me asiino, "Tuhan, anii eto kiipaa aa se kaobeemaayaa see kuwa kaasee kaa ya? Anii ekaato ekegataata A kaa kabooyaa yoka" see asigi.

³⁸ Yesus me asiino, "A me Ni kaa nabogaano dimii mee aa mikee agoo ye? Anii esee mikee kasiino ko: Wudikaa aa kaagaa wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape. A me kisee naekeata kaama ayam ena menaa taapi" see asigi.

14

Yesus me "Neataagi me ee kaa kiyoo umiwoo, toowoo taano yoo maamaa eebaa" see aseta menaa

¹ Yesus me asiino, "Ikii dimi se gaagaa taai, Ogatamee kaa dimi magaa, Ni kaa miya dimi namagaai. ² Neataagi me ee kaa kiyoo umiwoo, toowoo taano yoo maamaa eebaa. Anii ikii me umiwoo, toowoo taano yoo kuwa kiipiipii taano see naadi poopa. Kisee taa naaki Anii kuwa menaa se kisiyaa. ³ Anii peemaata kaama ikii me umiwoo, toowoo taano yoo kiipiipii semaata kaama epeekaa bedaa metaki kimeeta. Ni me toogee yoo kiyoo ikii miya Anii ma epo enaataa niiumiwoo, toowoosea naadi badaa kimaagiita.

⁴ Ani me poopa etaa da mee ikii miya ipi" see asigi.

⁵ Tomas me asiino, "Tuhan, A me poope yoo inii ewo yoka A me poope etaa da mee inii kaasee ipi kiyaa?" see asigi.

⁶ Yesus me asiino, "Anii ko etaa da ma, mikee menaa ma, mée aya tuyaabuu siyaa menaa ma kuwa epoo Mée. Anii doodoo too Nagamee paagoo peemaayaa, apanaa etaa ena taa se peemaayaa. ⁷ Ikii me Anii esee naipi kegea naaki Neataagi miya ipi kiyaa. Eto kaama wodoo ikii Waa ipi see bagee, eto ikii Waa daamaa deegea" see asigi.

⁸ Pilipus me asiino, "Ei, Tuhan. Nagamee mee inii daamaa mée deeyaai, mee kaama too sikii, ede kaape" see asigi.

⁹ Yesus me asiino, "Anii ikii paagoo maamaa eebaa kiiomegee, toogee sepa kiya Pilipus a me Anii naewo kege ye? Anii nadeetaa see kiyu ko Nagamee miya deetaa see yoka A me 'Nagamee mee daamaa mée deeyaai' see kuwa kaasee menaa nasege naa ya? ¹⁰ Anii Nagamee yiba miya eetotaa, bedaa Nagamee Ani yiba miya naatotaa see kuwa a me mikee nagaano dimii mee taa ye? Ni me kiiwegataa see menaa kuwa Ni me menaa too se kiya Nagamee Waa Ani yiba naatotaa see kemaata Wa me agiyoo Anii yakuwaaniyaabuu see. ¹¹ Anii Nagamee yiba eetotaa, bedaa Waa Ani yiba naatotaa see kuwa ikii mikee nao see nagaai. Ikii kisee mikee see nagaano kana kiyu ko Wa me agiyoo yuwa

Ani me daamaa yaukuwanaa segeeka kuwa me Aa mikee nao see nagaai. ¹² Anii esee mikee kisiino ko: Anii mikee nagaayaa bagee kuwa Ani me ukuwagee see agiyoo yuwa okoo miya ukuwaapea. Bedaa kuwa too se kiya Anii Nagamee paagoo poopa yoka okoo me kuwa asii esee ebo agiyoo miya ukuwaapea. ¹³ Anii Wa paagoo peemaata kaama ikii me Ni ekaa yiba naidimiyaa agiyoo uduma kiukuwaapa. Yogamee me Nagamee Waa ebo, Waa asii-sege see kuwa deeyaano see naadi kiukuwaapa. ¹⁴ Ikii me Ani ekaa yiba naidimiyaa agiyoo kuwa uduma kiukuwaapa."

Roh Kudus mee Nagamee me kiniitagi see aseta menaa

¹⁵ "Ikii me Anii naepa kiyu ko Ni me kisiyaa menaa yuwa ikii me daamaa peneata nadeewoo taapea. ¹⁶ Anii Nagamee paagoo mée ma tabogetaa see Mée apanaa ena manii see kiidimeta kaama ikii kiniitagi. Waa ikii ma epo enaataa iminoo miya, iminoo miya kisee too kiiomegee, toogeesi naadi kiniitagi, ¹⁷ mee ko mikee menaa yawegataa see Mée Roh mee. Magaa da kaa iyee-payee agoo see bagee okoo me Waa se deemaayaa, Waa ewo see bagee yuwa yoka okoo me Waa masiino naka. Kiya ikii gaayu ko Waa ikii ma epo enaataa kiitotaa see, bedaa kisee too ikii yiba kiitoogee siwoo taapi yoka ikii Waa ipi kegea. ¹⁸ Anii ikii dimmee yogaa mokoo se kiekeasiipa, Anii bedaa ikii paagoo metaki kimeepa. ¹⁹ Eebaa umiino taa kaa magaa da kaa

bagee yuwa me Anii se nadiipea kiya ikii me bedaa nadiipea. Anii bedaa aya toopa kemaata ikii miya kisee too toowoo taatagea. ²⁰ Ikii me Anii nadiipea naagoo Anii Neataagi yiba totaaki ii see kuwa nanekeniipea, bedaa ikii Ani yiba miya niitotaa, bedaa Anii miya ikii yiba kiitotaa siyaa ii see kuwa ikii daamaa nekeniipea. ²¹ Ni me asiya menaa daamaa peneata naukuwawoo siyaa bagee kuwa ko Anii naepa see bagee yuwa. Anii naepa see bagee kuwa Neataagi me daamaa epa kaapi, bedaa Anii miya okoo epa kaapa, Anii ekaato okoo paagoo daamaa deeyaabuu taapa" see asigi.

²² Yudas mee, Yudas Iskariot mee se kiya Yudas ena mee me asiino, "Tuhan, A me Aa ekaato inii paagoo too mée deeyaabuu taape kiya magaa da kaa bagee apanaa yuwa paagoo se deeyaabuu taape see kuwa kaasee kaa naa ya?" see asigi.

²³ Yesus me asiino, "Anii naepa kiyaa bagee yuwa Ni me asiya menaa yuwa daamaa peneata naukuwawoo taapea. Neataagi me okoo epa kaapi, bedaa Waa ma Enaa okoo paagoo meepe, epo enaataa daamaa eeomegee, toogee taape.

²⁴ Anii se naepa kiyaa bagee kuwa Ni me menaa se peneasiyaa. Ikii me nayeeyaa menaa kuwa Ni me menaa too se kiya Anii naisiyaata Mée Nagamee Wa me menaa yuwa.

²⁵ Kuwa menaa kuwa Anii eto ikii ma epo enaataa kiimegee, toogee ka too kiiwegaga.

²⁶ Kiya Roh Kudus mee, mée ma tabogetaa see Mée mee Nagamee me Ni ekaa yiba Waa ikii paagoo 'Pooi' see asiitagi. Roh Wa me menaa

kuwa uduma ikii daamaa kitupiwoo taatagi, bedaa Ani me kiiwegawoo segeeka menaa yuwa uduma miya Wa me daamaa kinekeeniyaabuu taatagi.

²⁷ Ikii koogo adumeta dimii mee Anii ikii paagoo kiekeasega, Ni me adumeta dimii mee ikii kineega. Ni me kineega dimii mee ena, magaa da kaa bagee me aamanee siyaa mokoo see see se. Ikii dimi se gaagaa taai, ikii se wedaai. ²⁸ Ni me kiiwegapa menaa ena mee ko kisee: 'Anii poonaka, bedaa ikii paagoo metaki kimeepa' see menaa mee ikii me nayeegea. Anii Nagamee paagoo poonaka. Waa ko Ani asii eboo see Mée yoka ikii me Anii naepa kegea naaki Anii Wa paagoo poonaka see menaa mee kaa ikii ede ma, ede ma siyaa. ²⁹ Kuwa kisega menaa kuwa uduma ukuwaandaa semaata kaama ikii me mikee nao see nagaasea naadi Anii kuwa menaa eto ukuwaaniino taa kaa kisega. ³⁰ Eto ko magaa da kaa bagee me eboo mee migi yoka mena eebaa se kiiwegaapa. Waa peedi, pesee taa, nasiyaa menaa ena ma taa. ³¹ Ani me Nagamee esee epa ii see kuwa magaa da kaa bagee me nagaasi naadi Anii Nagamee me nasiyaa menaa uduma daamaa yaukuwanaa segeeka.

Eto ko anoogeeta poono" see asigi.

15

Yesus mee ko anggur poo onee da ebea-ebaa menaa

¹ Yesus me wegaano, "Anii ko mikee see anggur poo onee da, bedaa Neataagi Waa bugi yaataa see Mée. ² Ani kaa takumiyaa kagoo kuwa poo se ekayaa yuwa kuwa Wa me daapii siyaa. Poo ekayaa see kagoo yuwa kuwa poo bedaa maamaa eebaa ekadaasi naadi pedeo kiyaa yuwa maseepii siyaa. ³ Ikii gaayu ko Ani me kiiwegataa see menaa kuwa me ikii me pedeo kiyaa yuwa kimaseepeasega. ⁴ Ikii Anii ma dimii menaa kaa aagadi-maagadi naadi niitoowoo taai, bedaa Anii miya ikii ma dimi aagadi-maagadi naadi kiitoowoo taapa. Kagoo da mee onee da kaa takuuniino taa see gaayu ko wa too poo se ekayaa, daamaa takuunta kagoo da gaayu too poo daamaa ekadaa siyaa. Mee mokoo miya ikii Anii ma dimii menaa kaa aagadi-maagadi naadi se niitoogee siyu ko ikii daamaa poo ena ma se ekayaayaa.

⁵ Anii ko anggur poo onee da, ikii ko kago yuwa. Okoo Anii ma dimii menaa kaa aagadi-maagadi naadi niitoogee, bedaa Anii okoo ma dimi aagadi-maagadi naadi eetoogee, kisee aatoo siwoo see bagee kuwa daamaa poo maamaa eebaa ekadaa siyaa. Ikii Anii ma enaataa taa kiyu ko agiyoo ena ma se ukuwamaayaa. ⁶ Okoo Ni kaa se takuuniyaa bagee kuwa okoo poo se ekayaa kagoo yuwa mokoo yoka tameepii naadi wii keepeasiyaa. Kisee kagoo kuwa kutumeeii naadi biyaa yiba tameeyamaata poonooga siyaa. ⁷ Ikii Anii ma dimi aagadi-maagadi naadi kaama niitoogee, bedaa Ni me menaa ikii yiba daamaa

kiitoogee, kisee omegee, toogee siyu ko ikii me Nagamee paagoo idimiyaa yuwa uduma daamaa kiukuwaaniyaapi. ⁸ Ikii poo maamaa eebaa daamaa ekadaa siwoo naadi kaama Neataagi mee ebo ekeasiipea, bedaa mée me ikii 'Mikee Wa me topenaa see bagee yuwa ii' see kuwa kidiipea.

⁹ Nagamee me Anii naepa kegeeki see see Ani me miya kisee ikii kiepa kegeeka. Eto ko Ni me epaa mee ma omegee, toogee taai. ¹⁰ Neataagi me nasegee see menaa yuwa Anii daamaa peneata yaukuwageeka kemaata Anii Wa me epaa mee ma daamaa omegee, toogeeka. Mee mokoo miya ikii Ni me kisiyaa menaa yuwa daamaa peneata naukuwagee siyu ko ikii Ni me epaa mee ma daamaa omegee, toogee taapea.

¹¹ Anii kuwa menaa kisega kuwa ko Ni me ede ma, ede ma see dimii mee ikii yiba miya agoo kesa naadi kisega, bedaa ikii me ede ma, ede ma dimii mee maamaa eebaa kedaa siwoosea naadi kisega. ¹² Ni me kisiyaa mena ena mee ko kisee: Ani me epa kigaataa see mokoo ikii miya epa aagaa taai. ¹³ Esee epa kaano mee ko mée ena wa me epa see bagee yuwa kaa yabogaano see naadi waa ekaato ekegatagaakee mee. Epa kaano mee asii epaa mee ena ma taa. ¹⁴ Ikii Ni me kisiyaa menaa yuwa daamaa naukuwagee siyu ko ikii mikee Ni me epa see bagee yuwa. ¹⁵ Ikii ko Ni me agiyoo naokagee see bagee yuwa see ekaa mee eto kaama wodoo Anii kisee ekaa se kiweapa. Agiyoo yaokagee see bagee gaayu

ko ebo bagee me ukuwayaa, peeyaa yuwa kuwa ewo. Kiya ikii ko kisee ewo see bagee mokoo taa. Anii Neataagi me menaa uduma yayeeta kaama ikii paagoo daamaa keipi kiyaabuu segeeka yoka ikii naipi see bagee yuwa. Kisee kemaata ikii ko Ni me epa see bagee yuwa see ekaa mee too Anii kiweega. ¹⁶ Ani me ikii kiwiginema, ikii me Anii nawiginemea se. Anii kiwiginta kaama ikii daamaa poo pe-ekayaabuusea naadi kisega. Kuwa poo kuwa se taa kaapa, kisee too daamaa toowoo taapa. Ikii kisee poo kuwa daamaa ekawoo, toowoo naadi kaama ikii me Nagamee paagoo Ni ekaa yiba idimiyaa yuwa uduma kiniipi. ¹⁷ Ani me kisega menaa mee ko kisee: Ikii epa aagaa taai see mee."

Yesus me "Mée me ikii kibe kaapea" see aseta menaa

¹⁸ "Magaa da kaa mée tomaa-tomaa okoo me ikii kibe kegea gaayu ko Ani keta nabe kemea see kuwa ikii daamaa nekeenii. ¹⁹ Ikii ko magaa da kaa mée tomaa-tomaa okoo me iyee-payee kaa bagee naaki okoo me ikii inii see see bagee yoka naadi ikii daamaa kiepa kiyaa. Kiya ikii magaa da kaa mée tomaa okoo me iyee-payee kaa bagee yuwa se. Anii ikii Ni yaato kiwiginegeema kemaata okoo me ikii kibe kegea. ²⁰ Ani me kisema menaa ena mee daamaa neke-nekee taai, mee ko kisee: Agiyoo yaokagee see mée waa ko ebo, wa me eboo mee peedi see kuwa taa. Mee mokoo miya magaa da kaa bagee me Anii nawegee-wegee siyaa bagee kuwa ikii

miya kiwegee-wegee taapea.* Bedaa okoo Ni me menaa yuwa daamaa nayeeyaa bagee kuwa ikii me menaa yuwa miya daamaa kiyiipea. ²¹ Kiya Anii naisiyaata Mée mee okoo ewo, bedaa ikii Ni yaato bagee kemaata kibe kaa kiwegee-wegee taapea. ²² Anii okoo paagoo mena pe-eewegaano taa naaki okoo kaa pedeo menaa taa kiyaa. Kiya Anii okoo paagoo daamaa eeweganaa sepa menaa kuwa okoo me nayiino be kiwookea kemaata eto ko okoo kaa pedeo menaa agoo. Okoo me 'Wa me menaa kuwa naawegami naaki ni me pedeo yuwa ekeasiyaa' see menaa kuwa asiino yaato iyo. ²³ Anii nabe kiyaa bagee kuwa Neataagi mee miya be kiyaa. ²⁴ Anii okoo paagoo ukuwagee sepa agiyoo kuwa wa too, mée me peenaa ma ukuwaano taa see agiyoo yuwa kiya okoo me kuwa agiyoo nadeeta kaama Anii miya nabe, Neataagi miya be kegea. Anii okoo paagoo kisee agiyoo ukuwaaniyaano taa naaki okoo kaa pedeo menaa taa kiyaa. ²⁵ Kiya okoo me deewoo siyaa menaa kuwa kaa ebeamaata menaa ena uwa daasi naadi ukuwaanega, mee ko kisee: 'Anii pedeo see agiyoo kuwa ukuwaano taa kiya okoo aii kisee nabe kegea' see ebeamaata menaa mee.

²⁶ Epeekaa Roh mee, mée ma tabogetaa see Mée mee Anii Waa ikii paagoo 'Pooi' see kiasiita.

* **15:20** "Agiyoo yaokagee see mée waa ko ebo, wa me eboo mee peedi see kuwa taa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus Waa ebo maa diya mée me wegee-wegee segee seta yoka Wa me topenaa see bagee yuwa 'Anii ebo yoka mée me se nawegee-wegee taapea' see dimii mee iyo naadi ebea-ebea menaa mee. **15:20** Mat 10:24-25 **15:25** Mzm 69:5

Waa ko Nagamee paagoo kaama mikee menaa esee-yawegataa see Mée. Waa Nagamee paagoo kaama esedoota ikii paagoo eseemaata kaama Ni kaa menaa yuwa daamaa nawegaatagi, ²⁷ bedaa ikii me miya kuwa menaa naweganaa taatagea. Ikii idukaa petamanii kaama eto too kuwa Ni paagoo too niitoogee see bagee yuwa yoka kuwa menaa naweganaa taatagea" see asigi.

16

Dimi se makii taai naadi menaa

¹ "Anii kuwa kiiwegaga menaa kuwa uduma ikii se naekeata dimi mena makii taa see kaa toowoosea naadi kiiwegaga. ² Epeekaa mée me 'Ikii sembahyang segee see ee kaa inii ma epo enaataa se niitota pooi' see kisiitagea, bedaa ikii miya kiwugiitagea kaata. Okoo me ikii kiwugi-maata kaama 'Daamaa, Ogatamee me ede kisi naadi yaukuwayaa agiyoo yoka' see gaatagea. ³ Okoo Nagamee miya ewo, Anii miya naewo see kemaata kuwa agiyoo yuwa kiukuwaatagea. ⁴ Epeekaa okoo me kisee agiyoo kiukuwaatagea kaboo ikii me 'Mikee, kisee kiukuwaatagea see mée eewegami menaa mee ii' see kuwa ikii me nekeensea naadi eto kisega."

Roh me ukuwayaa agiyoo yuwa kaa menaa

"Anii petamanii kaama ikii ma kiitoogeeka yoka kuwa mée me kisee kiukuwaatagea see menaa kuwa Anii kisi-maniino taa. ⁵ Kiya eto ko Anii naisiyaata Mée paagoo poopa. Anii kisee kisega kiya ikii me 'Aa kayoo poope naa

ya?' see nasiino bagee taa. ⁶ Ani me kuwa kiséga menaa kuwa me ikii dimi boodi gaagaa ebo kegea. ⁷ Kiya Anii esee mikee kisiino ko: Anii poono mee daamaa. Kisee Anii se peeyu ko méé ma tabogetaa see Mée Roh mee ikii paagoo se meetagi. Anii peeyu too Waa ikii paagoo pooi see kiasiita. ⁸ Waa meemaata kaama méé tomaa-tomaa yuwa okoo kisee pedeo yago bagee yuwa ii see menaa kuwa Wa me awee da kaa yakiyaatagi. Bedaa Anii dimi topoo too see Mée ii see menaa kuwa miya méé paagoo awee da kaa naipi kiyaatagi. Bedaa Ogatamee me méé tomaa wigintagaa siyaa menaa kuwa miya Roh me awee da kaa yakiyaatagi. ⁹ Kuwa ko magaa da kaa bagee okoo me Anii mikee nao see dimii nagaano taa kemaata okoo pedeo yago bagee yuwa ii see kuwa Wa me awee da kaa yakiyaatagi. ¹⁰ Bedaa Anii Nagamee paagoo poopa kemaata Anii topoo too see Mée ii see kuwa Wa me méé paagoo awee da kaa naipi kiyaatagi. Anii Wa paagoo peemaata kaama wodoo ikii me se nadiitagea. ¹¹ Bedaa magaa da kaa bagee okoo me eboo mee Ogatamee me wigintaata pedeo kiyaagi kemaata Wa me méé tomaa miya kisee wigintaata ukuwaaniyaatagi ii see kuwa Roh me okoo awee da kaa ipi kiyaabuu taatagi, see kuwa.

¹² Anii apanaa menaa maamaa eebaa kiiwe-gaano dimii agoo kiya eto kiipaa ikii masema-gaano kana kegea. ¹³ Kiya epeekaa mikee menaa yawegataa see Mée Roh mee meemaata

kaama ikii mikee menaa uduma ipi see etaawee kiipootagi. Wa me dimi kaa menaa too kiiwegaatagi se kiya Wa me yeetaa see menaa kuwa too ikii kiiwegaatagi, epeekaa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa miya daamaa kisi-manee taatagi. ¹⁴ Wa me Anii ebo, Anii asii-sege nasiyaano see naadi Ni me menaa kuwa yeedoota kaama ikii paagoo kisi-manee taatagi. ¹⁵ Nagamee me agiyoo kuwa uduma Anii miya epoo Mée kemaata Ni me menaa kuwa Roh me yeeta kaama kisi-manee taatagi see kisega."

Dimi boodi, gaagaa mee keta deemaata kaama ede see dimii kedaa taapa see aseta menaa

¹⁶ "Peenaa eebaa toono taa kaboo ikii me Anii se nadiipea kiya bedaa wiyaagoo eebaa umiino taa kaboo Anii nadiipea" see asigi.*

¹⁷ Wa me topenaa see bagee noonaa me aawegaa taano, "Kuwa kaasee menaa? Wa me 'Peenaa eebaa toono taa kaboo ikii me Anii se nadiipea kiya bedaa wiyaagoo eebaa umiino taa kaboo Anii nadiipea' see menaa mee ma, bedaa Wa me 'Anii Nagamee paagoo pono see yoka' see menaa mee miya kaasee menaa?" see aawegaakea. ¹⁸ Bedaa okoo me "Wa me 'Eebaa toono taa kaboo' see mee kaasee menaa? Inii Wa me mée eewegagi menaa kuwa nekeeniino kana" see aasekeka.

* **16:16** Yesu me "Peenaa eebaa toono taa kaboo ikii se nadiipea" see menaa mee ko tokoma mee da Anii boomaata kaama ikii me se nadiipea kiya eebaa umiino taa kaboo Anii aya andoo peeta kaama ikii me nadiipea yoka naadi aseta menaa.

19 Yesus me okoo kuwa menaa kuwa kaasee naadi nasedee taanakea see kuwa Waa nekeenta kaama okoo asiino, "Ani me 'Peenaa eebaa toono taa kaboo ikii me Anii se nadiipea kiya bedaa wiyaagoo eebaa umiino taa kaboo Anii nadiipea' see kisega menaa mee ikii me kaasee menaa naadi kaama aawegaakea ye? 20 Anii esee mikee kisiino ko: Ikii yege ma, yii-yii ma taatagea kiya magaa da kaa bagee okoo ede ma, ede ma taatagea.† Ikii mikee dimi boodi kaatagea kiya ikii me dimi gaagaa taapea kuwa sikiinta kaama wadoo ede ma, ede ma dimii mee ebo kedaa taata. 21 Yoga kabayaa kuwa ko yoga kabaano see kaboo apii to boodi ebo abaayaa. Kiya yoga kabamaata kaama wadoo wa me boodi abaapa dimii mee ekeata yogaa to daamaa kabamaaga nao naadi ede ma, ede ma siyaa. 22 Mee mokoo miya eto kiipaa ikii dimi boodi gaagaa taakea kiya Anii bedaa ikii kidiita yoka mee naagoo ikii ede ma, ede ma taatagea. Kuwa ikii me ede ma, ede ma taatagea kuwa méé ena ma se sikiiniyaayaa. 23 Mee naagoo ko ikii me naapaadee see menaa kuwa ena ma taa kaata. Anii esee mikee kisiino ko: Ikii me Ni ekaa yiba Nagamee paagoo idimiyaa yuwa uduma Wa me kiniitagi. 24 Idukaa kaama eto too ikii Ni ekaa yiba idimaano taa. Ikii me ede see dimii mee esee eebaa kedaasea yoka daamaa idimegee taai, ikii daamaa masiipea.

25 Kuwa menaa kuwa Anii ebea-ebea see

† 16:20 "Magaa da kaa bagee ede ma, ede ma taatagea" see menaa mee ko Yesus boogi naadi ede kaatagea see menaa mee.

16:23 Yoh 14:13-14, 15:7, 1Yoh 5:14

menea kaa kiiwegaga kiya epeekaa kisee taa. Ikii Nagamee daamaa nekeeniino menaa kuwa Anii awee da kaa kisi-manee taapa yoka Anii ebea-ebea menaa kaa se kiiwegaapa. ²⁶ Mee naagoo ikii Ni ekaa yiba idimegee taatagea. Ikii me idimiyaa menaa kuwa Ani me Nagamee paagoo kiasiipa see kisega se. ²⁷ Nagamee Wa me miya ikii esee kiepa kigi yoka se kiasiipa. Ikii me Anii naepa kegea, bedaa Anii mikee Ogatamee paagoo kaama meta ii see kuwa ikii me mikee nagaagea kemaata Wa me kiepa kigi. ²⁸ Anii Nagamee paagoo kaama magaa da kaa meta, bedaa Anii magaa da kaa kaama Nagamee paagoo poopa" see asigi.

²⁹ Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Eto ko Aa kanekeniino awee see menaa kaa A me daamaa mée eewegataake, ebea-ebea menaa kaa se. ³⁰ Aa se-menea, we-menea kuwa uduma ipi too, bedaa mée me kaapaadee taanakea menaa yuwa kasiino taa kaboo miya A me ipi too see kuwa inii eto kanekenege. Kuwa me kemaata Aa Ogatamee paagoo kaama meta see kuwa inii mikee nao see kagaage" see asegea.

³¹ Yesus me asiino, "Ikii eto Anii mikee nagaagea ye? ³² Kiya daamaa yii: Eebaa umiino taa kaa mée me ikii peeda-paada kisiyaapea. Mikee, eebaa umiino taa kaa se kiya eto ukuwaaniinaka. Ikii mée gakata ikii me ee kaa peedaa naadi Ani too naekeasiipea. Kisee naekeasiipea kiya Nagamee Ni paagoo naatupi yoka Ani too toopa se. ³³ Ani me kiiwegataaka menaa kuwa ko ikii Anii ma dimi aagadi-maagadi naadi koogo

adumeta dimii mee ikii miya masesea naadi kiiwegaga. Ikii magaa da kaa omegee, toogee taapea kaboo yaai-yaai, gaagaa ebo see agiyoo agoo kedaa taapa kiya magaa da kaa se-pesee, we-pesee uduma Ani me daba, peedi yaekeasega yoka se wedaai, dimi pesee kaai" see asigi.

17

Yesus me Wa sekaataa bagee yuwa kaa sem-bahyang yaaseta menaa

¹ Yesus kuwa menaa wegataata kaama epoo to yaato deataata aseta menaa ko "Neataagi, wae. Eto ko monaa da kaa kega. Aa ebo, Aa asii-sege see kuwa Ayoopaa me mée paagoo daamaa kadeeyaabuusi yoka Ayoopaa mee ebo, Waa asii-sege see kuwa daamaa deeyaabuu taai.*

² A me Yogamee paagoo manta bagee kuwa uduma Wa me okoo iminoo miya, iminoo miya kisee too tuyaabuu siwoosi naadi A me Yogamee ebo ekeasege, magaa da kaa mée tomaa-tomaa uduma Wa too Ebo Wodoo Eboo see Mée kiyaage.

³ Mée iminoo miya, iminoo miya kisee too toogee siwoo siyaa mee ko kisee: Aa ko mikee A too Eboo Ogatamee mee see kuwa okoo me kaipi, bedaa A me isiyaata Mée Yesus Kristus Waa miya ipi, kisee bagee kuwa kisee too toogee siwoo siyaa. ⁴ A me naukuwase naadi naseta menaa

16:33 Yoh 12:31, 1Yoh 3:8 * **17:1** "Eto ko monaa da kaa kega" see menaa mee ko Yesus Waa boota kaama aya andoo poopi monaa kaa kega see menaa mee. Wa me kisee ukuwaapi kuwa ko Nagamee ma, Yogamee ma, Ekea paaya ebo, Ekea paaya asii-sege see kuwa nekeensi naadi agiyoo kuwa. **17:2** Mat 28:18, Yoh 6:39-40

kuwa uduma sikii, Anii daamaa kaukuwataaga yoka Aa ebo, Aa asii-sege see kuwa Anii kisee magaa da kaa mée paagoo daamaa kadeeyaabuu senaa segee sepa. ⁵ Neataagi, eto ko A me Anii A paagoo ebo naekeasii. Idukaa uwoo to, magaa to uduma ogaatagaano taa miyoo Anii A paagoo kaatoogee naadi kaama Enaa ebo, Enaa asii-sege see kuwa see see bedaa eto miya kisee nakiyaai.

⁶ A me mée tomaa-tomaa yuwa yupii kaama wigintaata neeta bagee kuwa Anii okoo paagoo Aa daamaa kaipi kiyaabuu segee sepa. Okoo A me bagee yuwa, A me okoo kuwa Anii neeta. Okoo A me menaa daamaa peneasegea. ⁷ A me neeta agiyoo kuwa uduma okoo me 'Mikee, Wa paagoo uduma manta ii' see menaa kuwa ipi kegea. ⁸ A me naseta menaa kuwa bedaa Anii okoo miya ase-manee sepa. Kuwa menaa okoo daamaa masemaagea. Okoo me Anii mikee A paagoo kaama meta ii, bedaa A me mikee naisiyaata ii see kuwa miya nanekeenegea. ⁹ Anii okoo kaa sembahyang yataaka. Anii magaa da kaa mée tomaa-tomaa uduma kaa sembahyang yataaka se kiya A me neeta bagee kuwa okoo A me bagee yoka okoo kaa too sembahyang yataaka. ¹⁰ Anii nekee kuwa uduma Aa nekee, bedaa Aa nekee kuwa uduma Anii nekee. Kuwa A me neeta bagee yuwa doodoo Anii ebo, Anii asii-sege see kuwa mée deeyaabuu segeeke. ¹¹ Eto ko Anii A paagoo meeno see kooka yoka magaa da kaa se toopa kiya A me neeta bagee kuwa okoo magaa da kaa omegee, toogee taapea. Neataagi, pedeo ena ma taa see Mée, A me pesee

see ekaa da mee, A me Anii neeta ekaa da mee me okoo daamaa deewoo taai. Aa ma Enaa ena dimii, ena menaa segee siwoo siyaa see see mokoo okoo miya kisee ena dimii, ena menaa segee siwoosi yoka okoo daamaa deewoo taai. ¹² Anii okoo ma epo eetoogee siyaa kuwa uduma A me Anii neeta ekaa da mee, esee pesee see ekaa mee me Ani me okoo daamaa kadeewoo naadi kaama egata bagee taa, pedeo kaatagi mée wa too. Idukaa ebeamata menaa ena wa kaa uwa daaga kemaata egagi. ¹³ Eto ko Anii A paagoo meeno see kooka. Kuwa wegataaka menaa kuwa Anii magaa da kaa topa kaboo da wegataaka. Ni me ede ma, ede ma see dimii mee okoo yiba miya esee eebaa kedaasi naadi wegaga. ¹⁴ Anii A me menaa yuwa okoo manegeeka kemaata magaa da kaa bagee me okoo be kegea. Anii magaa da kaa iyee-payee taa see Mée. Mee mokoo okoo miya magaa da kaa iyee-payee taa see bagee kemaata mée tomaa yuwa me okoo be kegea. ¹⁵ Okoo magaa da kaa kaama badaa maagii see kasega se kiya okoo pedeo yago mée Iblis mee A me yataamegeese naadi kasega. ¹⁶ Anii magaa da kaa iyee-payee taa see Mée. Mee mokoo okoo miya magaa da kaa iyee-payee taa see bagee. ¹⁷ Kisee iyee kuwa okoo taa kisi yoka A me mikee menaa too okoo yiba yamaatagaa siwoo naadi okoo daamaa wa too wigintagaai. A me menaa mee ko mikee menaa. ¹⁸ A me Anii magaa da kaa pooi see naseta see see mokoo Ani me miya okoo kisee magaa da kaa kiyoo-kiyoo pooi see

asetaa see. ¹⁹ Okoo miya A paagoo kaekegataata kaama mikee menaa doodoo kuwa pedeo iyee-payee wigintagaa siwoosi naadi Anii miya okoo kaa kisee ekaato A paagoo kaekegataaga.

²⁰ Anii okoo kaa too sembahyang yataaka se kiya okoo mena weganaa naadi kaama Anii mikee nao see nagaatagea bagee yuwa kaa miya sembahyang yataaka. ²¹ Neataagi, Aa miya

Ani yiba epo naatoogeeke, bedaa Anii miya A yiba epo kaatoogeeke, kuwa mokoo okoo uduma daamaa ena dimii, ena menaa kaa kisi naadi sembahyang yataaka, bedaa okoo Enaa yiba mée eetoowookea kemaata magaa da kaa bagee me 'Mikee, Ogatamee me Waa isiyaata ii' see kuwa nekeensi naadi Anii okoo kaa miya sembahyang yataaka. ²² Anii ebo, Anii asii-sege see nadeesi naadi A me kisee naekeata. Mee see see mokoo okoo miya ebo, okoo asii-sege see deesi naadi Ani me okoo kisee yaekeasega. Aa ma Enaa ena dimii, ena menaa kaa too toowoo see mokoo okoo miya ena dimii, ena menaa kaa too toowoosi naadi Anii kisee okoo yaekeasega.

²³ Anii okoo yiba epo eetoogeeke, bedaa Aa miya Ani yiba epo naatoogeeke, kisee too toogee siwoo naadi kaama okoo miya esee mikee ena dimii, ena menaa kaa too kaapea. Kisee okoo ena dimii, ena menaa kaa too toowoo naadi kaama magaa da kaa bagee me 'Mikee, Ogatamee me Waa isiyaata ii' see kuwa nekeeniipea, bedaa A me Anii naepa kegee segeeke mokoo A me bagee kuwa miya A me epa kegee segeeke ii see kuwa miya mée me Aa kanekeeniipea.

²⁴ Neataagi, wae. A me neeta bagee yuwa okoo Ni me tuyaa yoo okoo miya kiyoo ni-toowoo siyaa kuwa Anii ede. Uwoo to, magaa to ogaatagaano taa miyoo A me naepa kaa Anii ebo, Anii asii-sege nakiyaata. Okoo miya kisee nadeesi naadi niitono kuwa daamaa, ede. ²⁵ Neataagi, dimi topoo too see Mée wae, magaa da kaa bagee kuwa okoo me Aa kaewo kegea kiya Anii Aa kaipi, bedaa A me neeta bagee yuwa okoo me Anii mikee Ogatamee me Waa isiyaata ii see kuwa miya ipi kegea. ²⁶ Aa kisee ekaa, Aa kisee Mée see kuwa Anii okoo paagoo daamaa ipi kakiyaabuu segeeka, bedaa kisee too kaasegee taapa. A me Anii naepa dimii mee okoo yiba miya toowoo, bedaa Anii okoo yiba epo eetoowoo, kisee kiyaano see naadi Ani me okoo paagoo Aa daamaa ipi kakiyaabuu segee taapa" see kuwa Wa me okoo kaa sembahyang menaa yuwa.

18

Yesus mee peneata menaa

Mat 26:47-56, Mrk 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Yesus me kisee sembahyang semaata Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo peedoota Kidron uwoo debaa asii yaato peemaata kaama kiyoo bugi ena agoo naadi kitaa peegea. ² Mee bugii da kaa kiyoo ko Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma kaagaa eebaa epo enaataa toogee segee see yoo kemaata Yudas mee, Yesus yaekegatagaapi méé waa miya ipi. ³ Yudas waa ipi kemaata méé noonaa kiyoo badaa maadoota eepeegi. Kuwa bagee kuwa ko noonaa Roma

kaa okaa yago bagee, noonaa Ogotamee me ee yadiitoo taa see bagee. Okoo ko ebo imam bagee ma, Parisi kaa bagee ma okoo me peeyaagea bagee yuwa. Okoo peto ma, biyaa ma, mée pata-maano see naadi agiyoo miya doopea. ⁴ Yesus me Wa kaa ukuwaaniipa agiyoo kuwa uduma ipi kemaata peedoota okoo paagoo "Ikii maamee abanaakea naa ya?" asigi naaki ⁵ "Yesus, Nazaret magaa kaa Mée mee" see asegea. "Mee gaayu ko Anii yoka" see asigi. Yesus yaekegataagi mée Yudas mee okoo ma enaataa tupi.

⁶ Wa me "Mee Anii yoka" see asigi naaki okoo kisee metaki peanta kaama magaa da kaa mogoata eseanegaa. ⁷ Bedaa Yesus me egaa ena ma "Ikii maamee abanaakea naa ya?" asigi naaki "Yesus, Nazaret magaa kaa Mée mee" see asegea.

⁸ Yesus me asiino, "Mee ko Anii yoka see kisega yoka ikii me Ni too naabanaakea gaayu ko kuwa Nii ma bagee kuwa daba napeeyaai" see asigi. ⁹ Wa me okoo "Daba napeeyaai" see asigi menaa mee ko Wa me yumakaa sembahyang kaa asigi menaa ena mee uwa daasi naadi asigi, mee ko "A me neeta bagee kuwa Ani me kadeewoo naadi egata bagee ena ma taa" see menaa mee uwa daaga yoo.

¹⁰ Kuwa kaboo da Simon Petrus waa pose ena agoo yoka masegeeta mée waa ena kaa dagi yagaa yaato apa kamuu da yadaakomeegi, Ebo Imam wa me agiyoo yaokagee see mée, ekaa da ko Malkus. ¹¹ Yesus me Petrus asiino, "A me posee da doko yiba koogo awetagaai. Nagamee

me boodi abaakee uwoo otaawee da neegi mokoo yoka Anii naano, daa ye?" see asigi.

Yesus mee Anas paagoo eepeeta menaa

¹² Kiyoo kaama kuwa okaa yago bagee tabaa da ma, okoo me eboo ma, bedaa kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me peeyaabuu sepea bagee yuwa ma okoo me Yesus pe-peneata kaama one gadimegea. ¹³ One gadimetaata kaama Anas see mée to wa paagoo keta eepegea.* Anas mee wayoopane Kayapas me goeta. Kayapas waa mee tahun yiba Ebo Imam eetotaaki. ¹⁴ Kayapas mee ko miyoo taa wa me Yahudi kaa ebo-ebo yuwa paagoo gaamaasi naadi menaa ena asimi, mee ko kisee: "Inii tomaa kaa bagee yuwa uduma kisee mée me pedeo mée kiyaabuu taapea naadi kaama Mée ena too too mée yabogaakee mee too daamaa, koosi" see asimi mée to mee.

Petrus me Yesus ewo poga-poga seta menaa

Mat 26:69-70, Mrk 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵ Yesus mee Anas paagoo eepegea kaboo Simon Petrus ma, apanaa topenaa see mée ena ma obeegea. Mee topenaa see mée to mee Ebo Imam me waa ipi kemaata Yesus mee Ebo Imam me ee kiwitaa to yiba eeseemegea kaboo waa miya Yesus ma epo seemigi ¹⁶ kiya Petrus waa yoo da kaa kiwita kenee to kaa totaaki. Mee topenaa see mée ena mee, Ebo Imam me ipi see mée waa bedaa esedoota kiwita kenee to

18:11 Mat 20:22 * **18:13** Anas see mée to wa paagoo keta eepegea mee ko Anas waa miya ebo, waa miyoo taa Ebo Imam keta yoka wa paagoo Yesus eepegea. **18:14** Yoh 11:49-50

kaa kiyoo yadiitoo taa see apii to paagoo mena yaasigi naaki Petrus miya "Daamaa meei" asega naadi badaa maageegi. ¹⁷ Badaa maageegi kaboo mee kiwita kenee to kaa yadiitoo taa see apii to me Petrus asiino, "Aa miya mee Mée to Wa me topenaa see mée ena, se maa?" asega naaki "Taa" asigi.

¹⁸ Kiwita kenee to yiba seemeta kaama agiyoo yaokagee see bagee ma, yadiitoo taa see bagee ma kiyoo yiinaageeta toomuu taakea. Okoo okomoo yuwa moometaata kaama biyaa dee da kaa kiyoo yabi kiitaakea. Petrus waa miya okoo ma enaataa yiinaageeta yabi kiitaaki.

Anas me Yesus apaadee seta menaa

Mat 26:59-66, Mrk 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Kuwa kaboo da taa ko Ebo Imam me Yesus paagoo A me topenaa see bagee kuwa maamee, maamee, bedaa A me topenaa see menaa kuwa miya kaasee menaa, kaasee menaa, kisee apaadee taaki. ²⁰ Kisee mena apaadee naadi kaama Yesus me asiino, "Ni me menaa kuwa uduma Ani me mée uduma paagoo awee da kaa eewegageeka. Ogatamee me ee kaa miya, sembahyang segee see ee kaa miya, Yahudi bagee uduma okoo me kutumeeii taa see yoo kiyoo Anii kisee too awee da kaa mée topegee siwooka. Anii mée paagoo kaama boonemaayu see menaa ena ma taa. ²¹ See kemaata aa kaasee kaa kisee menaa kuwa naapaadee taake naa ya? Ni me weganaa seta menaa yeeta bagee kuwa okoo paagoo too apaadee taano, daa ye?" see asigi.

²² Kiyoo yadiitoo taa see bagee ena Yesus geboo da kaa tupi. Yesus kuwa menaa asigi yoka naadi

Wa me ebeyumaa da kaa yagaa kopaa tokoata kaama asiino, "Mee mée mee ko Ebo Imam yoka wa me mena kaapaadeeki naaki A me kisee omaago ma menaa asiyaa ye?" see asigi.

²³ Yesus me waa asiino, "Anii pedeo menaa ena wegayu ko mee menaa mee pedeo yoka see nasii. Kiyaa Anii mikee menaa too wegayu ko kaasee kaa yagaa kopaa natokoasege?" see asigi.

²⁴ Kiyoo kaama Anas me Yesus kaa gadimetaata onee da mee si yaekegataata Ebo Imam Kayapas paagoo "Eepooi" see asigi.

Kaagaa wiya ma Petrus me Yesus ewo poga-poga seta menaa

Mat 26:71-75, Mrk 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Kuwa kaboo da taa Simon Petrus waa biyaa geboo da kaa yiinaageeta yabi kiitaaki. Kiyoo mée waa ena me asiino, "Aa miya Wa me topenaa see mée ena, se maa?" asigi naaki "Taa" asigi. ²⁶ Kiyoo kaama Ebo Imam me agiyoo yaokagee see mée ena, Petrus wa me apa kamuu da yadaakomeegi mée to mee waa ma ena tomaa see mée to me Petrus asiino, "Apee yumakaa bugii da kaa aa Waa ma epo toomuu taa sepea see kuwa kadeepa, se maa?" asigi naaki ²⁷ bedaa wa me "Taa, kisee anii ewo" see asigi. Kisee asigi naaki taka ena ayam menaaki.

Yesus mee Gubernur Pilatus paagoo eepeeta menaa

Mat 27:1-2,11-14, Mrk 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Esee pedeo komaa da Yesus mee Kayapas me ee kaa kaama badaa maadoota Gubernur me ee kaa eepeegea. Kuwa Yahudi bagee yuwa me

apanaa tomaa kaa bagee me ee kaa seemaano ko tuunuu siyaa agiyoo yoka Paskah Naagoo daba naano see naadi okoo Gubernur me ee yiba seemaano taa. ²⁹ Kisee kemaata Pilatus mee peedoota yoo da kaa okoo paagoo asiino, "Mee Mée mee Wa kaa mapea menaa agoo naadi eemegea naa ya?" see asigi.

³⁰ Okoo me asiino, "Mee Mée mee Wa kaa pedeo menaa taa naaki a paagoo se kaekeasiyaa" see asegea.

³¹ Pilatus me asiino, "Ikii me deewoo siyaa menaa kaa ikii me too hukuman manii" see asigi kiya Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asiino, "Inii me kisee mée ena ma wugimagaai see menaa kuwa ikii me inii kaa mée yaekeasiino taa naadi eemege" see asegea. ³² Kisee asegea naadi Yesus Wa me miyoo taa "Anii kisee bogaapa, mée me kisee nawugiipea" see wegami menaa mee uwa daasi naadi asegea menaa.† ³³ Pilatus mee wa me ee yiba seemeta kaama Yesus mena ugigi. Wa me Yesus asiino, "Aa ko Yahudi bagee me Eboo ye?" asigi naaki ³⁴ Yesus me asiino, "A me kisee nanekeenta kaama nasege ye, apanaa bagee me naa kasegea ye?" see asigi.

³⁵ Pilatus me asiino, "Anii Yahudi bagee se yoka ewo kaa kasega, se maa? Imam ebo yuwa ma,

† **18:32** Yesus me miyoo taa "Anii kisee bogaapa" see wegami menaa mee ko "Anii magaa da kaa kaama kisee nayagaataapea" see menaa mee. Yahudi bagee me mée boosi naadi hukuman maniino mee ko Roma kaa bagee me okoo kaa yaekeasiino taa, Roma kaa bagee me too ukuwamaayaa. Okoo me mée booyaano see gaayu ko piya bokoo kaa wugiyaa naadi Yesus me wegata menaa da uwa daasi naadi asegea menaa. **18:32** Yoh 3:14, 12:32

Aa ma tomaa kaa bagee yuwa apanaa yuwa ma okoo me too ni paagoo Aa kaekegataagea kuwa. Aa maagiyoo ukuwape naa ya?" see asigi.

³⁶ Yesus me asiino, "Ani me ebo mée eetuyaa mee ko ena, magaa da kaa bagee me ebo tuyaa kuwa see see se. Anii magaa da kaa ebo tookee mée naaki Ni yaato bagee me Ni kaa yape namasiyaa, Anii Yahudi kaa ebo-ebo yuwa paagoo naekegatagaano be kaa kuwa bagee yuwa ma yape eetaa siyaa. Kiya Ni yaato bagee me kisee yape se namasiyaa yoka Ani me ebo mée eetuyaa mee ena" see asigi.

³⁷ Pilatus me asiino, "A me wegage menaa kuwa me Aa ebo tookee mée ena ye?" asigi naaki Yesus me asiino, "A me 'Aa ko ebo tookee mée' see nasege. Anii mikee menaa daamaa mée paagoo eeweganaa taano see naadi magaa da kaa eseemaata nakabata. Mikee menaa too peneasiyaa bagee kuwa uduma Ni me menaa daamaa nayiino too" see asigi.

³⁸ Pilatus me asiino, "Mikee menaa mee kaasee menaa naa ya?" see asigi.

"Yesus mee wugimagaai" see wegata menaa

Mat 27:15-31, Mrk 15:6-20, Luk 23:13-25

Pilatus me kisee aseta kaama waa bedaa peedoota yoo da kaa kuwa Yahudi bagee paagoo asiino, "Anii Wa kaa pedeo menaa ena ma, ena ma agoo see kuwa yadiino taa. ³⁹ Kiya ikii me too nasii. Mee ko anii tahun gakata Paskah Naagoo digiyoo ee yiba dogeamoo seta bagee mée ena mee daba mée yapeeyaai see nasegeeka. Eto

mee tahun yiba ikii Yahudi bagee me Eboo Yesus mee daba kipeeyaa ye?" asigi naaki ⁴⁰ okoo me omaago ma asiino, "Taa, Waa se. Barabas see mée to mee daba mée yapeeyaa" see asegea. Barabas mee ko mée me agiyoo oma yamasenaa see mée.

19

¹ Kiyoo kaama Pilatus me Yesus pepeaduu me dakameamoosi naadi yaekeasigi. ² Dakameamoo semaata okaa yago bagee me takuu yago onee ena bakane yaidimitaata kaama mumoo to kaa yamaataagea, dadi poo epoo da see see dokaa ena miya Wa kaa yamaataagea. ³ Kuwa agiyoo yuwa yaukuwamaata kaama Wa ikigii to kaa wisineekee kaa asiino, "Yahudi bagee me Eboo, kiiboo, magiyaage" see asegea, bedaa Wa me ebeyumaa da kaa miya dakamegea. ⁴ Pilatus mee bedaa peedoota kuwa Yahudi bagee yuwa paagoo asiino, "Ikii daamaa nekeenii. Anii Wa kaa pedeo menaa ena ma yadiino taa kega yoka see kuwa ikii kisee nanekeensea naadi Waa yoo da kaa ikii paagoo badaa kimaawaanaka" see asigi. ⁵ Yesus mee takuu yago onee yaidimitaata bakanee to ma, dadi poo epoo da see see yamaataata dokaa da ma, kisee yamaataata kaama yoo da kaa eepeanagea kaboo Pilatus me asiino, "Eto ko mee Mée mee deweedeedi" see asigi.

⁶ Imam ebo yuwa ma, Ogatamee me ee yadiitoo taa see bagee yuwa ma okoo me Yesus deeta kaama "Piya bokoo to kaa paku wugii, piya bokoo to kaa paku wugii" see menaa too asegea.

Pilatus me asiino, "Anii Wa kaa pedeo menaa peenaa ma yadiino taa yoka ikii me too piya bokoo to kaa paku wugii" see asigi.

⁷ Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asiino, "Inii me deewoo siyaa menaa yiba kisee bagee bogaano gaano pedeo see menaa ebeamata. Wa me 'Anii Ogatamee Yoopaa' see wegagi yoka Waa booyaano gaano pedeo" see asegea.

⁸ Pilatus me mee menaa yeeta kaama waa esee wedaagi. ⁹ Wa me ee yiba pakaanta kaama Yesus asiino, "Aa kayoo bagee naa ya?" asigi naaki Yesus me mena ena ma asiino taa. ¹⁰ Asiino taa kemaata Pilatus me asiino, "Aa mena naawegaano be ye? Anii pesee see mée yoka Aa daba peeyaai see miya kawegayaa, piya bokoo to kaa booyaai see miya kaasiyaa, see kuwa Aa nanekeeniino taa ye?" see asigi.

¹¹ Yesus me asiino, "A me Ani kaa kisee-kisee yakuwaai see nawegayaa mee ko asiyoo epoo to wodoo kaama aa kisee kaukuwaaniyaagi gaayu too kisee nawegayaa. Taa gaayu ko a me agiyoo ena ma se naukuwamaayaa. A me mikee pedeo nakiyaape kiya Anii a paagoo naekegataagi mée wa me pedeo mee asii esee pedeo" see asigi.

¹² Kisee asigi naadi Pilatus me Yesus daba peeyaano see dimii mee ebo. Kisee dimii agoo kiya kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asiino, "Mee Mée mee a me daba peeyaage kepa ko aa Ebo Kaisar ma epa see mée se. Mée waa ena me 'Anii magaa da kaa ebo tookee mée yoka'

kisee ekaato ebo ekeasigi gaayu ko waa Kaisar ma aayape kiyaa see mée yoka" see asegea.

¹³ Pilatus waa kuwa menaa yeeta kaama Yesus mee badaa maadoota kaama yoo da kaa wa me mena ena too too mée yadaakomee taa see yoo animaagi. Kiyoo ko Oma Keagee da see ekaa mee weakee, Ibrani menaa kaa Gabata see ekaa mee weakee. ¹⁴ Mee naagoo ko Paskah Naagoo miyoo taa naagoo, ebo naagoo naano see agiyoo-pagiyoo ipiipii taa see naagoo, kenoo to mée mumoo to kaa pakaamaagi see kaboo. Pilatus me kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa asiino, "Ikii deeweei. Ikii me Eboo mee" asigi naaki ¹⁵ okoo me "Wugii, wugii, piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea. Pilatus me asiino, "Ikii me Eboo mee piya bokoo to kaa paku wugii ye?" asigi naaki imam ebo yuwa me asiino, "Inii me eboo mee ko Ebo Kaisar wa too" see asegea. ¹⁶ Kisee asegea naadi Waa piya bokoo to kaa paku wugitaasi naadi yaekeasigi.

Yesus mee piya bokoo to kaa paku wugitaata menaa

Mat 27:32-38, Mrk 15:21-27, Luk 23:26,33-43

Yesus kisee ekeasigi naadi badaa maadoota eepegea. ¹⁷ Waa ekaato mee piya bokoo to doodoota maga ena ekaa da ko Mumo Metoo Kutuu to kaa. Mee magaa mee ko Ibrani menaa kaa Golgota see ekaa weakee. ¹⁸ Kiyoo peemaata kaama piya bokoo to kaa paku wugitaagea. Wa paagoo mée ekea wiya miya kisee paku wugitaagea. Wa me dagi yagaa yaato mée ena, eka yagaa yaato mée ena, Yesus Waa yupii da kaa ekeasegea. ¹⁹ Kisee ekeata kaama Pilatus me

yaebeapi menaa ena Yesus Wa me piya bokoo to kaa pakaa-tabeasegea. Wa me yaebeapi menaa mee ko kisee: "Mee mée mee ko Yesus, Nazaret magaa kaa Mée, Yahudi bagee me Eboo mee" see menaa mee. ²⁰ Kuwa menaa yuwa Ibrani menaa kaa ma, Latin menaa kaa ma, Yunani menaa kaa miya yaebeapi. Yesus mee piya bokoo to kaa paku wugitaagea magaa mee kota ekaapa see magaa yoka kuwa yaebeapi menaa yuwa Yahudi bagee maamaa eebaa me-deegeekaa. ²¹ Yahudi kaa imam ebo yuwa me Pilatus pe-asiino, "A me 'Waa ko Yahudi bagee me Eboo mee' see ebeape menaa kuwa be, kisee se ebeai. Yaebeano ko 'Mee Mée mee me "Anii ko Yahudi bagee me Eboo" see menaa kuwa Wa me too wegapi' see menaa kuwa too yaebeano daamaa" see asegea. ²² Kiya Pilatus me asiino, "Ni me yaebeapa menaa kuwa too sikii yoka toono too" see asigi.

²³ Okaa yago bagee me Yesus piya bokoo to kaa paku wugimaata kaama Wa me dokaa yamasegea. Wa me maata dokaa kuwa okoo wui gakata wuditaagea. Wuditaata kaama Wa me semoo yiba yaato maata dokaa mee miya agoo. Mee dokaa da kapo ena too too, asi-pasi kaama yamuyaato otoo to kaa uduma one me kiwiino taa see dokaa. ²⁴ Okoo me "Mee dokaa mee se daaii taai. Maamee me masiipi, maamee me masiipi naadi niiiyagidee taai" see aaseekaa. Okoo me kisee ukuwagea mee ko idukaa Ogatamee me ebeamata menaa ena uwa daasi naadi ukuwagea, mee ko

"Ni me dokaa kuwa yawuditaagea, Ni me dokaa masiino see naadi okoo me agiyoo

iyagideekea" see menaa ebeamata. *Mzm 22:19*

²⁵ Kuwa kaboo da Waa paku wugitaagea piya boko manii to geboo da kaa Wabaayo ma, Wabaayo ma kenagaa apii ma, Klopas me apii Maria ma, Maria Magdalena ma kuwa kiyoo toomuu taakea. ²⁶ Wabaayo ma, Wa me topenaa see bagee ena, Wa me epa see mée ma ekea kiyoo yiinaageeta toomuu taakea see deeta kaama okooto paagoo asiino, "Wae, deede. Eto kaama wodoo mee ko ayoopaa" see asigi. ²⁷ Mee kaama Wa me topenaa see mée to paagoo asiino, "Wae, deede. Eto kaama wodoo mee ko abaayo" see asigi. Mee kaama wodoo Wa me topenaa see mée to me Yesus baayo badaa maadoota wa me ee kaa epo enaataa eeomegee, toogee seta.

Yesus boota menaa

Mat 27:45-50, Mrk 15:33-37, Luk 23:44-46

²⁸ Kuwa kaboo da Yesus me 'Eto ko kuwa uduma yaukuwataaga yoka sikii' see gaata kaama Ogatamee me idukaa ebeamata menaa ena uwa daasi naadi Wa me "Anii uwo naadi kega" see asigi.* ²⁹ Kiyoo otaawee ena, geebagi see anggur poo uwoo awemaata pudii see otaawee ena agoo yoka kiyoo topea bagee me doka ponee to see see agiyoo masegeeta kuwa geebagi see anggur poo uwoo yiba esee-tokoata hisop see piyaa gokoo da kaa yokoata Wa me ebee to kaa pakaa-yaekesegea. ³⁰ Waa uwo noodeeta kaama "Uduma ukuwataaga, sikii

* **19:28** Kuwa idukaa menaa kuwa ko kisee: "Anii nusi naadi geebagi see anggur poo uwoo neegea" see menaa mee. **19:28**
Mzm 69:22

yoka" see asigi. Aseta kaama mumo kodeata dimi noogaa da pe-seomigi.

³¹ Mee naagoo ko Sabat miyoo taa naagoo, Sabat naagoo kaa agiyoo-pagiyoo ipiipii taa see naagoo. Mee Sabat naagoo mee ko Paskah miya naapea yoka esee ebo naagoo. Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me kuwa boota yuwa Sabat naagoo kisee piya bokoo to kaa tookee kuwa pedeo yoka naadi peedoota Pilatus paagoo asi-ino, "Kuwa piya bokoo to kaa ekeata bagee yuwa okoo moga boota kaama masekomeesi yoka okoo me bado metoo yuwa yadukumetagaa taai see kaidimege" see asegea. ³² Aseta kaama okaa yago bagee noonaa peedoota kuwa piya bokoo to kaa ekeata bagee wedoo to paagoo peemaata kaama petamanii mée wa me bado metoo yuwa kaa dakamegea, bedaa naato mée miya kisee dakamegea. ³³ Kiya Yesus paagoo peemaata kaama deegea naaki boopi naadi Wa me bado metoo yuwa dakamaano taa. ³⁴ Kiya okaa yago bagee ena me wa me pose wuya me Wa pamee da taa pakaa-nokogetaagi naaki taka ena tadaa ma uwoo peega.† ³⁵ Kuwa ukuwaandaa seta yuwa deeta mée mee wa me kuwa menaa eto kiebeataaki. Kuwa menaa kuwa mikee see menaa too see kuwa waa ipi. Ikii miya Yesus mikee nao see gaasea naadi wa me mikee menaa too kiebeataaki. ³⁶ Kuwa agiyoo ukuwaanega kuwa ko idukaa ebeamata menaa ena uwa daasi naadi ukuwaanega, mee ko kisee: "Wa me metoo ena ma si yadukuuniyaapea" see menaa

† **19:34** Tadaa ma uwoo peega see mee ko Yesus mikee boogi ii see kuwa nekeensi naadi agiyoo.

mee. ³⁷ Bedaa idukaa Wa kaa yaebeamata menaa ena miya kisee: "Okoo me nokogegea Mée to mee emaa me diitoo taapea" see menaa mee.

Yesus ogo maata menaa

Mat 27:57-61, Mrk 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Kiyoo kaama mée waa ena ekaa da ko Yusup, Arimatea magaa kaa mée, Yesus bootaa da daba masiino see naadi Pilatus paagoo pe-idimigi. Yusup mee Yesus mikee gaayaa see mée ena kiya waa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa weda kaa kisee koogo maapetaa see mée. Wa me Pilatus paagoo pe-idimigi naaki "Daamaa, masii" asigi. Asigi naadi Yesus bootaa da pe-masigi. ³⁹ Nikodemus mee, miyoo taa daatooyiba yaato Yesus paagoo peemi mée waa miya epo enaataa peegea. Waa wunu daamaa see agiyoo ekaa da ko mur ma, gaharu ma kuwa enaataa aatabu-maatabu naadi doopi. Kuwa uduma enaataa gaayu ko kilo amaamo waa naa. ⁴⁰ Yesus bootaa da masegeeta kaama Yahudi bagee me mée bootaa da kaa ukuwaa-ukuwaa ukuwagea. Kuwa wunu daamaa see agiyoo-pagiyoo kuwa bootaa da kaa ekeata kaama daamaa dokaa yuwa kaa podamaagea. ⁴¹ Waa piya bokoo to kaa paku wugitaagea yoo geboo da kaa kiyoo bugi ena agoo. Mee bugii da kaa ogo magaano yoo agoo, mée ogo maadiino taa see beapa. ⁴² Mee naagoo ko Yahudi bagee me Sabat kaa agiyoo-pagiyoo ipiipii taa see naagoo. Sabat naagoo ekaapa kega yoka, bedaa ogo magaano

yoo ekaapa miya agoo yoka naadi Yesus bootaa da kiyoo ogo maagea.

20

Yesus aya andoo peeta menaa

Mat 28:1-10, Mrk 16:1-8, Luk 24:1-12

¹ Mee daa yiba petamanii naagoo pedeo koomaa, pe-aweeniiino taa kaboo da Maria Magdalena mee Yesus ogo da kaa peega. Peemaata kaama deamaagi too ko Wa ogo da kaa takeata oma damaa to geboo da kaa dogeemaata topa.

² Kisee deeta kaama mani yibaga peedoota Simon Petrus ma, Yesus me topenaa see bagee kuwa Wa me esee epa gaataa see mée mee ma ekea paagoo peemaata kaama asiino, "Tuhan bootaa da ogo maataamea yoo kaama mée me masedoo peegea. Okoo me doodoota pe-ekesegea yoo inii ewo" see asega.

³ Kisee asega naadi Petrus ma, mee apanaa topenaa see mée to ma ekea paaya Yesus ogo maataamea yoo peegea.

⁴ Ekea paaya epo enaataa yibaga peegea kiya ena mee moga yoka wa keta peemaagi.

⁵ Peemaata kaama peenaa kagu esee-ituunta mokoo kaama ogo wogaa-wogaa see deamaagi naaki Wa kaa bebenataata dokaa yuwa topa. Kisee deegi kiya kitaa seemaano taa.

⁶ Simon Petrus mee uuto kaama peemaata mee ogo maapea taa kisee ki seemigi. Seemeta kaama deamaagi ko bootaa da kaa bebenataata dokaa yuwa kuwa wa too,

⁷ bedaa mumoo to taa bebenataata dokaa da mee daamaa wa too denemaata topa. ⁸ Kiyoo kaama Wa me topenaa see mée ena mee, wa

keta peemaagi mée waa miya seemigi. Kuwa yuwa deeta kaama Yesus mikee aya andoo peepi ii see gaagi. ⁹ Aya andoo peepi kiya Ogatamee me menaa yiba "Waa boota kaama aya andoo poono gaano pedeo" see ebeamaata menaa mee ekea miya nekeeniino taa.

Yesus mee Maria Magdalena paagoo Waa ekaato deeyaata menaa

¹⁰ Kuwa topenaa see bagee wiya kuwa ee kaa peegea ¹¹ kiya Maria mee se peega. Yesus ogo maataamea yoo geboo da kaa kiyoo yiinaageeta yegeeka. Yegee taaka too peenaa kagu ituunta mokoo kaama ogo maapea taa deamaaga naaki ¹² malaikat bagee ekea wiya Yesus bootaa da ekeasemea yoo kiyoo topea, ena mee mumo yaato, ena mee badaato yaato, kisee animaata toomuu taakea. ¹³ Ekea me asiino, "Apii to, wae. Aa kaasee kaa yegee taake?" asegea naaki Maria me asiino, "Ni epoo Mée Tuhan Wa bootaa da maseageeta kaama pe-ekeasegea yoo anii ewo yoka" see asega. ¹⁴ Kisee aseta kaama waa oko maataata kaama deamaaga naaki Yesus tupi. Wa me kisee deega kiya 'Mee Yesus yoka' see kuwa se nekeenega.

¹⁵ Yesus me asiino, "Apii to, aa kaasee kaa yegee taake? Aa maamee abanaake naa ya?" see asigi. Maria me gaano, 'Waa ko mee bugii yaagee see mée to' see gaata kaama asiino, "Neataagi, aa Wa bootaa da mee doope kepa ko a me ekeasege yoo mee nasii, anii masigiinaka yoka" see asega.

¹⁶ Yesus me "Maria, wae" asigi naaki Maria mee ikigi pe-maataata kaama "Rabuni" asega. Rabuni

see menaa mee wegayu ko Ibrani menaa kaa mée topetaa see mée see mee.

¹⁷ Yesus me asiino, "Anii Neataagi paagoo pakaamagaano taa yoka Anii se napeneasii. Eto ko peedoota Nii ma kenaa bagee paagoo kisee pe-naasii: 'Anii Neataagi paagoo, bedaa ikii miya Ikiitaagi paagoo pakaanaka, mee ko Ni me Eboo Ogatamee paagoo, bedaa ikii miya ikii me Eboo Ogatamee paagoo pakaanaka' see kisigi see pe-naasii" see asigi. ¹⁸ Maria Magdalena mee peedoota Yesus me topenaa see bagee yuwa paagoo peemaata kaama asiino, "Anii Tuhan ma aadee sepa nao" see asega. Wa me asigi menaa yuwa miya eewegaga.

*Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo
Waa ekaato deeyaata menaa*

Luk 24:36-39,47-49

¹⁹ Mee naagoo, mee daa yiba petamanii naagoo, uwaapeata digiyoo takiinega see kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa me Yahudi kaa eboebo yuwa weda kaa okoo me toogee see ee to kaa kutuu semaata kene yuwa munitaata koogo totaakea. Taka ena Yesus mee okoo paagoo a wee da kaa keta kaama "Epao, koogo adumeta dimii masii" see asigi.* ²⁰ Aseta kaama Wa me yagaa ma, Wa me pamee da ma kuwa deeyaagi naaki okoo Tuhan nao naadi esee ede kegea.

²¹ Bedaa Yesus me asiino, "Koogo adumeta dimii masii. Neataagi Wa me 'Aa mée paagoo

* **20:19** "Koogo adumeta dimii masii" see menaa mee ko Ibrani menaa kaa syalom see mee. Mena keгаа ena ma agoo, mee ko Ogotamee ma emee-emee kisiyaayaa see mee.

pooi' see naseta mokoo kisee Ani me miya ikii mée paagoo pooi see kisege" see asigi. ²² Kiyoo kaama Waa okoo kaa ebe noogaa da puu aseta kaama asiino, "Roh Kudus mee ikii daamaa masii. ²³ Eto ko mée waa ena wa me pedeo yuwa ikii me epa yaekeasiyu ko Ogatamee Wa me miya waa epa ekeasiyaa, bedaa wa me pedeo yuwa ikii me epa si yaekeasiyu ko Ogatamee Wa me miya waa epa se ekeasiyaa, kuwa waa Ogatamee ma menaa yuwa si yataa kiyaaayaa, kisee toopa" see asigi.

Yesus mee Tomas paagoo Waa ekaato deeyaata menaa

²⁴ Yesus Waa okoo paagoo meemaata kaama eetoomuu sipi kaboo Yesus me topenaa see mée ena, mee ko Tomas mee, Didimus see ekaa miya weakee mée waa okoo ma enaataa eetoono taa. ²⁵ Wa me topenaa see bagee apa yuwa me Tomas asiino, "Tuhan mee inii aadee sepe nao" see asegea naaki wa me asiino, "Anii Wa me yagaa da kaa kuwa paku wogeta ebee yuwa deeyu too, bedaa kuwa paku wogeta ebee yuwa taa ni me kepoo to me yaadee sepa gaayu too, bedaa ni me yagaa da me Wa me pamee da kaa abuu yobee da taa miya yaadee sepa gaayu too anii mikee nao see gaayaa, taa gaayu ko mikee se gaayaa" see asigi.

²⁶ Unu petoo omemaata kaama wagaagoo to naagoo Wa me topenaa see bagee yuwa kaagaa ena ma ee yiba koogo toomuu taakea, Tomas waa miya tupi. Kene yuwa munitaata kaama

ee yiba toomuu taakea kaboo Yesus mee okoo paagoo meemaata kaama asiino, "Epaο, koogo adumeta dimii masii" see asigi. ²⁷ Bedaa Wa me Tomas asiino, "A me kepoo to me nakaayoo mee-nayaadee sede, Ni me yagaa kuwa daamaa nadeede, bedaa A me yagaa da me Ni me pamee da taa daamaa nayaadee taai. A me mikee se nagaano dimii mee ekeata mikee nao see dimii mee too nagaai" see asigi. ²⁸ Tomas me asiino, "Mikee, Ni epoo Mée Tuhan, ni me Eboo Ogatamee" see asigi.

²⁹ Yesus me asiino, "A me Anii nadeege ke-maata Anii mikee nao see nagaage. Okoo Anii nadiino taa kiya Anii mikee nao see nagaayaa bagee kuwa daamaa, ede nao" see asigi.

Kuwa ebeamaata menaa kuwa mikee gaasi naadi menaa

³⁰ Yesus me kisee nekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo apanaa miya maamaa eebaa Wa me topenaa see bagee emaa dagii da kaa ukuwanaa segee seta kiya mee kapogee yiba ebeano taa. ³¹ Kiya mee kapogee kaa ikii kiebeamaaga menaa kuwa ko Yesus Waa mikee Ogatamee me ebo toowoosi naadi wigintaata Mée Ebo Kristus mee, Ogatamee Yoopaa ii see kuwa ikii mikee gaawoosea naadi kiebeamaaga, bedaa ikii Waa mikee nao see gaawoo naadi kaama Wa ekaa yiba daamaa umiwoo, toowoosea naadi kuwa menaa yuwa kiebeamaaga.

21

Yesus me Wa me topenaa see bagee petoo to paagoo Waa ekaato deeyaata menaa

¹ Kuwa wodoo taa Yesus Waa Tiberias uwo pikuu da kaa bedaa egaa ena ma Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo Waa ekaato deeyaata menaa mee ko kisee: ² Simon Petrus ma, Tomas, Didimus see ekaa miya weakee mée ma, Galilea wee kaa magaa ena Kana magaa kaa mée Natanael ma, Zebedeus see mée to wa me yogaa wiya ma, apanaa topenaa see bagee ekea wiya ma okoo paaya enaataa totaakea. ³ Kuwa kaboo da Simon Petrus me "Doge abaano see poonaka" asigi naaki apa yuwa me "Inii miya meenake" asegea. Okoo uduma komaa da kaa pakaanta kaama daatooyiba yaato uduma doge abanaakea naaki peenaa ma imi taa. ⁴ Awega see kaboo Yesus Waa ea da kaa anoogeeta totaaki kiya Wa me topenaa see bagee yuwa me 'Mee ko Yesus yoka' see kuwa se nekeenega. ⁵ Yesus me "Ni me yogaa yuwa, wae. Doge imi taa ye?" asigi naaki "Mikee, imi taa" see asegea.

⁶ Yesus me asiino, "Ikii me jala onee mee koma dagi yagaa yaato tameeyamaai, doge deemagaa-pea ke" see asigi. Jala kisee tameeyamaagea naaki doge esee maamaa eebaa seemedaa naadi goekeasiino kana. ⁷ Kuwa kaboo da Wa me topenaa see bagee kuwa Wa me epa see mée to me Petrus asiino, "Ei, mee Mée mee ko Tuhan yoka" see asigi. Simon Petrus me "Mee ko Tuhan yoka" see menaa da yeeta kaama

waa doka magaanoo taa kemaata wa me tapaato yaato maanaa see dokaa da masegeeta maataata kaama uwo dagii da kaa kagaa peanigi. ⁸ Yesus paagoo peegi see kaboo kuwa apa yuwa mee komaa taa megea, jala onee mee doge maamaa pudii naadi kaama komaa da ma goepegeekaa. Okoo ea kaa kaama beesekaa se, seratus meter waa naa too. ⁹ Ea da kaa peemaata kaama deegea naaki biyaa dee da kaa doge ena topa, bedaa roti miya kiyoo topa.

¹⁰ Yesus me asiino, "Ikii me booyaagea dogee kuwa noonaa nakaayoo niidoomeei" see asigi. ¹¹ Simon Petrus me jala onee mee maayoo kaa goekeasigi. Jala mee pudii, doge yuwa miya ebo, kuwa uduma egataayaa naaki seratus lima puluh tiga. Doge maamaa eebaa kiya jala onee mee geaniino taa.

¹² Yesus me "Naano ke meei" asigi. Okoo me 'Mee ko Tuhan yoka' see kuwa nekeenegea kemaata "Aa maamee naa ya?" see asedee taano uu see bagee ena ma taa. ¹³ Yesus me roti masegeeta okoo goo-maneeeyu, doge miya kisee masegeeta kaama mantaa. ¹⁴ Yesus Waa boota kaama aya andoo peeta wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo Waa ekaato awee da kaa deeyaabuu simi yuwa kuwa eto mee wedaagoo to mee.

Yesus me Petrus mee Ni sekaataa too nameei see aseta menaa

¹⁵ Naano agiyoo noomaata kaama Yesus me Simon Petrus asiino, "Yohanes yoopaa, Simon Petrus, wae. A me naepa kege mee ko kuwa apanaa yuwa me Anii naepa kegea kuwa asii

naepa kege ye?" asigi naaki wa me asiino, "Tuhan, mikee, ni me epa kagaaga dimii mee Aa naipi" see asigi. Yesus me asiino, "Ni me domba pooduu yuwa naano agiyoo daamaa nanuyaabuu siwoo taai" see asigi.

¹⁶ Bedaa wiyaagoo to ma asiino, "Simon, Yohanes yoopaa, aa naepa kege ye?" asigi naaki "Tuhan, mikee, anii Aa kaepa kega see kuwa Aa naipi" see asigi. Yesus me asiino, "Ni me domba yuwa daamaa namuniwoo taai" see asigi.

¹⁷ Bedaa wedaagoo to ma asiino, "Simon, Yohanes yoopaa, aa naepa kege ye?" asigi naaki Petrus me 'Sooi, aa naepa kege ye see menaa kuwa kaagaa wedo ma nasedeeki yoka' naadi dimi boodi, gaagaa ebo. Wa me asiino, "Tuhan, Aa mena uduma ipi see Mée yoka anii kaepa kega see kuwa Aa naipi" see asigi. Yesus me asiino, "Ni me domba yuwa naano agiyoo daamaa nanuyaabuu siwoo taai.* ¹⁸ Anii esee mikee kasiino ko: Aa peedi yaato doka ena masegeeta kaama aa ekaato daamaa maataata a me ede kiyaa taa daba peenaa segee seme kiya aa adama yaato ko aa yagaa petaasiyaa naaki

* **21:17** Yesus me kaagaa wedo Petrus paagoo "Aa naepa kege ye?" see asigi menaa kuwa ko Petrus me miyoo taa kaagaa wedo Yesus mee ewo poga-poga menaa awee da kaa wegami kemaata eto ko Petrus me kaagaa wedo Yesus Aa kaepa kega see menaa kuwa awee da kaa wegasi naadi Yesus me waa asigi menaa. Bedaa Yesus me Petrus paagoo "Ni me domba yuwa naano agiyoo daamaa nanuyaabuu siwoo taai" see asigi menaa mee mena nekeeniino yaato ko domba wodaa munitaa see mée mokoo Petrus me Yesus mikee gaayaa bagee yuwa daamaa muniwoosi naadi ebea-ebea menaa mee.

apanaa bagee me one kagadimemaata kaama a me be kiyaa yoo kadogeamaatagea" see asigi. ¹⁹ Wa me kisee asigi mee ko 'Petrus, a kaa kisee kaukuwaaniyaata kaama aa bogaatage' see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa kuwa. Petrus mee kisee booyaata kaama wodoo mée me Ogatamee Waa ebo, Waa asii-sege nao see yaapaagee taatagea. Yesus me mee menaa wegamaata kaama "Anii naobeewoo taai" see asigi.

²⁰ Petrus me oko maataata kaama deeyamaagi naaki Yesus Wa me topenaa see bagee kuwa Wa me epa see mée to mee uuto migi. Mee mée mee miyoo taa Paskah nomea naagoo Yesus Wa kaa pe-gebaanta kaama "Tuhan, Aa kaekegatagaapi mée mee maamee naa ya?" see asimi mée to mee. ²¹ Petrus me waa uuto migi see deeta kaama wa me Yesus asiino, "Tuhan, mee mée mee naa kaasee ukuwaaniipi mée naa ya?" see asigi.

²² Yesus me asiino, "Waa gaayu ko waa se boota kaama kisee too umiwoo, toowoo naadi bedaa Anii meeta naagoo too see kuwa Ani me ede kiyu ko kisee yaukuwaaniyaayaa yoka kuwa a me wegaakee se. Aa gaayu ko Anii naobeewoo taai see kasega" see asigi. ²³ Kisee aseta kaama wodoo mee topenaa see mée to se bogaapi see menaa mee Yesus yiba ena kenaa bagee yuwa aawegaa siwoo seta. Kiya Yesus me waa se bogaapi see menaa mee wegaano taa. Wa me wegata menaa ko kisee: "Waa gaayu ko waa se boota kaama kisee too umiwoo, toowoo naadi

bedaa Anii meeta naagoo too see kuwa Ani me ede kiyu ko kisee yaukuwaaniyaayaa yoka kuwa a me wegaakee se" see menaa mee too wegata.

Wodopasi menaa

²⁴ Mee topenaa see mée to mee wa me kuwa deeta-deeta yuwa daamaa ebeamaagi. Kuwa ebeamaata menaa kuwa uduma mikee menaa too see kuwa inii ipi. ²⁵ Yesu mee Wa me apanaa agiyoo esee maamaa eebaa miya ukuwanaa segee seta. Kuwa menaa yuwa uduma kapoge kaa ebeamaayu ko kuwa ebeamaata kapogee yuwa esee maamaa eebaa naadi kaama kapoge magaano yoo ko iyo, uwoo to, magaa to uduma miya peedi, magaano yoo se sikii kiyaa. Kiyoo too.

Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena
Auye: Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Auye

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

84d2a441-7b56-5242-9b46-aed631255f9c